

Climate Change and REDD+ Glossary

ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းနှင့် REDD+ ဆိုင်ရာ
ဝေါဟာရ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ

Capacity Building for Developing REDD+ Activities in the Context
of Sustainable Forest Management

RED-PD 038/11 Rev.3[F]

ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု

- အခြေခံ - yxrtbucf
- အရွယ်အစား - 500
- အခြေခံအားဖြင့် - opawm0pDme
- အခြေခံအားဖြင့် - Climate Change ESR REDD+ ဝန်ထုပ်ပို့မှု၊ အခြေခံအားဖြင့်
rsm; tm; tv; vuvavkmE&; twUf ITTO REDD+ ပတ်ဝန်းကျင်
tcr; h70y; onf
- အခြေခံအားဖြင့် - 2015 ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်

အခြေခံအားဖြင့်

ဒေါက်တာသောင်းနိုင်ဦး၊ ညွှန်ကြားရေးမှူး

သစ်တောသုတေသနဌာန၊ အမျိုးသားစီမံကိန်းမန်နေဂျာ၊ ITTO REDD+ စီမံကိန်း

Tel : ၀၆၇-၄၁၆၅၂၄၊ ၀၉ ၄၄၈၅ ၃၃၆၃၅

Fax : ၀၆၇-၄၁၆၅၂၃

Email : tnoo71@gmail.com

ယနေ့ ကမ္ဘာနှင့်တစ်ဝန်း ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များကိုလည်း ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီး ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံရလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ပါးသက်သာစေရေး၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် တားဆီးကာကွယ်ရေးတို့ကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် လုပ်ငန်းနယ်ပယ် အသီးသီးတွင် အင်တိုက်အားတိုက် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသည်။ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အလိုက် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် သက်ဆိုင်သော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ အသုံးအနှုန်းများ၊ အခေါ်အဝေါ်များ မြောက်များစွာ ထွက်ပေါ်လာလျက်ရှိသည်။ အဆိုပါဝေါဟာရများကို မြန်မာမှုပြုခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းများ ပြုလုပ်ရာတွင် နယ်ပယ်အသီးသီးအတွက် အခြေခံသဘောတရားအားဖြင့် တူညီသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန် အရေးကြီးလှသည်။ သို့မှသာ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး၊ တစ်ဖွဲ့နှင့်တစ်ဖွဲ့ ဆွေးနွေးရာတွင် အဆင်ပြေချောမွေ့ပေလိမ့်မည်။ အများပြည်သူ နားလည်လွယ်သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှု၊ မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုမှုဖြစ်ရန်လည်း အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့် သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းခြင်းမှ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်း (REDD+) နှင့် ဆက်စပ်သော အသုံးအနှုန်း၊ ဝေါဟာရစကားလုံးများကို လက်လှမ်းမီသမျှ စုစည်း၍ အလွယ်တကူ နားလည် သဘောပေါက်စေရန် ဘာသာပြန်ဆိုထားပါသည်။ အဘိဓာန်စာအုပ် မဟုတ်ဘဲ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ အသုံးအနှုန်းများ စုစည်းပြီး ဘာသာပြန်၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှု ပြုထားခြင်းသာ ဖြစ်သဖြင့် လိုအပ်ချက်များ ရှိနေမည်မှာ ဧကန်မလွဲ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များနှင့် ဆက်စပ်နေသော သုတေသီများ၊ ဝန်ထမ်းများ၊ သတင်းမီဒီယာများ၊ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများအတွက် တစ်စုံတစ်ခုသော အတိုင်းအတာအထိ အသုံးဝင်နိုင်သည်။ အကျိုးရှိနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်လျက် **FD-ITTO REDD+** စီမံကိန်းမှ ဤစာအုပ်ငယ်ကို ပြုစုထုတ်ဝေလိုက်ပါသည်။

Climate Change နှင့် REDD+ ဆိုင်ရာ

စကားလုံးအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များ

(1) **Aboveground Biomass** (မြေဆီလွှာအပေါ်ယံရှိ ဇီဝဒြပ်ထု)

Living vegetation above the soil, including stem, stump, branches, bark, seeds, and foliage.

မြေဆီလွှာ အပေါ်ယံအလွှာရှိ သက်ရှိအပင်များ၊ အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးကို ဆိုလိုသည်။ သက်ရှိ အပင်အစိတ်အပိုင်းများဟု ဆိုရာတွင် ပင်စည်၊ အခေါက်၊ ငုတ်၊ အကိုင်းအခက်များ၊ သစ်စေ့နှင့် သစ်ရွက်များ အားလုံးပါဝင်သည်။

(2) **Activity-Shifting Leakage**

(ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု နေရာပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်စေခြင်း)

Forest Carbon activities that directly cause carbon emitting activities to be shifted to another location outside of the project boundaries cancelling out some or all of the project's carbon benefits. One example would be a plantation project that displaces farmers and leads them to clear adjacent forests. See "Leakage."

စီမံကိန်းဧရိယာအတွင်း ကာဗွန်ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ကျလာသော်လည်း စီမံကိန်းဧရိယာပြင်ပတွင် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ပိုမိုတိုးပွားလာစေသည့် ဖြစ်စဉ်ကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ စီမံကိန်းဧရိယာတစ်ခုအတွင်း သစ်တော စိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ခြင်းကြောင့် ဒေသခံများမှ စီမံကိန်းဧရိယာပြင်ပရှိ သစ်တောများကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ စီမံကိန်းကြောင့် ဆုံးရှုံးသွားသော စိုက်ပျိုးမြေများကို အစားထိုးရယူခြင်းအားဖြင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်စေခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ (ကာဗွန်ယိုစိမ့်မှု Leakage တွင် ကြည့်ပါ။)

(3) Adaptation (လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေခြင်း)

The adjustment in natural or human systems in response to actual or expected climatic stimuli or their effects, which moderates harm or exploits beneficial opportunities. Various types of adaptation can be distinguished, including anticipatory, autonomous and planned adaptation.

ပြောင်းလဲလာသည့် ရာသီဥတု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေတို့နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် သဘာဝအတိုင်း(သို့မဟုတ်) လူသားတို့၏ဖန်တီးမှုများဖြင့် ထိခိုက်မှုမရှိစေရန် ထိန်းညှိပေးခြင်းဖြစ်သည်။ လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်စေခြင်း အမျိုးအစားများတွင် ဆိုးကျိုးများ မကျရောက်မီ ကြိုတင်လက်ဦးမှုရယူခြင်း၊ မှီခိုမှု ကင်းသည့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းနှင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အခြေအနေကို ခန့်မှန်း၍ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

(4) Adaptive Management

(လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်စေသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု)

A philosophy that accepts that management must proceed even without complete information. It views management not only as a way to achieve objectives, but also as a process for probing to learn more about the resource or system being managed. Learning is an inherent objective of adaptive management. Adaptive management is a process where policies and activities can adapt to future conditions to improve management success.

သတင်းအချက်အလက် ပြည့်စုံစွာ ရရှိထားခြင်းမရှိဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အခြေအနေအပေါ်မူတည်၍ အကောင်းဆုံးရလဒ်များ ရရှိနိုင်စေရန် စီမံခန့်ခွဲသည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းထက် စီမံအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသော အရာဝတ္ထု (သို့မဟုတ်) စနစ် တစ်ခုအား ပိုမိုလေ့လာနိုင်ရန် ချဉ်းကပ်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု၏ အဓိကမျှော်မှန်းချက်မှာ

လေ့လာသင်ယူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အခြေအနေအရပ်ရပ် အပေါ်မူတည်၍ အောင်မြင်စွာ စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စေရန် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေသည့် မူဝါဒများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

(5) Additionality (အပိုထပ်ဆောင်းခြင်း)

The requirement by which, under the Kyoto Protocol and sound voluntary market standards, carbon credits will be awarded only to project activities where emissions reductions are "additional to those that otherwise would occur", i.e. additional reductions compared to the "baseline scenario".

လက်ရှိ သွင်းအားစုများသို့ ထပ်မံဖြည့်ထည့်လိုက်သည့်သွင်း အားစုအသစ်များကြောင့် ရရှိသော စုစုပေါင်းပမာဏကို ခေါ်ဆိုသည်။ ကာဗွန်ဈေးကွက်တွင် **Additionality** သည် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အသားတင် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု လျော့ချနိုင်ရေးအတွက် အမှန်တကယ် အထောက်အကူပြုမှုသာလျှင် Additionality ကို တောင်းဆိုနိုင်ပြီး အနာဂတ်တွင် Carbon Credit ကို ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

(6) Afforestation (သစ်တောစိုက်ခင်းတည်ထောင်ခြင်း)

Afforestation is the direct human-induced conversion of land that has not been forested for a period of at least 50 years to forested land through planting, seeding and/or the human induced promotion of natural seed sources.

သစ်တောမရှိခဲ့သည့်နေရာတွင် သစ်တောတည်ထောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံး နှစ်(၅၀)အတွင်း သစ်တောများမရှိသည့်မြေကို ဆိုလိုသည်။ လူသားများမှ စိုက်ခင်းများတည်ထောင်ခြင်း၊ အစေ့ချစိုက်ပျိုးခြင်း (သို့မဟုတ်) ဓမ္မတာမျိုးဆက်ခြင်းအား အားပေးကူညီခြင်းဖြင့် သစ်တောများ တည်ထောင်နိုင်သည်။

(7) Afforestation, Reforestation and Re-vegetation - ARR

(သစ်တောတည်ထောင်ခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း)

သစ်တောလုံးဝမရှိခဲ့သည့်နေရာများ၊ အနည်းဆုံး(၁၀)နှစ်အတွင်း သစ်တော မရှိသည့်နေရာများ (သို့မဟုတ်) သစ်တောများ ပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ရန် လိုအပ် သည့်နေရာများတွင် အပင်များ ပြန်လည်စိုက်ပျိုးသည့် သစ်တောကာဗွန် စီမံကိန်း ပုံစံတစ်ခု ဖြစ်သည်။

(8) Agricultural Land Management - ALM

(စိုက်ပျိုးမြေ စီမံအုပ်ချုပ်မှု)

မြေဆီလွှာအတွင်းရှိ အော်ဂင်းနစ်ကာဗွန် (သို့မဟုတ်) မြေပေါ်ဇီဝ ဒြပ်ထု ကဲ့သို့သော ကာဗွန်ပမာဏ (**carbon stock**)၊ ကာဗွန်သိုလျှောင်ကန် (carbon pool)များ တိုးပွားလာစေခြင်းအားဖြင့် စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် မြက်ခင်းများမှ အသားတင် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုလျော့နည်းစေရန် အဓိကရည်ရွယ်သည်။ စိုက်ပျိုး မြေများနှင့် မြက်ခင်းများတွင် အပင်များစိုက်ပျိုးခြင်း (သို့မဟုတ်) သစ်တောစီမံ အုပ်ချုပ်မှုများ ပါဝင်မည်ဆိုလျှင် မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန် ဈေးကွက်အောက်ရှိ သစ်တောကာဗွန်စီမံကိန်းတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင် သည်။

(9) Agroforestry (သီးနှံသစ်တော ရောနှောစိုက်ပျိုးသည့်စနစ်)

Agriculture incorporating the planting (or) conservation of trees.

စိုက်ပျိုးရေးသီးနှံများနှင့်အတူ ဂေဟစနစ်ထိန်းသိမ်းရန် (သို့မဟုတ်)အခြား သော ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုခုဖြင့် သစ်တောသစ်ပင်များ ရောနှောစိုက်ပျိုးခြင်း (သို့မ ဟုတ်) ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းများ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်သည့် စနစ်တစ်ခုဖြစ် သည်။

(10) Allocation

(ခွဲဝေချထားပေးသည့် ခွင့်ပြုပမာဏ၊ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်ရန်)

The allocation of emissions permits or allowances among greenhouse gas emitters to establish an emission trading market. The allocation of emission permits / allowances can be done through grandfathering (based on past emissions) or the auctioning of permits.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များ ထုတ်လွှတ်ခွင့် ခွဲဝေချထားပေးခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံများအကြား ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားနိုင်သည့် ဈေးကွက်တစ်ခု တည်ထောင်နိုင်ရန် နိုင်ငံအလိုက် ထုတ်လွှတ်နိုင်သော ခွင့်ပြုပမာဏများ သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ခွင့်ပြုပမာဏများ သတ်မှတ်ရာတွင် ယခင်ထုတ်လွှတ်ခဲ့သည့် သမိုင်းကြောင်းအပေါ် အခြေခံ၍လည်း ကောင်း၊ ထုတ်လွှတ်ခွင့်များကို လေလံတင်ရောင်းချခြင်း အဖြစ်လည်းကောင်း သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။

(11) Allometry (ပုံသဏ္ဍာန် အချိုးအစားလေ့လာသည့် ဘာသာရပ်)

The study of the relationship between size and shape of organisms; in forestry, generally the relationship between tree diameter, height, crown size and biomass.

သက်ရှိသတ္တဝါတစ်ခုခု၏ အရွယ်အစားနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်ဆက်စပ်မှုအား လေ့လာ သည့် ဘာသာရပ်ဖြစ်သည်။ သစ်တောပညာရပ်တွင် သစ်ပင်တစ်ပင်၏ ရင်စို့လုံးပတ် (သို့မဟုတ်) ရင်စို့အချင်း၊ အပင်အမြင့်၊ ရွက်အုပ်အရွယ်အစားနှင့် ဇီဝဒြပ်ထုပမာဏ တို့အကြား ဆက်စပ်မှုကို လေ့လာသည့်ဘာသာရပ် ဖြစ်သည်။

(12) Annex-I, Annex-B Countries/Parties

(အုပ်စု (၁)။ အုပ်စု (ခ) နိုင်ငံများ။ အဖွဲ့ဝင်များ)

The signatory nations to the Kyoto Protocol that are subject to caps on their emissions of greenhouse gases and committed to reduction targets - countries with developed economies. Annex I refers to the 36 countries identified for reduction in the UNFCCC

while the Annex B is an adjusted list of 39 countries identified under the more recent Kyoto Protocol. Annex B countries have their reduction targets formally stated.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုအား ကန့်သတ်ရန်နှင့် သတ်မှတ်ပမာဏ အထိ လျော့ချသွားရန် ကတိကဝတ်ဖြင့် ကျိုတိုသဘောတူညီချက် (Kyoto Protocol) တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများဖြစ်သည်။ အုပ်စု(၁)နိုင်ငံများမှာ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ် လွှတ်မှုလျော့ချရန် ယခင် UNFCCC မှ သဘောတူသတ်မှတ်ထားသည့် စက်မှုထွန်းကားသောနိုင်ငံ (၃၆) နိုင်ငံ ဖြစ်ပြီး၊ နောက်ဆက်တွဲ (၁) နိုင်ငံများမှာ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုကို သတ်မှတ် ထားသည့် ပမာဏအထိလျော့ချရန် ကျိုတိုသဘောတူညီချက်၌ ထပ်မံသတ်မှတ် ထားသည့် (၃၉)နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။

(13) Anthropogenic (လူပရောဂကြောင့်ဖြစ်သော)

The term used to distinguish naturally occurring greenhouse gas emissions from ones that result from human activity. (It is also referred as human induced).

သဘာဝအလျောက် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ လူ ပရောဂကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုများအတွက် ခွဲခြား အသုံးပြုသည့် စကားရပ်ဖြစ်သည်။

(14) Anticipatory adaption

(ကြိုတင်လက်ဦးမှုရယူ၍ လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်စေခြင်း)

Adaptation that takes place before impacts of climate change is observed. Also referred to as proactive adaptation.

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ ဆိုးကျိုးများဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မရှိသေးသည့်ကာလ ၌ ကြိုတင်၍ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ပြောင်းလဲထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစကား ရပ်တွင် အခြေအနေတစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာမှ တုန့်ပြန်ခြင်းထက် မိမိတုန့်ပြန်နိုင်သော အခြေ အနေတစ်ခုသို့ ပြောင်းလဲခြင်းအားဖြင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေသည့် နည်းလမ်း များလည်း ပါဝင်သည်။

(15) Assigned Amount (ထုတ်လွှတ်ခွင့်ပြုထားသည့် ပမာဏ) နှင့် **Assigned Amount Units-AAU** (ရောင်းဝယ်ခွင့်ရှိသော အခြေခံယူနစ်)

The total assigned amount of greenhouse gas that each Annex B country is allowed to emit during the first commitment period of the Kyoto Protocol. An Assigned Amount Unit (AAU) is a tradable unit of 1 metric ton of CO2 equivalent. (t CO2e).

ကျိုတိုသဘောတူညီချက် ပထမကာလအတွင်း နောက်ဆက်တွဲ (၁) နိုင်ငံ တစ်ခုချင်းစီအား ထုတ်လွှတ်ခွင့်ပြုထားသည့် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ပမာဏ ဖြစ် သည်။ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ဒ် (၁) တန်လျှင် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခွင့်ရှိသော ပမာဏအတိုင်းအတာကို Assigned Amount Unit (တစ်ယူနစ်) ဟု ခေါ်ဆို သည်။

(16) Assisted / Accelerated Natural Regeneration-ANR

(ဓမ္မတာမျိုးဆက်မှု မြှင့်တင်ခြင်း)

The term used to describe management actions taken to enhance the natural processes of forest restoration, focusing on encouraging the natural establishment and subsequent growth of indigenous forest trees, whilst preventing any factors that might harm them.

ဒေသရင်းသစ်မျိုးများ သဘာဝအလျောက် ပြန်လည်ပေါက်ရောက်ကြီး ထွားမှုကို တွန်းအားပေးခြင်းနှင့် ယင်းတို့၏ ရှင်သန်ကြီးထွားမှုကို ထိခိုက်စေနိုင်သော ပြင်ပအန္တရာယ်များမှ အကာကွယ်ပေးခြင်းစသည့် သစ်တောပြန်လည်ထူထောင် ခြင်းများကို အထောက်အကူပြုစေသော သစ်တောပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း စနစ်များကို ဖော်ပြရာတွင် အသုံးပြုသည့်စကားရပ် ဖြစ်သည်။

(17) Auditor (စာရင်းစစ်ဆေးသူ)

A recognized, qualified and independent professional who evaluates which of the individual CCB Standards criteria are satisfied by the project in question. Based on this determination, the project may earn CCB Standards approval or, in exceptional cases,

achieve Gold Level status. Given that investments in carbon offset projects are likely to take place before projects are initiated, it is important that ex ante (i.e., 'beforehand') validation assessments are performed, such as through the use of the CCB Standards.

စီမံကိန်းတစ်ခု၏ ကာဗွန်သိုလျှော့နိုင်မှု၊ ဒေသခံပြည်သူများ၏ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ (Carbon, Community and Biodiversity-CCB Standards)အပေါ် အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမှု ပမာဏကို လေ့လာစစ်ဆေးမည့် ပြင်ပကျွမ်းကျင်သူအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း ခံရသည့် စစ်ဆေးသူဖြစ်သည်။ စီမံကိန်းတစ်ခုသည် အဆိုပါစစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ CCB Standard အတည်ပြုချက် (သို့မဟုတ်) ရွှေအဆင့်သတ်မှတ်ချက် (Gold Level status)များ ရရှိနိုင်သည်။ ကာဗွန်စီမံကိန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရာ၌ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများမစတင်မီ ကြိုတင်စစ်ဆေး အတည်ပြုခြင်းများကို CCB Standards များ အသုံးပြု၍သော်လည်းကောင်း စိစစ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်။

(18) Autonomous adaptation

(မိမိတို့ကင်းသည့် လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်စေခြင်း)

Adaptation that does not constitute a conscious response to climatic stimuli but is triggered by ecological changes in natural systems and by market or welfare changes in human systems. Also referred to as spontaneous adaptation.

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်များနှင့် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်မှုမရှိဘဲ သဘာဝ ဂေဟစနစ်အတွင်း ပြောင်းလဲလာသည့် ဖြစ်စဉ်များ (သို့မဟုတ်) ဈေးကွက်နှင့် လူနေမှုဘဝ ပြောင်းလဲလာမှုများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ရပ်သည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်လာခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဤဖြစ်စဉ်ကို အလိုအလျောက်ဖြစ်လာသည့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေခြင်း (Spontaneous adaptation) ဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည်။

(19) Autotroph (ကိုယ်ပိုင်အစာ ထုတ်လုပ်နိုင်သည့် သက်ရှိများ)

An organism which synthesizes organic materials from inorganic sources such as light phototrophic) or chemical processes (chemotrophic); green plants and bacteria are autotrophs.

အလင်း (သို့မဟုတ်) အခြားဓာတုဒြပ်ပေါင်းများမှ ဇီဝဒြပ်ထုများအဖြစ် မိမိကိုယ်တိုင် ပြောင်းလဲထုတ်လုပ်နိုင်သည့် သက်ရှိများဖြစ်သည်။ အစိမ်းရောင်ရှိသော အပင်များနှင့် ဘတ်တီးရီးယားပိုးမွှားများသည် ကိုယ်ပိုင်အစာ ထုတ်လုပ်နိုင်သည့် သက်ရှိများ ဖြစ်သည်။

(20) Avoided Deforestation (သစ်တောပြုန်းတီးမှုဖြစ်စဉ်မှ ရှောင်လွှဲခြင်း)

This occurs when land that would have been demonstrably deforested is not, because of a change in policy, funding, actions, goals, etc.

သစ်တောပြုန်းတီးမှုဖြစ်စဉ်များ စတင်ဖြစ်ပေါ်နေသော်လည်း မူဝါဒ၊ ရန်ပုံငွေ၊ အပြုအမူနှင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များ ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် သစ်တောပြုန်းတီးမှု ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိတော့သည့် အခြေအနေကို ဆိုလိုသည်။

(21) Avoiding planned deforestation

(သစ်တောပြုန်းတီးစေမည့် အစီအစဉ်မှ ရှောင်လွှဲခြင်း)

The reduction in GHG emissions by stopping deforestation on forest lands that are legally authorized and documented to be converted to non-forest land. This REDD practice can occur in degraded to mature forests. APD project proponents must provide the verifier with evidence showing that the project area was planned to be converted.

သစ်တောမြေမှ အခြားမြေအသုံးချမှုတစ်ခုခုသို့ တရားဝင်ပြောင်းလဲခွင့်ရရှိထားသည့် အခြေအနေတစ်ခုခုတွင် သစ်တောပြုန်းတီးမှု မဖြစ်ပေါ်စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချသည့် REDD+ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆိုလို

သည်။ အဆိုပါ REDD+ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သစ်တောဖုံးလွှမ်းသည့် ဧရိယာများမှ သစ်တောပြုန်းတီးလျက်ရှိသော ဧရိယာများအထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုနိုင် သည်။ သို့ရာတွင် စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် အဆိုပြု စီမံကိန်းဧရိယာသည် အခြားမြေအသုံးချမှုတစ်ခုခုသို့ တရားဝင်ပြောင်းလဲ ရန်စီစဉ်ထားကြောင်း သက်သေအထောက်အထားတင်ပြရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

(22) Avoiding unplanned frontier deforestation and degradation - AUFDD (သစ်တော ပြုန်းတီးခြင်းနှင့် သစ်တော အတန်းအစား ကျဆင်းခြင်း အစပျိုးဖြစ်စဉ်များမှ ရှောင်လွှဲခြင်း)

The reduction in GHG emissions by stopping deforestation/ degradation of degraded to mature forests at the forest frontier that has been expanding historically, or will expand in the future, as a result of improved forest access, often through construction of roads.

ကြိုတင်ရည်ရွယ်ထားခြင်းမဟုတ်သည့် သစ်တောပြုန်းတီးမှု (သို့မဟုတ်) သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းမှုများ စတင်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော (သို့မဟုတ်) အနာဂတ်တွင် ပိုမိုပြုန်းတီးရန် အလားအလာရှိသော သစ်တောများအား ဆက်လက် ပြုန်းတီးခြင်းမရှိစေရန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းဖြင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချ ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(23) Avoiding unplanned mosaic deforestation and degradation- AUMDD (သစ်တော ပြုန်းတီးခြင်းနှင့် သစ်တော အတန်းအစား ကျဆင်းခြင်း နေရာကွက်၍ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းမှ ရှောင်လွှဲခြင်း)

The reduction in GHG emissions by stopping deforestation/ degradation of degraded o mature forests occurring in a mosaic pattern. Such deforestation/ degradation typically occurs where population pressure and local land use practices produce a patchwork of cleared lands, degraded forests, secondary forests of various ages, and mature forests; where the forests are accessible; and

where the agents of deforestation/ degradation typically are present within the region containing the area to be protected.

ကြိုတင်ရည်ရွယ်ထားခြင်း မဟုတ်သည့် သစ်တောပြုန်းတီးမှု (သို့မဟုတ်) သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းမှုများ နေရာကွက်၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဒေသများ တွင် ဆက်လက်ပြုန်းတီးခြင်းမရှိစေရန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းအားဖြင့် ကာဗွန်ထုတ် လွှတ်မှုလျော့ချခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ အဆိုပါ သစ်တောပြုန်းတီးမှု ဖြစ်စဉ်များသည် လူဦးရေထူထပ်ပြီး၊ ဒေသခံများမှ သစ်တောအပေါ် မှီခိုမှုမြင့်မားသည့် ဒေသများတွင် တွေ့ရှိရလေ့ရှိပြီး မူလသစ်တောများ၊ ပြန်လည်ပေါက်ရောက်သည့် သစ်တောများ၊ သစ်တောပြုန်းတီးလျက်ရှိသော ဧရိယာများနှင့် စိုက်ပျိုးမြေများ ရောနှောပါဝင်လျက် ရှိသော သစ်တောရှုခင်းပုံစံများ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိသောဒေသများ ဖြစ်သည်။ အထူး သဖြင့် သစ်တောများအတွင်း ဝင်ရောက်ရန်လွယ်ကူ၍ အနီးအနား၌ သစ်တော အပေါ်မှီခိုသည့် ဒေသခံများနေထိုင်လျက်ရှိသော ဒေသများတွင် တွေ့ရှိရသည်။

(24) Baseline Scenario

(မူလသဘာဝဖြစ်စဉ်များအပေါ် အခြေခံသည့် ဖြစ်နိုင်ခြေခန့်မှန်းချက်)

In seeking to measure whether greenhouse gases have increased or decreased, it is necessary to have a known previously emitted amount (often connected to a baseline date or year), against which to make a comparison over time. This is often referred to as the "baseline scenario" or "baseline", i.e. expected emissions if the emission reduction activities were not implemented. In the case of REDD, the main options are historical baselines (average emissions during a past period), modeled baselines (spatially explicit - e.g., land use models - or non-spatially explicit process models - e.g., econometric models), and negotiated baselines.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုများတိုးပွားလာခြင်း (သို့မဟုတ်) လျော့ နည်းလာခြင်းကို တိုင်းတာရာတွင် မူလအခြေခံ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှု ပမာဏ (Baseline) နှင့် ယင်းပမာဏပေါ် အခြေခံတွက်ချက်ထားသည့် အနာဂတ် ဖြစ်နိုင်ခြေခန့်မှန်းချက် (Baseline Scenario)တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်တွက်ချက်ရန် လိုအပ် မည်ဖြစ်သည်။ REDD+ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အဓိကအသုံးပြုသည့် ဖြစ်နိုင်ခြေ

ခန့်မှန်းချက်များမှာ သမိုင်းကြောင်း ဖြစ်စဉ်များအရ တွက်ချက်ထားသည့် ပျမ်းမျှ အခြေခံပမာဏ (historical baselines)၊ နမူနာစံတစ်ခုကို အခြေခံတွက်ချက် ထားသည့် အခြေခံပမာဏ (ဥပမာ-မြေအသုံးချမှုပုံစံများအရ တွက်ချက်ထားသည့် အခြေခံအချက်အလက် (သို့မဟုတ်) စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခြားကိန်းဂဏန်း အချက် အလက်များအရ တွက်ချက်ထားသည့် အခြေခံအချက်အလက်)၊ ညှိနှိုင်းတွက်ချက် ထားသည့် အခြေခံအချက်အလက် (Negotiated baselines)တို့ ဖြစ်သည်။

(25) Basket of Gases (ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့အစုအဖွဲ့)

The six greenhouse gases listed in Annex A of the Kyoto Protocol, together constituting a "basket" in which Kyoto commitments are denominated. They are: carbon dioxide (CO₂), methane (CH₄), nitrous oxide (N₂O), hydrofluorocarbons (HFCs), perfluorocarbons (PFCs), and sulphur hexafluoride (SF₆).

ကျိုတို သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲ(က)တွင် ပါဝင်သော ဖန်လုံ အိမ် ဓာတ်ငွေ့များဖြစ်သည့် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် (CO₂)၊ မီသိန်းဓာတ်ငွေ့ (CH₄)၊ နိုက်ထရိုက်အောက်ဆိုဒ် (N₂O)၊ ဟိုက်ဒရိုဖလူရို ကာဗွန်များ (HFCs)၊ ပါဖလူရိုကာဗွန်များ (PFCs)နှင့် ဆာလဖာဟက်ဇာဖလူရိုဒ် (SF₆)တို့ကို ဖန်လုံအိမ် ဓာတ်ငွေ့အစုအဖွဲ့ (Basket of Gases) ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(26) Belowground Biomass (မြေဆီလွှာအောက်ပိုင်းရှိ ဇီဝဒြပ်ထု)

The living biomass of roots greater than 2 mm diameter.

အပေါ်ယံမြေဆီလွှာအောက်ပိုင်းရှိ အချင်း(၂)မီလီမီတာ ထက်ပိုသော အမြစ် အစိတ်အပိုင်းများ၏ သက်ရှိဇီဝဒြပ်ထုများကို ခေါ်ဆိုသည်။

(27) Benefit-sharing mechanism (အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေခြင်းစနစ်)

The principles, model and processes developed and applied to distribute benefits, both direct and indirect, of project activities, including project funding, between different participants and stakeholders.

စီမံကိန်းတစ်ခုမှ ငွေကြေးအပါအဝင် အခြားသော တိုက်ရိုက် (သို့မဟုတ်) သွယ်ဝိုက်၍ ရရှိမည့်အကျိုးအမြတ်များကို စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်သူများနှင့် ဆက်စပ် ပတ်သက်သူများသို့ ပြန်လည်ခွဲဝေရာတွင် အသုံးပြုသည့် မူဝါဒများ၊ နည်းလမ်းများ နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆိုလိုသည်။

(28) Biodiversity (ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ)

The total diversity of all organisms and ecosystems at various spatial scales (from genes to entire biomes).

မျိုးရိုးဗီဇအစုအဖွဲ့ (Biomes) များအထိ အဆင့်အားလုံးတွင် ပါဝင်သော သက်ရှိများနှင့် ယင်းတို့၏ ဂေဟစနစ်များကို စုပေါင်း၍ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ များဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(29) Biomass (ဇီဝဒြပ်ထု)

The total mass of living organisms in a given area or volume; dead plant material can be included as dead biomass.

သတ်မှတ်ဧရိယာ (သို့မဟုတ်) သတ်မှတ်ထုထည်အတွင်း ပါဝင်သည့် သက်ရှိ ဒြပ်ထုများ၏ စုစုပေါင်းပမာဏကို ဆိုလိုပါသည်။ အသက်ရှင်လျက် မရှိတော့သော အပင်အစိတ်အပိုင်းများ ပါဝင်ပါက သက်မဲ့ဇီဝဒြပ်ထု (Dead biomass) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(30) Biomes (ဇီဝအစုအဖွဲ့)

A major and distinct regional element of the biosphere, typically consisting of several ecosystems (e.g., forests, rivers, ponds, swamps) within a region of similar climate. Biomes are characterized by typical communities of plants and animals.

ဇီဝအဝန်း (biosphere) တစ်ခုအတွင်းရှိ ထူးခြားထင်ခြားသော ဒေသ အဆင့် အစုအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး၊ တူညီသော ရာသီဥတုရှိသည့် ဒေသတစ်ခုအတွင်းပါဝင် သော ဂေဟစနစ်များအားလုံး (ဥပမာ-သစ်တော၊ မြစ်ချောင်းများ၊ ရေအိုင်များ၊ စိမ့် တောများစသည့်) ပါဝင်သည်။ ဇီဝအစုအဖွဲ့များကို သတ်မှတ်ထားသည့် အပင်နှင့် တိရစ္ဆာန်အစုအဖွဲ့များဖြင့် အမျိုးအစား ခွဲခြားလေ့ရှိသည်။

(31) Biotrade (ဇီဝကုန်သွယ်မှု)

Those activities of collection/production, transformation and commercialization of goods and services derived from native biodiversity (genetic resources, species and ecosystems), under criteria of environmental, social and economic sustainability.

ဒေသရင်း ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများမှ ရရှိလာသော ထုတ်ကုန်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် စီးပွားရေး ရေရှည်တည်တံ့မှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ထုတ်လုပ်စုဆောင်းခြင်း၊ အသွင်ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ဈေးကွက်တွင် တင်ပို့ရောင်းချခြင်းများကို ဇီဝကုန်သွယ်မှု (biotrade) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(32) Bubble (နိုင်ငံများ) အုပ်စုဖွဲ့ဆောင်ရွက်ခြင်း

An informal term referring to a provision in the Kyoto Protocol (Article 4, para. 1) that allows a group of countries to aggregate their emissions and emissions targets, and strive to meet the latter jointly. The European Union, through its Emission Trading Scheme, has utilized this provision.

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအများ အသီးသီး၏ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု ပမာဏများနှင့် လျော့ချရမည့် ပမာဏတို့ကို အဖွဲ့လိုက် စုပေါင်းသတ်မှတ်၍ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ခွင့်ပြုပေးသည့် ကျိုတိုသဘောတူညီချက်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ခေါ်ဆိုသော တရားဝင်မဟုတ်သည့် စကားရပ်ဖြစ်သည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ၏ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်းများတွင် ဤပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။

(33) Buffer (ကြားခံကာဗွန်ခရက်ဒစ်)

The amount of carbon credits, determined by risk analysis or the rules of a particular standard, which are set aside and not commercialized to ensure validity of carbon credits from a project in the event of leakage or impermanence.

စီမံကိန်းတစ်ခု၏ တိုးပွားလာသော ကာဗွန်ခရက်ဒစ်များ ယိုစိမ့်ခြင်း(သို့မဟုတ်) မတည်မြဲခြင်းတို့ကြောင့် ပြန်လည်လျော့နည်းသွားပါက အစားထိုးဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် ဈေးကွက်တင်ရောင်းချခြင်း မပြုဘဲ ကြားခံအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားသော ကာဗွန်ခရက်ဒစ်ပမာဏ ဖြစ်သည်။ ကြားခံ ကာဗွန်ခရက်ဒစ်ပမာဏကို တွက်ချက်ရာတွင် ထိခိုက်နိုင်မှု လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) အခြားသော စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ တွက်ချက်လေ့ရှိသည်။

(34) Business-As-Usual Scenario

(ပုံမှန်အတိုင်းဆောင်ရွက်သည့် အခြေအနေ)

The land use and emissions profile for a forest carbon project area prior to intervention, serves as a bench mark to measure the impact of REDD actions. Also referred to as "baseline."

ဧရိယာတစ်ခုအတွင်း သစ်တောကာဗွန် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ စတင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသေးမီကာလ၏ မြေအသုံးချမှုနှင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ဖြစ်စဉ်များကို ပုံမှန်အတိုင်း ဆောင်ရွက်သည့်အခြေအနေ (Business-As-Usual or BAU Scenario)ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ REDD+ စီမံကိန်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို တိုင်းတာရာတွင် မူလအခြေအနေ (baseline) အဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။

(35) Canopy Cover (ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု)

The percentage of the surface of an ecosystem that is under the tree canopy. Also referred to as 'canopy cover' or just 'tree cover'. (See 'Crown Cover')

ဂေဟစနစ်တစ်ခုအတွင်းရှိ သစ်ပင်များ၏ ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသောဧရိယာအတွင်း ကျရောက်လျက်ရှိသော ပမာဏ (ရာခိုင်နှုန်း)ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(36) Cap and Trade (ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ရောင်းဝယ်ခြင်း)

An emissions trading system, which involves the buying and selling of emission allowances, where total emissions are limited or

"capped". The Kyoto Protocol is a cap and trade system in the sense that emissions from Annex?B countries are capped and excess permits can be traded. The Chicago Climate Exchange (CCX) is also a cap and trade system where organizations sign up to a legally binding reductions policy.

နိုင်ငံများ၏စုစုပေါင်း ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်ခွင့်အား ကန့်သတ်ထားပြီး နိုင်ငံအလိုက် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်နိုင်သည့် ခွင့်ပြုပမာဏအား ရောင်းချခွင့် (သို့မဟုတ်) ဝယ်ယူခွင့်ပြုထားသည့် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားသည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ ကျိုတိုသဘောတူညီချက်အရ အုပ်စု(ခ)နိုင်ငံများ၏ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုကို ကန့်သတ်ထားရာ သတ်မှတ်ပမာဏထက် လျော့နည်းထုတ်လုပ်သည့် နိုင်ငံများအနေဖြင့် မိမိ၌ ပိုလျှံလျက်ရှိသော ခွင့်ပြုပမာဏကို ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားနိုင်သည်။ အလားတူပင် ချီကာဂို ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်ဖလှယ်သည့် ဈေးကွက်(Chicago Climate Exchange-CCX) တွင်လည်း ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ရောင်းဝယ်ခြင်းစနစ် (Cap and Trade System) ကို အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။

(37) Caps (ကန့်သတ်ပမာဏ)

Caps can be defined as legally binding limits to emissions from a country, sector, or organization.

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ ကဏ္ဍတစ်ခုခု (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု၏ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုကို ဥပဒေကြောင်းအရ တရားဝင်ကန့်သတ်ထားသည့် ပမာဏဖြစ်ပါသည်။

(38) Carbon Credit (ကာဗွန်ခရက်ဒစ်)

မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်ဈေးကွက် (VCS)၏ အခြေခံယူနစ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ စီမံကိန်းတစ်ခုသည် လေထုထဲမှ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်(၁) မက်ထရစ်တန်၊ (သို့မဟုတ်) ပမာဏတူသည့် အခြားမှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များကို ဖယ်ရှားပေးခြင်း၊ (သို့မဟုတ်) ထုတ်လွှတ်မှုကို ကာကွယ်ပေးခြင်းအတွက် ကာဗွန်ခရက်ဒစ် (Carbon Credit) ရရှိရန် တောင်းဆိုနိုင်သည်။ ကာဗွန်ခရက်ဒစ်

(Carbon Credit)များကို ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် (၁)တန်နှင့်ညီမျှသည့် ယူနစ်များဖြင့် တွက်ချက်သည်။

(39) Carbon Footprint (ကာဗွန်ခြေရာ)

တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ လုပ်ဆောင်မှုများမှထုတ်လွှတ်သည့် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ပမာဏကို Carbon Footprint ဟု ခေါ်ပါသည်။ Carbon Footprint ကို အိမ်ထောင်စုတစ်စု၊ ကုမ္ပဏီတစ်ခု (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ အသုံးပြုသော စွမ်းအင်၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ အစားအစာများ စားသုံးခြင်းနှင့် ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းတို့မှ ထုတ်လွှတ်လိုက်သည့် ကာဗွန်များကို Carbon Footprint အဖြစ် တွက်ချက်နိုင်သည်။

(40) Carbon Neutral

တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အိမ်ထောင်စုတစ်စု (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများမှ အသားတင်မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်ခြင်းမရှိလျှင် Carbon Neutral ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ သုံးစွဲမှုများကို နည်းနိုင်သမျှ နည်းစေရန် လျှော့ချ၍ မလွဲမရှောင်သာသော ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုများအတွက် ကာဗွန်ခန့်ခွဲခြင်း (Carbon Offset) လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် Carbon Neutral ဖြစ်စေနိုင်သည်။

(41) Carbon Offset (ကာဗွန်ခန့်ခွဲခြင်း)

နေရာတစ်နေရာမှ လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ရရှိလာသည့် ကာဗွန်ခရက်ဒစ် (Carbon Credit)ကို အဆိုပါလုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်းမရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက် (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းများအား ရောင်းချနိုင်ပါသည်။ ကာဗွန်ခရက်ဒစ် (Carbon Credit) ဝယ်ယူသူသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများမှ ထုတ်လွှတ်လိုက်သည့် ကာဗွန်ပမာဏအတွက် ညီမျှသော ထုတ်လွှတ်မှုပမာဏဖြင့် အစားလျော်ပေးနိုင်သည် (သို့မဟုတ်) ခန့်ခွဲနိုင်သည်။ မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်ဈေးကွက်သည် ကာဗွန်များထေခြင်း၊ ခန့်ခွဲခြင်းအတွက် အဓိကဈေးကွက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

(42) Carbon Pool (ကာဗွန်သိုလှောင်ရာ အစုအဝေး)

ဂေဟစနစ်တစ်ခုအတွင်းရှိ ကာဗွန်ဆက်တိုက် သိုလှောင်ထားသည့်နေရာ များ ဖြစ်သည်။ သစ်တောအတွင်းရှိ အဓိကကာဗွန်အစုအဝေး (Carbon Pool) များသည် မြေပေါ်၊ မြေအောက် ဇီဝဒြပ်ထုများ၊ ဆွေးမြေ့နေသည့် ပစ္စည်းများနှင့် မြေဆီလွှာတို့ ဖြစ်သည်။ သစ်တောများမှ ထုတ်လုပ်လိုက်သည့် သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ (Harvested Wood Product) ကို ကာဗွန်သိုလှောင်ရာ အစုအဝေး (Carbon Pool) အဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့သည် ကာဗွန်များကို အချိန်ကြာမြင့်စွာ ဆက်လက်သိုလှောင်ထားနိုင်သည့်အတွက် ဖြစ် သည်။

(43) Carbon Sequestration (ကာဗွန်စုပ်ယူ သိုလှောင်ထားခြင်း)

ကာဗွန်များစုပ်ယူပြီး သိုလှောင်ထားခြင်းကို ကာဗွန်စုပ်ယူသိုလှောင်ထား ခြင်း (Carbon Sequestration) ဟုခေါ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် သစ်ပင်များနှင့် အခြားအပင်များသည် လေထုအတွင်းမှ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် စုပ်ယူခြင်းဖြင့် ကာဗွန် များကို သိုလှောင်ထားသည်။ အပင်များ အစာချက်လုပ်ခြင်းဖြစ်စဉ်တွင် ကာဗွန် ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်သည် အောက်ဆီဂျင်အဖြစ် ပြိုကွဲပြီး လေထုထဲသို့ ပြန်လည်ထုတ် လွှတ်ပေးခဲ့သည်။ ကာဗွန်သည် အပင်၏အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်လာသည်။ ရလဒ်အနေ ဖြင့် သစ်တောများသည် ကာဗွန်ပမာဏမြောက်များစွာ စုပ်ယူသိုလှောင်ထားသည်။

(44) Carbon Sink (ကာဗွန်သိုလှောင်ကန်)

ကာဗွန်သိုလှောင်ရာ နေရာများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့မှ ထုတ်လွှတ်လိုက်သည့် ကာဗွန်ပမာဏထက် ပိုမိုသိုလှောင်ထားသော ကာဗွန်သိုလှောင်ရာ နေရာများဖြစ် သည်။ သစ်တောများနှင့် သမုဒ္ဒရာများသည် ကမ္ဘာ့ ကာဗွန်သံသရာစက်ဝိုင်း၏ အဓိက Carbon Sink များ ဖြစ်သည်။ အချို့သော အခြေအနေများတွင် သစ်တောများ သည် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်သည့် အရင်းအမြစ် (Carbon source) များအဖြစ် ၎င်း တို့သိုလှောင်ထားသည့် ကာဗွန်ပမာဏထက် ပိုမိုထုတ်လွှတ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ရုပ်ကြွင်းလောင်စာ အကြွင်းအကျန်များတွင် သိုလှောင်ထားသည့် ကာဗွန် သည် ကာဗွန်သံသရာစက်ဝိုင်းတွင် မပါသည့်အတွက် Carbon Sink အဖြစ် သတ် မှတ်မရပါ။

(45) Carbon Accounting (ကာဗွန်ပမာဏ တွက်ချက်ခြင်း)

The tracking of changes in carbon pools associated with hu man-induced sources and sinks of greenhouse gas emissions.

လူပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် ထုတ်လွှတ်သည့် ကာဗွန်ရင်းမြစ်များနှင့် ဆက်စပ်လျက် ရှိသော ကာဗွန်အစုအဝေးများနှင့် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ စုပ်ယူစုဆောင်းထားသည့် သိုလှောင်ကန်များ၏ ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲနေမှုများကို မျက်ခြေမပြတ် စောင့်ကြည့် မှတ်တမ်းတင် တွက်ချက်ခြင်းအား ဆိုလိုသည်။

(46) Carbon Benefits (ကာဗွန်အကျိုးအမြတ်)

The quantity of emissions avoided or carbon sequestered above the business as-usual scenario, after appropriate deductions are made for leakage and impermanence. Usually measured in tons of carbon dioxide equivalent (tCO_{2e}).

ပုံမှန်အခြေအနေထက် လျော့နည်းထုတ်လွှတ်နိုင်သော (သို့မဟုတ်) ပိုမို တိုးမြှင့် သိုလှောင်နိုင်သော ကာဗွန်ပမာဏအနက်မှ ယိုစိမ့်နိုင်သော (သို့မဟုတ်) မတည် မြဲနိုင်သော ကာဗွန်ပမာဏဖယ်နှုတ်ပြီး ကျန်ရှိသော ကာဗွန်ပမာဏကို ကာဗွန်အကျိုး အမြတ် (Carbon Benefits) ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ကာဗွန်အကျိုးအမြတ်များကို ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် (၁)တန်နှင့် ညီမျှသောပမာဏ (tCO_{2e}) ဖြင့် တိုင်းတာပါ သည်။

(47) Carbon Biosequestration

(ဇီဝသက်ရှိများ၏ ကာဗွန်စုပ်ယူ သိုလှောင်မှု)

The storage of carbon by plants, trees and other flora, which absorb carbon dioxide from the atmosphere while they grow, release oxygen, and store the carbon.

သက်ရှိအပင်များမှ လေထုအတွင်းရှိ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ကို စုပ်ယူ ကာ အပင်ကြီးထွားရန် ကာဗွန်ကိုအသုံးပြုပြီး၊ အောက်ဆီဂျင် ပြန်လည်ထုတ်လွှတ် ခြင်းအားဖြင့် ကာဗွန်စုပ်ယူသိုလှောင်သော အခြေအနေကို ခေါ်ဆိုပါသည်။

(48) Carbon Carrying Capacity - CCC (ကာဗွန်သိုလှောင်နိုင်မှုစွမ်းရည်)

လူသားတို့၏ နှောင့်ယှက်မှုမပါဝင်ဘဲ ပုံမှန်ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေနှင့် သဘာဝ အစားအဆီးများအတွင်း၌ သစ်တောဂေဟစနစ်တစ်ခု၏ စုပ်ယူသိုလှောင်နိုင်သော ကာဗွန်ပမာဏကို ဖော်ပြရာတွင် အသုံးပြုသည့် စကားရပ်ဖြစ်သည်။

(49) Carbon Dioxide Equivalent-CO2e

(ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်နှင့် ညီမျှသောပမာဏ)

Not all greenhouse gases warm the atmosphere equally, some gases (such as methane) have a greater global warming potential, or warming effect, than carbon dioxide. To account for this, the term CO2e is used and means that greenhouse gases other than carbon dioxide can be converted, or normalized, to the equivalent amount of CO2, based on their relative contribution to global warming. This provides for a single, uniform means of measuring emissions reductions for multiple greenhouse gases.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့အသီးသီး၏ ကမ္ဘာကြီးပူနွေးမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သောပမာဏမှာ တူညီမှုမရှိသည့်အတွက် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များ၏ပမာဏကို တိုင်းတာရာတွင် အခြေခံယူနစ်အဖြစ် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ဓာတ်ငွေ့၏ ကမ္ဘာကြီးပူနွေးမှုကို ဖြစ်စေသောပမာဏနှင့် ညီမျှသောပမာဏ (Carbon Dioxide Equivalent-CO2e) သို့ ပြောင်းလဲတွက်ချက်၍ အသုံးပြုကြပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အသီးသီးသော ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များ၏ ထုတ်လွှတ်မှုနှင့် လျှော့ချနိုင်မှုပမာဏတို့ကို တိုင်းတာရာတွင် တူညီသောအတိုင်းအတာ ယူနစ်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။

(50) Carbon Market (ကာဗွန်ဈေးကွက်)

Transactions for the sale of permits, reductions or offsets together comprise the carbon market. In fact, Carbon dioxide is only one of the several greenhouse gases that can be 'traded'. There is still no single, unified international market for emission reduction purchases. Instead, there are various markets, in operation around the world, which can be classified as either 'regulatory' or

'voluntary' markets and which interact with one another in different ways. (See Carbon Trading)

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ခွင့်ပြုပမာဏများ၊ လျှော့ချနိုင်မှုများ (သို့မဟုတ်) အစားထိုးမှုများစသည်တို့ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်းကို ကာဗွန်ဈေးကွက် (Carbon Market) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ အမြောက်အများရှိသည့် အနက် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်သာလျှင် တစ်ခုတည်းသော ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားနိုင်သည့် ဓာတ်ငွေ့ဖြစ်သည်။ လက်ရှိကာလ၌ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချခြင်းများအား ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားနိုင်သည့် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်ဟူ၍ ပီပီပြင်ပြင် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း မရှိသေးပါ။ သို့ရာတွင် လက်ရှိကမ္ဘာအဝန်း၌ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကာဗွန်ရောင်းဝယ်မှုများ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ယင်းဈေးကွက်များကို ယေဘုယျအားဖြင့် ထိန်းချုပ်ဈေးကွက် (regulatory market)နှင့် မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့်ဈေးကွက် (Voluntary Market) များဟူ၍ အမျိုးအစား ခွဲခြားနိုင်သည်။

(51) Carbon Rights (ကာဗွန် ရပိုင်ခွင့်)

Carbon rights refer to the claims on the benefit streams from carbon pools, for example, the benefit from a specific parcel of forest. Where a market exists for GHG emissions reductions carbon rights may have a financial value. Carbon rights may also define the management responsibilities associated with a specific area of forest. Issues concerning carbon rights include how the rights are defined, how they work in places where land ownership is unclear, and whether legal institutions are strong enough to protect the rights.

သိုလှောင်ထားသည့် ကာဗွန်အစုအဝေးတစ်ခု (ဥပမာ-သစ်တောဧရိယာတစ်ခု)မှ ရရှိမည့် ကာဗွန်အကျိုးအမြတ်များအပေါ် တောင်းခံပိုင်ခွင့်အား ကာဗွန်ရပိုင်ခွင့် (Carbon Rights)ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ကာဗွန်ဈေးကွက် ပေါ်ပေါက်လာပါက ကာဗွန်ရပိုင်ခွင့်သည် ငွေကြေးပမာဏတစ်ခု ဖြစ်လာပါမည်။ ကာဗွန်ရပိုင်ခွင့်သည် တစ်နည်းအားဖြင့် သစ်တောဧရိယာတစ်ခုအပေါ် စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ကာဗွန်ရပိုင်ခွင့်များသည် ယေဘုယျအား

ဖြင့် ရပိုင်ခွင့်ဆိုသည့်စကားရပ်အား တိကျစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ တိကျသေချာသည့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိသော ဒေသတွင် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် မိမိတို့၏ရပိုင်ခွင့်များကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် ဥပဒေရေးရာအဖွဲ့အစည်းများ ခိုင်မာမှုမရှိခြင်း စသော အခြေအနေများတွင် ရှုပ်ထွေးမှုများ ပေါ်ပေါက် လာနိုင်ပါသည်။

(52) Carbon Source (ကာဗွန်ရင်းမြစ်)

A carbon pool (reservoir) can be a source of carbon to the atmosphere if less carbon is flowing into it than is flowing out of it. It is the opposite of a sink.

ကာဗွန်သိုလှောင်ရာ အစုအဝေး(carbon pool)တစ်ခုအတွင်းသို့ ကာဗွန်စီးဝင်မှုပမာဏသည် ပြန်လည်ထွက်ခွာသွားသည့် ပမာဏထက် လျော့နည်းလာသည့်အခြေအနေတွင် ယင်းကာဗွန်သိုလှောင်ရာ အစုအဝေးသည် လေထုထဲသို့ ကာဗွန်ပြန်လည်ထုတ်လွှတ်နိုင်သည့် ကာဗွန်ရင်းမြစ် (Carbon Source) ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ကာဗွန်ရင်းမြစ်များနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်မှာ ကာဗွန်သိုလှောင်ကန်များ(Carbon Sink) ဖြစ်သည်။

(53) Carbon Stock (သိုလှောင်ထားသည့် ကာဗွန်ပမာဏ)

The quantity of carbon in a carbon pool.

ကာဗွန်သိုလှောင်ရာအစုအဝေး (carbon pool)တစ်ခုအတွင်းရှိ ကာဗွန်ပမာဏကို သိုလှောင်ထားသည့် ကာဗွန်ပမာဏ (Carbon stock)ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(54) Carbon Stock Enhancement

(သိုလှောင်ထားသည့် ကာဗွန် ပမာဏ တိုးမြှင့်ခြင်း)

A component of a REDD Plus strategy that could include both the restoration/ improvement of existing but degraded forests and increase of forest cover through environmentally appropriate afforestation and reforestation.

REDD+ မဟာဗျူဟာများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင်ပါဝင်

သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် လက်ရှိပြုန်းတီးနေသော သစ်တောများအား ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း၊ တန်ဖိုးမြှင့်တင်ခြင်းနှင့် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုဧရိယာများအား သစ်တောစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ခြင်းနှင့် သစ်တောများ ပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းအားဖြင့် သိုလှောင်ထားသည့် ကာဗွန်ပမာဏ ပိုမိုတိုးမြှင့်စေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ပါဝင်သည်။

(55) Carbon Trading or Emission Trading

[ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုရောင်းဝယ်ခြင်း]

A sale or purchase of 'permits' or allowances' (i.e. AAUs) to emit greenhouse gases (GHGs); or certificates that prove a certain reduction in emissions from a particular activity beyond what would otherwise have been the case (i.e. 'business as usual' emissions); or certificates that indicate a certain amount of actual emissions have been 'offset' somewhere else, through for example, carbon sequestration.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်ခွင့် (permits) သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်နိုင်သည့် ခွင့်ပြုပမာဏ (allowances) များ ရောင်းဝယ်ခြင်း၊ ပုံမှန်အခြေအနေတစ်ခုထက် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့နည်းလာကြောင်း သက်သေပြနိုင်သည့် ထောက်ခံချက်လက်မှတ် (certificates) များ ရောင်းဝယ်ခြင်းနှင့် ထုတ်လွှတ်ထားသည့် ကာဗွန်ပမာဏအချို့အား အခြားတစ်နေရာမှ ပြန်လည်စုပ်ယူခြင်းအားဖြင့် ဖယ်ရှားနိုင်ကြောင်း ထောက်ခံချက်လက်မှတ် (certificates) များ ရောင်းဝယ်ခြင်းစသည်တို့ကို ဆိုလိုသည်။

(56) Certification (ထောက်ခံချက်ပေးခြင်း)

A phase in the certification process of a CDM or JI (Voluntary) project when permits are issued on the basis of calculated emissions reductions, verified by an accredited third party.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချနိုင်သည့်ပမာဏအား တိုင်းတာတွက်ချက်၍ အခြားအသိအမှတ်ပြုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု၏ မှန်ကန်ကြောင်း အတည်

ပြုချက်ဖြင့်ခွင့်ပြုချက် (permits) များ ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို အသိအမှတ် ပြုထောက်ခံချက်ပေးခြင်း (Certification) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(57) Certified Emission Reductions - CERs

(ထောက်ခံချက်ရရှိထားသည့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချနိုင်သောပမာဏ)

The technical term for the output of CDM projects. A CER is a unit of GHG reductions that has been generated and certified under the provisions of Article 12 of the Kyoto Protocol, the Clean Development Mechanism. One CER equals one ton of carbon. Two special types of CERs can be issued for net emission removals from afforestation and reforestation CDM projects: (i) temporary certified emission reduction (tCERs); and (ii) long-term certified emission reductions (ICERs).

သန့်စင်သော ဖွံ့ဖြိုးမှုနည်းလမ်းများ (Clean Development Mechanism) စီမံကိန်း၏ရလဒ်အဖြစ် အသုံးပြုသော နည်းပညာဆိုင်ရာ စကားရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ကျိုတိုသဘောတူညီချက် အခန်း(၁၂)တွင် ပါဝင်သော ပြဌာန်းချက် အရ CER ဆိုသည်မှာ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချနိုင်သည့်ပမာဏကို တိုင်းတာ ရာတွင် အသုံးပြုသည့် ယူနစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ CER တစ်ခုလျှင် ကာဗွန်တစ်တန် နှင့်ညီမျှသည်။ CDM စီမံကိန်းများတွင် ပါဝင်သည့် သစ်တောစိုက်ခင်းတည်ထောင် ခြင်းနှင့် သစ်တော ပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းများမှ အသားတင် လျော့ကျစေ သည့် ကာဗွန်ပမာဏများအတွက် ယာယီလျှော့ချနိုင်ခြင်း(tCER)နှင့် ရေရှည်လျှော့ ချနိုင်ခြင်း (CCER-) ဟူ၍ ထောက်ခံချက် (၂)မျိုး ရရှိနိုင်သည်။

(58) Chicago Climate Exchange-CCX

(ချိုကာဂို ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်ဖလှယ်သည့် ဈေးကွက်)

A voluntary exchanged based emissions market.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ အား မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ဖလှယ်သည့် ဈေးကွက်ဖြစ်သည်။

(59) Chronosequence (အချိန်ကာလအလိုက် ဂုဏ်သတ္တိပြောင်းလဲမှု)

A sequence of related soils or vegetation that differ from one another in certain properties primarily as a result of time as a soil-forming factor or succession, respectively.

အချိန်ကာလအပေါ်အခြေခံ၍ မြေဆီလွှာ (သို့မဟုတ်) အပင်များ၏ ဂုဏ် သတ္တိများ အစီအစဉ်အလိုက် အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲလာမှုကို (Chronosequence) ဟုခေါ်ဆိုသည်။

(60) Clean Development Mechanism-CDM

(သန့်စင်သောဖွံ့ဖြိုးမှု နည်းလမ်းများ)

A facility created under the Kyoto Protocol, which allow Annex I countries to finance emissions reducing projects in developing countries that are party to the Kyoto Protocol then to use the resulting 'certified emissions reductions' ('CERs') to offset their own emissions.

ကျိုတိုသဘောတူညီချက်အရ ပေါ်ထွက်လာသော ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကျိုတို သဘောတူညီချက်အရ အုပ်စု(၁) နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ် လွှတ်မှုပမာဏကို လျှော့ချနိုင်စေရန် ရန်ပုံငွေများ ထောက်ပံ့ပေးရန်ဖြစ်ပြီး၊ ထိုသို့ ထောက်ပံ့ခြင်းအားဖြင့် လျော့ကျလာသော ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ပမာဏကို မိမိတို့ နိုင်ငံ၏ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုများလျှော့ချရာတွင် ပြန်လည်အစားထိုး ချေဖျက်နိုင်သည်။

(61) CDM Designated National Authority

(နိုင်ငံအဆင့် CDM ဆိုင်ရာ တာဝန်ခံအဖွဲ့)

An appointed authority necessary for the implementation of CDM projects. The DNA issues the Letter of Approval (LoA) needed for registration of a project. A project will need both a host country approval as well as investor country approval.

CDM စီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံအဆင့် ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရန် ဖွဲ့စည်းထားသည့် တာဝန်ခံအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ CDM စီမံကိန်းများ တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံအဆင့်တာဝန်ခံအဖွဲ့၏ အတည်ပြုချက် (Letter of Approval) ပါရှိရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ အတည်ပြုချက်ရယူရာတွင် စီမံကိန်းလက်ခံဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံသာမက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့်နိုင်ငံမှ တာဝန်ခံအဖွဲ့ (DNA) ၏ အတည်ပြုချက်ကိုပါ ရယူဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

(62) CDM Designated Operational Entity-DOE

(CDM လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့)

A domestic legal entity or an international organization accredited and designated by the CDM Executive Board. The DOE validates and requests registration of a proposed CDM projects activity and verifies emission reductions of a registered CDM project activity.

CDM စီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှုအား စစ်ဆေးအတည်ပြုရန်၊ စီမံကိန်းအသစ်များ မှတ်ပုံတင်ရာတွင် ကူညီဆောင်ရွက်ရန်နှင့် မှတ်ပုံတင်ထားသည့် စီမံကိန်းများ၏ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချနိုင်မှုအား တိုင်းတာအတည်ပြုရန်အတွက် CDM စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့ (Executive Board) မှ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြု ခန့်အပ်ထားသည့် ပြည်တွင်းတရားဝင်အဖွဲ့အစည်း (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းကို CDM လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့ (Designated Operational Entity-DOE) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(63) Climate Change Adaptation

(ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေစေခြင်း)

အမှန်လက်ရှိဖြစ်နေသည့် (သို့မဟုတ်) ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များကို သဘာဝအတိုင်း (သို့မဟုတ်) လူသားတို့၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် ထိန်းညှိပေးခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါထိန်းညှိမှုများသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆိုးကျိုး

များကို လျော့ချရန် (သို့မဟုတ်) အကျိုးရှိစေမည့် အခွင့်အလမ်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ လိုက်လျောညီထွေမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှုပုံစံများတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု အကျိုးဆက်များမဖြစ်ခင် ကြိုတင်လက်ဦးမှုရယူခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကျိုးဆက်များကို တုံ့ပြန်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အဆိုပါ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ လိုက်လျောညီထွေမှုပုံစံများကို ပြည်သူ့လူထုနှင့် ပုဂ္ဂလိက လုပ်ဆောင်ချက်များ (သို့မဟုတ်) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုဖြင့် စီစဉ်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။

(64) Climate Change Mitigation

(ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့နည်းသက်သာစေခြင်း)

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ ဆိုးရွားသည့် အကျိုးဆက်များကို လျော့ချရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူသားတို့၏ ကြားဝင်လုပ်ဆောင်ချက်များ အားလုံးပါဝင်သည်။ လျော့နည်းသက်သာစေခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ကာဗွန်ထွက်ပေါ်ရာမှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ အရင်းအမြစ်များကို လျော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) ကာဗွန်ဖယ်ရှားမှုကို တိုးမြှင့်စေခြင်းအားဖြင့် လေထုအတွင်းရှိ မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ရန် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ရုပ်ကြွင်းလောင်စာလောင်ကျွမ်းမှု (သို့မဟုတ်) သစ်တောပြုန်းတီးမှုမှ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချခြင်း၊ သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု များပြားစေခြင်း (သို့မဟုတ်) သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်မှု မဟာဗျူဟာများ တိုးတက် ကောင်းမွန်စေခြင်းအားဖြင့် လေထုအတွင်းမှ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ဖယ်ရှားမှု တိုးမြှင့်စေခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

(65) Climate Service (ရာသီဥတုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု)

Reduction or avoidance of greenhouse gas emissions, or removal of greenhouse gases from the atmosphere through carbon sequestration, measured in metric tons of CO2 equivalent.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) ရှောင်လွှဲခြင်း၊ လေထုထဲမှ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များအား ကာဗွန်စုပ်ယူသို့ လျှော့ခြင်းအားဖြင့်ဖယ်ရှားခြင်းတို့ကို ရာသီဥတုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ (Climate services) ဟုခေါ်ဆိုပြီး၊ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်နှင့် ညီမျှသော မက်ထရစ်တန်ဖြင့် တိုင်းတာလေ့ရှိသည်။

(66) Co-benefits (ဆက်စပ်အကျိုးကျေးဇူးများ)

The benefits arising from REDD schemes (other than reducing GHG emissions), such as alleviating poverty, protecting the environment, enhancing biodiversity, improving forest governance and protecting human rights.

REDD+ လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ဖန်လုံအိမ်စာတ်ငွေ့ လျှော့ချနိုင်မှုအပြင် အခြား ထပ်မံရရှိနိုင်သည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ REDD+ ၏ ဆက်စပ်အကျိုးကျေးဇူးများတွင် ဆင်းရဲမှုလျှော့ချခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပိုမိုတိုးပွားစေခြင်း၊ သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်မှု ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

(67) Commitment period (ကတိကဝတ်ကာလ)

The period of time in a regulatory greenhouse gas mitigation scheme during which countries are required to reduce emissions by a specific amount. The five-year Kyoto Protocol Commitment Period is scheduled to run from calendar year 2008 to calendar year-end 2012 ("First Commitment Period").

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဖန်လုံအိမ်စာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုကို သတ်မှတ်ထားသည့် ပမာဏအထိ လျှော့ချရမည်ဖြစ်သည့် ဖန်လုံအိမ်စာတ်ငွေ့လျှော့ချရေး ကတိကဝတ်ကာလကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကျိုတိုသဘောတူညီချက်အရ ပထမအကြိမ် ကတိကဝတ်ကာလမှာ (၅)နှစ်ဖြစ်ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၂ခုနှစ် ပြက္ခဒိန်နှစ်အကုန်အထိ ဖြစ်ပါသည်။

(68) Community Forestry (အစုအဖွဲ့ပိုင်သစ်တော)

A community forest is a forest that is managed collectively by local people, usually with timber and non-timber forest product extraction.

သစ်တောကဏ္ဍဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများတွင် ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါ

ဝင်သည့် သစ်တောလုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ အစုအဖွဲ့ပိုင်သစ်တောသည် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် သစ်နှင့် အခြားသစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ၊ ဝင်ငွေတိုးပွားစေရန်အတွက် လယ်ကွင်းများတွင် အပင်များစိုက်ခြင်း၊ အိမ်ထောင်စု၊ လက်မှုပညာရှင်၊ သို့မဟုတ် အသေးစားစက်မှုလုပ်ငန်းများမှ တစ်နိုင်တစ်ပိုင် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် သစ်တောအပေါ် မှီခိုသည့်အစုအဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်မှုများ ပါဝင်သော ကျယ်ပြန့်သည့် အခြေအနေများ ပါဝင်သည်။

(69) Compliance (လေးစားလိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း)

The achievement by a Party when it meets its quantified emissions limitation and reduction commitments under the Kyoto Protocol.

ကျိုတိုသဘောတူညီချက်အရ နိုင်ငံအလိုက် ဖန်လုံအိမ်စာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုကို ကန့်သတ်လျှော့ချရမည့် ပမာဏအထိ အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းကို လေးစားလိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း (Compliance) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(70) Compliance Market

(လေးစားလိုက်နာခြင်းဆိုင်ရာ ဈေးကွက်)

The market for carbon credits used to reach emissions targets under a regulatory regime.

သတ်မှတ်ထားသော ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ပမာဏအထိ လျှော့ချနိုင်ရန် ကာဗွန်ယူနစ်များကို စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ဝယ်ယူအသုံးပြုနိုင်သော ကာဗွန်ယူနစ်ဈေးကွက်ကို လေးစားလိုက်နာသည့် ဈေးကွက် (Compliance market) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(71) Conference of the Parties-COP

(အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ညီလာခံ)

The term used to describe the regular meeting of state parties to the UN Framework Convention on Climate Change. This is the body with authority to take decisions under the Convention.

ကုလသမဂ္ဂ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (UNFCCC) သို့ လက်မှတ်ရေးထိုးဝင်ရောက်ထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား ပုံမှန်ကျင်းပလေ့ရှိ သည့်ညီလာခံကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ညီလာခံသည် ကွန်ဗင်းရှင်း၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် အခွင့်အာဏာရှိပါသည်။

(72) Conservation (ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း)

The preservation, management, and care of natural and cultural resources.

သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များအား ထိန်းသိမ်းကာ ကွယ်ခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အလေးထား စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့ကို ဆိုလိုပါသည်။

(73) Conservation Easement

(ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် မြေအသုံးချခွင့်)

A legal agreement between a landowner and a conservation organization or government agency that permanently limits a property's uses in order to protect the property's conservation values.

လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးမှ ၎င်းပိုင်ဆိုင်သည့်မြေပေါ်တွင် တည်ရှိသော ထူးခြား ထင်ရှားသည့် အရာဝတ္ထုတစ်ခုခုအား ရေရှည်တည်တံ့စေရေး ထိန်းသိမ်းကာကွယ် ရန်အတွက် အစိုးရ (သို့မဟုတ်) ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုခုနှင့် မြေပိုင်ရှင် တို့အကြား ဥပဒေကြောင်းအရ ချုပ်ဆိုထားသည့် သဘောတူညီချက်ကို ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ရန် မြေအသုံးချခွင့် (Conservation Easement) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(74) Controlled burning

(မီးတားခြင်း သို့မဟုတ် ကာကွယ်မီးရှို့ခြင်း)

Intentional and controlled fires in bush land or forest designed to prevent more intensive, uncontrolled forest or bushfires.

တောမီးလောင်ကျွမ်းခြင်း (သို့မဟုတ်) အခြားသော တစ်နည်းနည်းဖြင့် မီး လောင်ကျွမ်းခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် ကြိုတင်ကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် မီး တားခြင်း (သို့မဟုတ်) ကာကွယ်မီးရှို့ခြင်းကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(75) Corrective Action Request - CAR

(ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ရေးလိုအပ်မှု)

The formal document which details noncompliance with the requirements of the certification scheme. It also specifies actions that must be taken to achieve compliance.

ကာဗွန်ထောက်ခံချက် ခွင့်ပြုပေးနိုင်ရန်အတွက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသေးသည့် အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားသော တရားဝင်အစီရင်ခံစာဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အစီရင်ခံစာတွင် ထောက်ခံချက်ရရှိနိုင်ရန် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် အသေးစိတ် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။

(76) Country (စီမံကိန်းနိုင်ငံ)

Refers to the jurisdiction leading the REDD+ program, which could be at national, state, provincial or other level.

REDD+ စီမံကိန်းများ အကဲဖြတ်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် စကားရပ်ဖြစ် သည်။ စီမံကိန်းနိုင်ငံဆိုရာတွင် REDD+ စီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံအဆင့်(သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(77) Crown Cover (ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းဧရိယာ)

The percentage of the surface of an ecosystem that is under the tree canopy. Also referred to as 'canopy cover' or just 'tree cover'.

ဂေဟစနစ်တစ်ခုအတွင်း သစ်ပင်ရွက်အုပ်များ ဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသော ဧရိယာ ပမာဏ(ရာခိုင်နှုန်း)ကို ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှုဧရိယာ (Crown Cover)ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(78) Customary rights (မိရိုးဖလာ အခွင့်အရေးများ)

'Customary rights' to lands and resources refers to patterns of long-standing community land and resource usage in accordance with Indigenous Peoples' and local communities' customary laws, values, customs, and traditions, including seasonal or cyclical use,

rather than formal legal title to land and resources issued by the State.

မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များနှင့် သယံဇာတ သုံးစွဲခွင့်ဆိုင်ရာများတွင် နိုင်ငံတော် မှ တရားဝင် သတ်မှတ်ပေးထားခြင်းထက် ဒေသခံလူမျိုးစုများ၏ မိရိုးဖလာစည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ၊ တန်ဖိုးထားမှုများ၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများနှင့် အလေ့အထများအရ ကာလရှည်ကြာကတည်းက ခွင့်ပြုပေးထားသည့် ရာသီအလိုက်နှင့် အလှည့်ကျ မြေယာပိုင်ဆိုင်လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် သဘာဝသယံဇာတထုတ်ယူသုံးစွဲခွင့်စသော အခွင့်အရေး များကို ယင်းတို့၏ မိရိုးဖလာအခွင့်အရေးများ (Customary rights) ဟု သတ်မှတ် သည်။

(79) Dead Wood (သက်မဲ့ သစ်သားဇီဝဒြပ်ထု)

The term used to describe all non-living woody biomass not contained in the litter, either standing, lying on the round, or in the soil. Dead wood includes wood lying on the surface, dead roots, and stumps larger than or equal to 10 cm in diameter or any other diameter used by the host country.

သစ်ဆွေးမြေများမှအပ အခြားသက်မဲ့ သစ်သားဇီဝဒြပ်ထုများကို ဖော်ပြ ရာတွင် သုံးစွဲသည့်စကားရပ်ဖြစ်သည်။ သက်မဲ့သစ်သားဇီဝဒြပ်ထုတွင် မြေပြင်ပေါ်ရှိ သက်မဲ့ပင်ထောင်များ၊ လဲကျနေသော သစ်ပင်များ၊ အမြစ်ခြောက်များနှင့် သစ်ငုတ် ခြောက်များ အားလုံးပါဝင်သည်။

(80) Deciduous (ရွက်ပြတ်တော)

The term used to describe certain trees or shrubs that shed leaves annually or periodically. (not evergreen)

နှစ်စဉ်(သို့မဟုတ်) အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း အရွက်များအားလုံး ကြွေကျ လေ့ရှိသော အပင်များ ပေါက်ရောက်လျက်ရှိသည့် သစ်တောအမျိုးအစားကို ရွက် ပြတ်တော (Deciduous) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(81) Deforestation (သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း)

သဘာဝတောများကို စီးပွားရေးစိုက်ခင်းများအဖြစ် ပြောင်းလဲခြင်းအပါအ ဝင် သစ်တောမြေမှ သစ်တောမဟုတ်သည့် မြေအသုံးချမှုအဖြစ် ပြောင်းလဲသွား သည့် ဖြစ်စဉ်များဖြစ်သည်။

(82) Direct Seeding (တိုက်ရိုက်အစေ့ချ စိုက်ပျိုးခြင်း)

The establishment of trees on deforested sites by sowing seeds rather than by planting nursery-raised saplings.

သစ်တောစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ရာတွင် ပျိုးဥယျာဉ်၌ ပျိုးထောင်၍ ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးခြင်း မပြုဘဲ စိုက်ပျိုးမည့်မြေနေရာတွင် မျိုးစေ့များ တိုက်ရိုက် အစေ့ချစိုက်ပျိုးခြင်းကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(83) Dissolved Organic Matter-DOM

(ပျော်ဝင်နေသော ဇီဝအစိတ်အပိုင်းများ)

Dissolved organic matter comprises carbon compounds in water solution, generally from decomposition of plant and animal tissues in soils.

မြေဆီလွှာအတွင်းရှိ အပင်နှင့် တိရစ္ဆာန်အစိတ်အပိုင်းများ ဆွေးမြည့်ရာမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ကာဗွန်ဓာတ်ပေါင်းများ အရည်တစ်မျိုးမျိုး၌ ပျော်ဝင်နေခြင်းကို ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(84) Domestic Funding (ပြည်တွင်းရန်ပုံငွေ)

Funding reported by REDD+ countries that is spent in-country for REDD+.

REDD+ စီမံကိန်းများဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံအလိုက် နိုင်ငံအတွင်း REDD+ လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ကျခံသုံးစွဲထားသည့် ရန်ပုံငွေများကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ် သည်။

(85) Double Approval Process (ထပ်ဆင့်အတည်ပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်)

The VCS approval process which requires any project methodology to undergo two independent assessments by different validators. The first assessment shall be carried out by a validator or verifier accredited for the VCS Program and appointed by the project proponent. The VCS Secretariat, acting on behalf of the VCS Board, shall choose a different VCS Program accredited validator or verifier to carry out a second assessment. Both assessments shall cover all relevant VCS Program requirements.

မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ကာဗွန်စံသတ်မှတ်ချက် (V CuDetary Carb D StaD ar-VCS) များအား အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုမှ အတည်ပြုရန် လိုအပ်သည့် စီမံကိန်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု နည်းစနစ်ဖြစ်သည်။ ပထမအဆင့်အနေဖြင့် စီမံကိန်းတာဝန် ယူဆောင်ရွက်သူက တရားဝင်အခွင့် အာဏာလွှဲအပ်ထားသည့် အဖွဲ့အစည်းက စိစစ် အတည်ပြုခြင်းဖြစ်ပြီး VCS အတွင်းဝန်ရုံးမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်၍ အခွင့်အာဏာလွှဲ အပ်ထားသည့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုက ထပ်ဆင့်စိစစ်အတည်ပြုရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ စိစစ်ချက်နှစ်ခုစလုံးသည် VCS လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ လိုအပ်ချက် များကို ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။

(86) Economies in Transition

(စီးပွားရေးစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းဆဲနိုင်ငံများ)

The industrialized countries listed in Annex I or Annex B that are undergoing the process of transition to a market economy. These include some former Soviet republics, including Russia, and several central and eastern European countries.

ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက် လျက်ရှိသော ကျိုတိုသဘောတူညီချက် နောက်ဆက်တွဲ(၁) သို့မဟုတ် အုပ်စု(၁) တွင် ပါဝင်သည့်စက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံများဖြစ်သည်။ အဆိုပါ နိုင်ငံများစာရင်း၌ ရုရှားနိုင်ငံ အပါအဝင် ယခင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံအချို့နှင့် ဥရောပ အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်းနိုင်ငံများ အချို့ပါဝင်သည်။

(87) Ecosystem (ဂေဟစနစ်)

The interactive system formed from all living organisms and their physical and chemical environment within a given area. Eco-systems cover a hierarchy of spatial scales and can comprise the entire globe, biomes at the continental scale or small, well-circumscribed systems such as a small pond.

ဒေသတစ်ခုအတွင်းရှိ သက်ရှိမျိုးစိတ်များအားလုံးနှင့် ၎င်းတို့၏ ပတ်ဝန်း ကျင်ရှိ သဘာဝရုပ်ဝတ္ထုများ၊ ဓာတုဖြစ်စဉ်များအကြား အပြန်အလှန် ဆက်စပ်ပတ် သက်နေခြင်းကို ဂေဟစနစ်ဟုခေါ်ဆိုသည်။ ဂေဟစနစ်တစ်ခုမှာ အခြေအနေပေါ်မူ တည်၍ အရွယ်အစားအမျိုးမျိုး တည်ရှိနိုင်ပြီး၊ ကမ္ဘာမြေတစ်ခုလုံးအနေဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ဒေသကြီးအဆင့် ဇီဝအစုအဖွဲ့များအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ သို့တည်း မဟုတ် ပုံမှန်တည်ရှိနေသည့် ရေအိုင်ငယ်လေးတစ်ခုအနေဖြင့် လည်းကောင်းသတ် မှတ်နိုင်သည်။

(88) Ecosystem degradation (ဂေဟစနစ် ပျက်စီးယိုယွင်းလာခြင်း)

A gradual or persistent process of loss of capacity of an eco-system to provide ecosystem services.

သဘာဝ ဂေဟစနစ်တစ်ခု၏ ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများ (Eco-system Services) ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့်အရည်အသွေး တစ်ဖြည်းဖြည်း လျော့ နည်းလာသည့်ဖြစ်စဉ်ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(89) Ecosystem rehabilitation (ဂေဟစနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း)

The process of assisting the recovery of an ecosystem that has been degraded, damaged or destroyed through the reparation of ecosystem processes, productivity and services, but without re-establishing the pre-existing species composition and structure. For example, interplanting trees on cropland using naturalized spe-cies to improve soil quality.

ထိခိုက်ပျက်စီးယိုယွင်းလျက်ရှိနေသော ဂေဟစနစ်တစ်ခုအား ပြန်လည်ကောင်း

မွန်လာစေရန်အတွက် ဂေဟစနစ်ဖြစ်စဉ်များ၊ ထုတ်လုပ်နိုင်မှုစွမ်းရည်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ပြန်လည်အစားထိုး ထောက်ပံ့ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဂေဟစနစ် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ထိုသို့ ပြန်လည်ထူထောင်ရာတွင် ဂေဟစနစ်တစ်ခု၏ မူလတည်ဆောက်ပုံနှင့် သစ်မျိုးပါဝင်မှုများအတိုင်း ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဂေဟစနစ်၏ ဖွဲ့စည်းလည်ပတ်မှုကို အထောက်အကူပြုစေရန်သာ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ-မြေဆီလွှာ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာစေရန်အတွက် သီးနှံစိုက်ပျိုးသည့်မြေပေါ်တွင် မြေဆီလွှာ အထောက်အကူပြုမျိုးစိတ်များ ကြားညှပ်စိုက်ပျိုးခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

(90) Ecosystem Services (ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ)

သဘာဝဂေဟစနစ်များသည် များပြားသည့် အရင်းအမြစ်များနှင့် လူသားများကို အကျိုးကျေးဇူးပြုသည့် ဖြစ်စဉ်များကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။ အဆိုပါအကျိုးကျေးဇူးများကို ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများအဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများတွင် သန့်ရှင်းသည့်သောက်သုံးရေ အစားအစာနှင့် အကာအကွယ် (shelter) များ ပါဝင်သည်။ သိပ္ပံပညာရှင်များနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပညာရှင်များသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂထောင်စုနှစ် ဂေဟစနစ်အကဲဖြတ်မှု (Millennium Ecosystem Assessment-MEA) အတွက် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို အုပ်စု(၄)စုခွဲပြီး အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ အစားအစာနှင့်ရေ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ ရာသီဥတုနှင့် ရောဂါများကို စနစ်တကျထိန်းချုပ်ခြင်း၊ အစာအာဟာရ သံသရာလည်ခြင်းနှင့် သီးနှံများဝတ်မှုကူးခြင်းကို ကူညီခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အကျိုးကျေးဇူးများ ဖြစ်သည်။

(91) Effectiveness of the REDD+ Programme
(REDD+ စီမံကိန်း ထိရောက်အောင်မြင်မှု)

Is defined as the extent to which the emissions reductions and other goals of the program are achieved.

REDD+ စီမံကိန်းတစ်ခု၏ ထိရောက်အောင်မြင်မှုကို တိုင်းတာရာတွင်

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချနိုင်ခြင်းနှင့် အခြားသောစီမံကိန်း ရည်မှန်းချက်များအောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုပမာဏဖြင့် တိုင်းတာခြင်းဖြစ်သည်။

(92) Efficient (အကျိုးရှိစွာ စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း)

Is defined as achieving the target with minimum cost, effort and time.

အကျိုးရှိစွာ စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း (Efficient) ဆိုသည်မှာ စီမံကိန်းရည်မှန်းချက် အကျိုးအမြတ်များ ရရှိစေရန် အချိန်တိုအတွင်း ကုန်ကျစရိတ် အနည်းဆုံးဖြင့် ကျွမ်းကျင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(93) Emission Reduction Purchase Agreement-ERPA

(ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ အရောင်းအဝယ်စာချုပ်)

A binding purchase agreement signed between buyers and sellers of carbon credits.

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချနိုင်သည့်ပမာဏကို ရောင်းချရာတွင် ရောင်းသူနှင့်ဝယ်သူအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးချုပ်ဆိုသည့် အရောင်းအဝယ် စာချုပ်ကို ခေါ်ဆိုသည်။

(94) Emission sources

(ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်သည့် ရင်းမြစ်များ)

A source of greenhouse gas emissions.

ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များ ထုတ်လွှတ်လျက်ရှိသော အရင်းအမြစ်များကို ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(95) Emission Trading

(ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့လျှော့ချမှုအား ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း)

ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခြင်းကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံတစ်ခု၏ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့လျှော့ချနိုင်သည့် ပမာဏအား ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံများ (သို့မဟုတ်) ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုလျှော့ချရန် လိုအပ်သောနိုင်ငံများသို့ ရောင်းချခြင်းကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(96) Employment (အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်း)

A community member is considered as employed by the project where they are contracted to work directly on project activities in return for compensation, financial or otherwise.

စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ဒေသခံများ၏ ဆုံးရှုံးသွားသော အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည် အစားထိုးသည့်အနေဖြင့် ဒေသခံအချို့အား စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

(97) Endemic species (ဒေသရင်းမျိုးစိတ်)

Species for which the entire global range is restricted to the site, the region or the country (the level of endemism must be defined).

မျိုးစိတ်တစ်ခုသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အခြားသောဒေသများတွင် ရှင်သန်ကျက်စားမှုမရှိဘဲ ဒေသတစ်ခု (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုခုတွင်သာ တွေ့ရှိရပါက ယင်းမျိုးစိတ်ကို ဒေသရင်းမျိုးစိတ် (Endemic species)ဟု သတ်မှတ်သည်။

(98) Enrichment planting (တန်ဖိုးမြှင့်စိုက်ပျိုးခြင်း)

The process by which one plants trees to increase the population density of existing tree species or increase tree species richness by adding tree species to a degraded forest.

သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းလျက်ရှိသောနေရာတွင် မူလသစ်မျိုးများ၏ အရေအတွက် ပိုမိုများပြားလာစေရန် (သို့မဟုတ်) သစ်မျိုး ပါဝင်မှုအရေအတွက် ပိုမိုတိုးမြှင့်လာစေရန် ရည်ရွယ်၍ သစ်ပင်များ ထပ်မံစိုက်ပျိုးခြင်းကို တန်ဖိုးမြှင့်စိုက်ပျိုးခြင်းဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(99) Environmental Services

(ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ)

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများသည် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုလုံးမှ ထောက်ပံ့ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်ပြီး အဆိုပါပတ်ဝန်းကျင်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် သဘာဝဓာတ်စွမ်းအားကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ထားခြင်း မရှိသည့် အခြေအနေမျိုးများဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ သစ်တောကဏ္ဍရှိ အဓိကပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့နည်းသက်သာစေခြင်း၊ ရေသံသရာလည်မှုကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ခြင်းနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းများ ပါဝင်သည်။

(100) Equity and equitable

(တရားမျှတခြင်းနှင့် သဘာတူညီမျှဖြစ်ခြင်း)

Are defined as just, impartial and fair to all parties.

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား တရားမျှတပြီး သဘာတူညီမျှဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

(101) European Union Allowances-EUA

(ဥရောပသမဂ္ဂ၏ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခွင့်ပြုပမာဏ)

The tradable allowance unit under the European Union Emissions Trading Scheme (EUETS).

ဥရောပသမဂ္ဂ ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခြင်း အစီအစဉ်အောက်ရှိ ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခွင့်ပြုဌာန၏ ခွင့်ပြုချက်ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(102) European Union Emission Trading Scheme-EUETS

(ဥရောပသမဂ္ဂ ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခြင်း အစီအစဉ်)

The Trading Scheme within the European Union. The first compliance phase is from 2005 to 2007, while the second compliance phase covers the period from 2008 to 2012, equivalent to the First Kyoto Commitment Period.

ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံများအတွင်း ကာဗွန်ရောင်းဝယ်သည့်အစီအစဉ် ဖြစ်သည်။ ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ဥရောပသမဂ္ဂ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချရေး ရည်မှန်းချက်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ၂၀၀၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၇ ခုနှစ်အထိအား ပထမကာလအဖြစ် လည်းကောင်း၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အထိအား ဒုတိယကာလအဖြစ် လည်းကောင်း ကျိုတိုသဘောတူညီချက်ပါ ကတိကဝတ်ပြုကာလနှင့်အညီ သတ်မှတ်ထားသည်။

(103) Evergreen (အမြဲစိမ်းတော)

A plant that retains green foliage throughout the year.

တစ်နှစ်ပတ်လုံး အရွက်ရှိသော အပင်များ ပေါက်ရောက်လျက်ရှိသည့် သစ်တောကို အမြဲစိမ်းတောဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(104) Ex-ante accounting

(လျှော့ချနိုင်မည့် ကာဗွန်ပမာဏ တန်ဖိုးကြိုတင်တွက်ချက်ခြင်း)

A method of accounting for emissions reductions in which money is given up-front for the guarantee that a given activity will be carried out and emissions reductions will occur in the future.

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချနိုင်မည့်ပမာဏ၏ ငွေကြေးတန်ဖိုးအား ကြိုတင်တွက်ချက်ပေးချေထားပြီး အဆိုပါရန်ပုံငွေဖြင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချရေး လုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်သည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ ငွေကြေးကြိုတင်ရယူထားသည့် နိုင်ငံအနေဖြင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုအား ကတိကဝတ်ပြုထားသည့် ပမာဏအတိုင်း လျှော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း အာမခံထားရှိရမည် ဖြစ်သည်။

(105) Ex-ante crediting (ကာဗွန်ခရက်ဒစ် ကြိုတင်တွက်ချက်ခြင်း)

The issuance of credits in expectation of future emission reductions (not eligible under Kyoto).

အနာဂတ်တွင်လျှော့ချနိုင်မည့် ကာဗွန်ပမာဏကို ကြိုတင်မျှော်မှန်း၍ ကာဗွန်ခရက်ဒစ်များ တွက်ချက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(106) Ex-post crediting

(လျှော့ချပြီးဖြစ်သည့် ကာဗွန်ခရက်ဒစ် ပမာဏတွက်ချက်ခြင်း)

The issuance of credits after independent verification of emission reductions.

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချနိုင်သည့် ပမာဏအား စစ်ဆေးအတည်ပြုပြီးမှသာ ကာဗွန်ခရက်ဒစ်များ တွက်ချက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(107) Extensive agriculture

(သွင်းအားစုနည်းသည့် စိုက်ပျိုးမှုပုံစံ)

System of crop cultivation using small amounts of labor and capital in relation to area of land being farmed. The crop yield in extensive agriculture depends primarily on the natural fertility of the soil, terrain, climate, and the availability of water.

စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုတွင် အသုံးပြုသည့်လုပ်သားနှင့် ငွေကြေးအရင်းအနှီးပမာဏမှာ စိုက်ပျိုးမြေဧရိယာနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက လွန်စွာနည်းပါးနေပါက ယင်းစိုက်ပျိုးနည်းစနစ်ကို သွင်းအားစုနည်းသည့် စိုက်ပျိုးမှုပုံစံဟု ခေါ်ဆိုသည်။ သွင်းအားစုနည်းသည့် စိုက်ပျိုးခြင်းစနစ်၏ သီးနှံအထွက်နှုန်းမှာ မြေမျက်နှာသွင်ပြင်အနေအထား၊ မြေဆီလွှာ အမျိုးအစား၊ ရာသီဥတုနှင့် ရေရရှိမှုအခြေအနေတို့အပေါ်တွင် အဓိက မူတည်သည်။

(108) Fast-start Pledge (စီမံကိန်းအစပျိုး ရန်ပုံငွေအစီအစဉ်)

A political announcement of intent on behalf of a country to commit a certain amount of fast-start finance to REDD+ related ac-

tions, not yet dedicated to a specific recipient.

REDD+ စီမံကိန်းနှင့် သက်ဆိုင်သောလုပ်ငန်းများ အလျင်အမြန် စတင်နိုင်ရန်အတွက် ရန်ပုံငွေပမာဏ အတိုင်းအတာတစ်ခုအား ထောက်ပံ့ပေးသွားမည်ဟူသော ကတိကဝတ်ပြု ကြေညာချက်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ကြေညာရာတွင် မည်သည့် နိုင်ငံအား ပမာဏမည်မျှထောက်ပံ့မည်ဟူသော အသေးစိတ်အစီအစဉ်များပါဝင်ခြင်း မရှိပါ။

(109) Fine root turnover (အပင်အမြစ်ငယ်များ၏ သက်တမ်းကာလ)

The period of time for the fine roots of plants to form, function and then die.

အပင်များရှိ အမြစ်ပွားများ စတင်ဖြစ်ပေါ်ချိန်မှ သေဆုံးချိန်အထိ အချိန်ကာလကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(110) Floristics (အပင်မျိုးစိတ်ပျံ့နှံ့မှု)

A sub domain of botany and biogeography that studies distribution and relationships of plant species over geographic areas.

မြေမျက်နှာသွင်ပြင် အနေအထားအပေါ်မူတည်၍ အပင်မျိုးစိတ်များပျံ့နှံ့တည်ရှိမှုကို လေ့လာသည့်ရှုပေးဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်ခွဲတစ်ခု ဖြစ်သည်။

(111) Food security (စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှု)

Having access to sufficient, safe, nutritious food to maintain a healthy and active life.

ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်မျှတစေရန် လုံလောက်သော အစားအစာ ပမာဏ ရရှိနိုင်ခြင်းကို စားနပ် ရိက္ခာဖူလုံမှုဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(112) Forest Carbon (သစ်တောကာဗွန်)

Forest carbon generally refers to the carbon stored in forests; usually in reference to climate change mitigation projects which aim to increase carbon sequestration in or decrease carbon

dioxide emissions from forests

သစ်တောများအတွင်း သိုလှောင်ထားသော ကာဗွန်ပမာဏဖြစ်သည်။ သစ်တောများမှ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျှော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) ကာဗွန် သိုလှောင်ထားရှိခြင်းစသည့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျှော့ချရေးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများတွင် အဓိကအသုံးပြုသည့် စကားရပ်ဖြစ်သည်။

(113) Forest Carbon Index-FCI (သစ်တောကာဗွန်ညွှန်းကိန်း)

A forest carbon model for REDD produced by Resources for the Future and Climate Advisers that was publically launched in December 2009 examining future volumes and costs of emission reductions.

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော အနာဂတ်တွင်လျှော့ချနိုင်မည့် သစ်တော ကာဗွန်ပမာဏနှင့် ကုန်ကျစရိတ်များ တွက်ချက်ဖော်ပြထားသည့် REDD ဆိုင်ရာ သစ်တောကာဗွန်တွက်ချက်မှု ညွှန်းကိန်းများဖြစ်သည်။

(114) Forest Carbon Stock (သစ်တောကာဗွန် ပမာဏ)

သတ်မှတ်ထားသော ကာဗွန်သိုလှောင်ကန် (carbon pool) အတွင်း တည်ရှိသော ကာဗွန်ပမာဏကို ဆိုလိုသည်။ သစ်တောကာဗွန်ပမာဏတွင် ကာဗွန်အစုအဝေးအသီးသီး၌ သိုလှောင်ထားသော ကာဗွန်ပမာဏ စုစုပေါင်းဖြစ်သည်။

(၁၁၅-က) Forest Definition (FAO) (သစ်တောအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်)

ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု (၁၀)ရာခိုင်နှုန်းအထက်ရှိပြီး ဧရိယာအကျယ် (၀.၅) ဟက်တာ(၁.၂၄ ဧက) အနည်းဆုံးရှိသော မြေနေရာကို သစ်တောဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ထို့ပြင် အဆိုပါဧရိယာတွင် ပေါက်ရောက်သော သစ်ပင်များသည် ကြီးရင့်ချိန်တွင် သစ်ပင်အမြင့် အနည်းဆုံး ၅ မီတာအထိ ရှိရမည်ဖြစ်သည်။

အပင်အလွှာအမျိုးမျိုးနှင့် အောက်ခြေအပင်များထူထပ်စွာ ပေါက်ရောက်နေသော ရွက်အုပ်ပိတ်သစ်တော (သို့မဟုတ်) အပင်ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု (၁၀)ရာခိုင်

နှုန်းထက် ပိုသောအပင်များ တစ်ဆက်တည်း ဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသည့် ရွက်ပွင့်တောများ ပါဝင်နိုင်သည်။

ရွက်အုပ်သိပ်သည်းဆ (၁၀)ရာခိုင်နှုန်း (သို့မဟုတ်) အပင်အမြင့် (၅)မီတာအထိ ရောက်ရှိနိုင်သော နုပျိုသော သဘာဝတောများနှင့် သစ်တောစိုက်ခင်းများအားလည်း သစ်တောအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ သစ်တောဧရိယာတွင် ပါဝင်ပြီး လူများ၏ ပရောဂဲကြောင့်လည်းကောင်း၊ သဘာဝအလျောက်သော် လည်းကောင်း ယာယီအခိုက်အတန့်အားဖြင့် သစ်ပင်များ မရှိသော်လည်း သစ်တောအဖြစ် ပြန်လည်ရောက်ရှိရန် မမျှော်လင့်နိုင်သော ဧရိယာအား သစ်တောဟုသတ်မှတ်သည်။

သစ်တောတွင် သစ်တောပျိုးဥယျာဉ်များနှင့် သစ်စေ့ထုတ်ဧရိယာများ ပါဝင်ပြီး သစ်တောလမ်းများ၊ စစ်ဆေးရေးလမ်းများ၊ မီးတားလမ်းများနှင့် အခြားကွက်လပ်ဧရိယာများ၊ အမျိုးသားဥယျာဉ်များ၊ သဘာဝကြိုးဝိုင်းများနှင့် သိပ္ပံ၊ သမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု (သို့မဟုတ်) စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တန်ဖိုးများနှင့် သက်ဆိုင်သော သဘာဝနယ်မြေများ၊ မြေဧရိယာ(၀.၅) ဟက်တာထက် ကျယ်ဝန်း၍ အကျယ်(အနံ) မီတာ ၂၀ ထက်ပိုသော လေကာတန်းနှင့် အရိပ်ရအပင် အစုအဝေးများ၊ သစ်တောရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုးအတွက် တည်ထောင်ထားသည့် ရာဘာစိုက်ခင်းများနှင့် ဝက်သစ်ချစိုက်ခင်းများ ပါဝင်သည်။

စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အဓိကအသုံးပြုသော မြေများသည် သစ်တောများ မဟုတ်ပါ (သစ်တော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် မပါဝင်ပါ။)

(၁၁၅-ခ) Forest Definition (VCM) (သစ်တောအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်)

မိမိဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်နိုင်သော ကာဗွန်ဈေးကွက်အတွက် သစ်တောအဓိပ္ပာယ်ကို အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

- ဧရိယာ အနည်းဆုံး (၀.၀၅) မှ (၁.၀) ဟက်တာ ရှိရမည်။
- သစ်တောရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု ပမာဏအနည်းဆုံးဧရိယာ၏ (၁၀) မှာ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းအတွင်း ဖြစ်ရမည်။
- အမြင့်အနည်းဆုံး (၂) မီတာမှ (၅) မီတာအထိ ရှိရမည်။

သစ်တောအဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ချက်တွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ ကွဲပြားမှုရှိမည်ဖြစ်ပြီး အထက်ဖော်ပြပါ ပမာဏဘောင်အတွင်း မိမိဆန္ဒအလျောက် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် အထူးသဖြင့် ကျိုတိုသဘောတူညီချက် ထွက်ပေါ်လာပြီး အနောက်နိုင်ငံအများစုမှာ သစ်တောအဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ချက်ကို အထက်ဖော်ပြပါ ပမာဏဘောင်အတွင်းမှသာ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ကြသည်။

ကြီးရင့်ချိန်တွင် အထက်ဖော်ပြပါ အနည်းဆုံးရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု ပမာဏနှင့် အပင်အမြင့်သို့ ရောက်ရှိနိုင်သည့် နုပျိုသော သဘာဝတောများနှင့် သစ်တောစိုက်ခင်းများအားလည်း သစ်တောအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ သစ်တောဧရိယာတွင် ပါဝင်ပြီး အပြောင်ရှင်းခုတ်လှဲစနစ်ကြောင့် ယာယီအခိုက်အတန့်အားဖြင့် သစ်ပင်များမရှိသော်လည်း အနည်းဆုံး ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှုပမာဏနှင့် အပင်အမြင့်သို့ ရောက်ရှိနိုင်၍ သစ်တော ဖုံးလွှမ်းမှုပြန်လည်ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်မည့် သစ်တောပြန်လည်တည်ထောင်ရေး မြေဧရိယာများကိုလည်း သစ်တောဟုသတ်မှတ်သည်။

(116) Forest Degradation (သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း)

The term used to describe the condition of a forest that has been reduced below its natural capacity, but not below the 10 per cent crown cover threshold that qualifies as deforestation.

သစ်တောတစ်ခုသည် ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု (၁၀) ရာခိုင်နှုန်း အထက်တွင် ရှိသော်လည်း သစ်တော၏ မူလသဘာဝအရည်အသွေးများ ပျက်ဆီးယုတ်လျော့လာသည့် အခြေအနေကို သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းခြင်း (Forest Degradation) ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(117) Forest Dynamics (သစ်တောများ အစဉ်ပြောင်းလဲနေမှုဖြစ်စဉ်)

Describes the underlying physical and biological forces that shape and change a forest over time, or the continuous state of change that alters the composition and structure of a forest. Two basic elements of forest dynamics are forest succession and forest disturbance.

သစ်တောတစ်ခုသည် သဘာဝရူပနှင့် ဇီဝကမ္မဖြစ်ပျက်မှုဆိုင်ရာ တွန်းအားများကြောင့် ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုပုံစံများ အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲနေသည့် ဖြစ်စဉ်ကိုဆိုလိုသည်။ သစ်တောများ အစဉ်ပြောင်းလဲနေမှုဖြစ်စေသည့် အဓိကဖြစ်စဉ်နှစ်ခုမှာ သစ်တောဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲခြင်း (Forest succession) နှင့် သစ်တောများအပေါ် ထိခိုက်စေခြင်း (Forest disturbance) တို့ ဖြစ်သည်။

(118) Forest Management (သစ်တောအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း)

A branch of forestry concerned with the management (or sustainable management, as opposed to destructive logging) of existing forests. In the context of a carbon project, this is usually in order to enhance carbon stocks in the forest. This is different from afforestation and reforestation, although it equally represents a sink activity.

လက်ရှိတည်ရှိနေသော သစ်တောများကို ရေရှည်တည်တံ့စေရန် စီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ သစ်တောပညာရပ်ကို ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ကာဗွန်စီမံကိန်းများတွင် အဓိကအားဖြင့် သစ်တောများအတွင်း သိုလှောင်ထားသော ကာဗွန်ပမာဏတိုးပွားစေရန် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းသည် သစ်တောစိုက်ခင်းတည်ထောင်ခြင်း (afforestation) သို့မဟုတ် သစ်တောများပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း (reforestation) များနှင့် ကွဲပြားခြားနားသည်။

(119) Forest Transition Curve

[သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု ပြောင်းလဲခြင်းပုံစံ (မျဉ်းကွေး)]

The change in forest cover over time as the value of land uses changes relative to the competing uses, usually resulting in rapidly decreasing forest area during early industrialization and development, followed by slow expansion of forest area to lower than original levels.

နိုင်ငံအများစုတွင် မြေအသုံးချမှုတန်ဖိုးများ ပြောင်းလဲလာသည်နှင့်အမျှ သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု အခြေအနေများ အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲခဲ့မှုဖြစ်စဉ်ကို ဖော်ပြသည့်ပုံစံဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းနှင့် စက်မှု

ထွန်းကားခြင်းများကြောင့် အစောပိုင်းကာလများတွင် သစ်တောဧရိယာများလျှင်မြန်စွာ လျော့နည်းပြုန်းတီးလာပြီး၊ နှောင်းပိုင်းကာလများ၌ သစ်တောပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းများကြောင့် သစ်တောဧရိယာ တစ်ဖြည်းဖြည်း ပြန်လည်တိုးပွားလာခြင်းဖြစ်စဉ်ကို ခေါ်ဆိုသည်။ ထိုသို့ ပြန်လည်တိုးပွားလာသည့် သစ်တောဧရိယာမှာ မူလသစ်တောဧရိယာထက် လျော့နည်းလေ့ရှိသည်။

(120) Fragmentation (သစ်တောနယ်မြေ အပိုင်းပိုင်းပြတ်တောက်ခြင်း)

The transformation of a contiguous patch of forest into several smaller, disjointed patches surrounded by other land uses.

တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်းရှိနေသော ဧရိယာကျယ်ဝန်းသည့် သစ်တောတစ်ခုအတွင်း အခြားမြေအသုံးချမှုပုံစံများ ဝင်ရောက်လာမှုကြောင့် ဧရိယာသေးငယ်ပြီး ဆက်စပ်မှုမရှိသော သစ်တောငယ်လေးများအဖြစ် အပိုင်းပိုင်း ပြတ်တောက်စေခြင်း ဖြစ်သည်။

(121) Framework for Indicators

(အညွှန်းကိန်း သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာမူဘောင်)

Identifies key elements for each criterion. There is a process for country-specific interpretation to develop a set of indicators that are tailored to the context of a particular country/state/province.

ကာဗွန်စီမံကိန်းများတွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ (သို့မဟုတ်) တိုင်းဒေသကြီး (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်တစ်ခုခြင်းစီအတွက် သတ်မှတ်ဖော်ပြမည့် အညွှန်းကိန်းများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရာတွင် နိုင်ငံအလိုက် လိုက်နာဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ချမှတ်ထားသည့် မူဘောင်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါမူဘောင်တွင် စံသတ်မှတ်ချက် (Criterion)တစ်ခုခြင်းအလိုက်ပါဝင်ရမည့် အဓိကအချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။

(122) Framework Tree Species (အဓိကအခြေခံသစ်မျိုး)

Indigenous, non-domesticated, forest tree species, which, when planted on deforested sites, rapidly re-establish forest struc-

ture and ecological functioning, whilst attracting seed dispersing wildlife.

သစ်တောပြုန်းတီးလျက်ရှိသော ဒေသတစ်ခုတွင် စိုက်ပျိုးပါက သစ်တော ပါဝင်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ဂေဟစနစ်လည်ပတ်မှုအခြေအနေများ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာ စေပြီး သစ်စေ့သယ်ယူဖြန့်ဖြူးသည့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များကို ဆွဲဆောင်နိုင်သော ဒေသရင်းသစ်မျိုး ဖြစ်သည်။

(123) Free Air Carbon Dioxide Enrichment-FACE

(လေထုအတွင်းရှိ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် ပြန်လည်မျှတစေခြင်း)

A method and infrastructure used to experimentally enrich the atmosphere enveloping portions of a terrestrial ecosystem with controlled amounts of carbon dioxide (and in some cases, other gases), without using chambers or walls.

ကုန်းတွင်းပိုင်းဂေဟစနစ်၏ အစိတ်အပိုင်းများကို လွှမ်းခြုံထားသော လေထု အလွှာအတွင်းရှိ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် ပါဝင်မှုပမာဏကို ပြန်လည်မျှတစေရန်အ တွက် ထိန်းညှိပေးရန် စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော နည်းစနစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

(124) Free, Prior and Informed Consent

(ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သည့် သဘောထားရယူခြင်း)

The principle that a smallholder or community has the right to give or withhold their consent to proposed projects that may affect the land they own, occupy or otherwise use.

ဒေသခံပြည်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သော (သို့မဟုတ်) မှီခို အသုံး ပြုနေသောမြေကို တစ်နည်းနည်းဖြစ် ထိခိုက်လာစေနိုင်သည့် အဆိုပြုစီမံကိန်းများ အား ကြိုတင်သိရှိနားလည်ထားပြီး အဆိုပါစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင် ရွက်ရန်အတွက် သဘောတူသည်၊ မတူသည် ၎င်းတို့၏သဘောထားဆန္ဒကို လွတ် လပ်စွာ ဖော်ပြခွင့်ရှိသည့် အခြေခံမူဖြစ်သည်။

(125) Frontier (သစ်တောမျက်နှာစာဒေသ)

A regional forest landscape configuration where humans and their infrastructure are encroaching into areas with relatively little human activity.

သစ်တောဧရိယာတစ်ခုအတွင်း လူသားနှင့် အဆောက်အဦ အနည်းငယ် စတင်တိုးချဲ့ဝင်ရောက်လာသည့် သစ်တောပြုန်းတီးရန် အလားအလာရှိသော ဒေသ များ ဖြစ်သည်။

(126) Frontier Deforestation

(သစ်တောပြုန်းတီးမှု အစပျိုးဖြစ်ပေါ်ခြင်း)

That which is predicted to occur at some point during a project crediting period in an area with historically low deforestation rates but the potential for future incursion, settlement and/or infrastructure development.

သစ်တောဧရိယာတစ်ခုအတွင်း အတိတ်ကာလက သစ်တောပြုန်းတီးမှု နှုန်း မြင့်မားခြင်းမရှိခဲ့သော်လည်း ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချမည့် စီမံကိန်းကာလ အတွင်း အချိန်ကာလတစ်ခုခု၌ အခြေချနေထိုင်ခြင်းများ၊ အဆောက်အတိုးချဲ့ တည်ဆောက်ခြင်းများ ကြုံတွေ့လာနိုင်ပြီး သစ်တောပြုန်းတီးမှုများ စတင်ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းထားသည့် သစ်တောမျက်နှာစာ ဒေသများကိုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(127) Full and Effective Participation

(ကောင်းမွန်ပြည့်ဝစွာ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း)

Means meaningful influence of all relevant rights holder and stakeholder groups who want to be involved throughout the process, and includes consultation and free, prior and informed consent.

စီမံကိန်းလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ကြိုတင်အသိပေးသဘောထားမှတ်ချက် ရယူ ခြင်းဆိုင်ရာ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဆိုင်ရာဆိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် ဆက်စပ်ပတ်

သက်သူများအားလုံးမှ အဓိပ္ပာယ်ရှိစွာ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်လာခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(128) Fungible or Fungibility

(အစားထိုးလဲလှယ်နိုင်သော သို့မဟုတ် အစားထိုးလဲလှယ်နိုင်ခြင်း)

Being of such a nature that one part or quantity may be replaced by another equal part or quantity in the satisfaction of an obligation. The fungibility of a ton of carbon dioxide equivalent (CO2e) for an example allows for the use of various types of gas i.e Methane. Fungibility can also allow for the possibility to exchange, or use interchangeably, different types of reduction credits achieved under different mechanism (e.g. CERs for AAUs).

လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် (ကာဗွန်) ပမာဏတစ်ခုအတွက် ယင်းနှင့် ညီမျှပြီး အများမှလက်ခံနိုင်သော အခြားအရာဝတ္ထုတစ်ခု၏ ပမာဏတစ်ခုနှင့် အစားထိုးလဲလှယ်နိုင်သည့် သဘောသဘာဝကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက် (Global Warming Potential -GWP) (၁)တန်နှင့် ညီမျှသော အခြားဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့တစ်ခုဖြစ်သည့် မီသိန်းဓာတ်ငွေ့နှင့် လဲလှယ်နိုင်သည့် ပမာဏဖြစ်သည်။ ဤစနစ်တွင် မည်သည့်နည်းစနစ်မှ ရရှိလာသည့်မည်ကဲ့သို့သော ကာဗွန်ခရက်ဒစ်ကိုမဆို ညီမျှသည့် ပမာဏဖြစ်ပါက လဲလှယ်ခွင့်ပြုထားသည်။

(129) Gender sensitive (ကျား/မခွဲခြားမှုအား အလေးထားဂရုပြုခြင်း)

Is to understand and give consideration to socio-cultural norms and discriminations in order to acknowledge the different rights, roles & responsibilities of women and men in the community and the relationships between them. Gender sensitive policy, program, administrative and financial activities, and organizational procedures will: differentiate between the capacities, needs and priorities of women and men; ensure that the views and ideas of both women and men are taken seriously; consider the implications of decisions on the situation of women relative to men; and take actions to address inequalities or imbalance between women and

men (definition provided by WEDO).

လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးတို့အကြား ကွဲပြားခြားနားသည့် အခွင့်အရေးများ၊ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို အသိအမှတ်ပြုနိုင်ရန်အတွက် ယဉ်ကျေးမှုအလေ့အထ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကျား/မခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို အလေးထားဂရုပြုလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျား/မခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မူဝါဒ၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာထောက်ပံ့မှုနှင့် စုဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းမှုများကို အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား ကွဲပြားခြားနားသည့် စွမ်းဆောင်ရည်များ၊ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဦးစားပေးကဏ္ဍများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်၊ ယင်းတို့၏ အမြင်များနှင့် အကြံဉာဏ်များကို အလေးထားရယူနိုင်ရန်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ပတ်သက်လာစေရန်နှင့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးအကြား မညီမျှမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

(130) General Agreement on Tariffs and Trade-GATT

(ကုန်သွယ်မှုနှင့် အခွန်အခများဆိုင်ရာ ယေဘုယျသဘောတူညီချက်)

The GATT was for many years the multilateral agreement for international trade policy, succeeded in 1995 by the World Trade Organization.

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက ကျင့်သုံးခဲ့သည့်နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်မှုမူဝါဒဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်မှုအဖွဲ့ (World Trade Organization) မှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် သဘောတူညီချက် ဖြစ်သည်။

(131) Genetically Modified Organism-GMO

(မျိုးရိုးဗီဇပြင်ထားသော သက်ရှိများ)

GMO's are defined as any living organism that possesses a novel combination of genetic material obtained through the use of modern biotechnology and which is capable of transferring or replicating genetic material.

ခေတ်သစ်ဖိစီးပညာဖြင့် မိမိတို့စိတ်တိုင်းကျ ရယူထားသည့် မျိုးရိုးဗီဇ ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ထည့်သွင်းထားပြီး၊ အဆိုပါ မျိုးရိုးဗီဇ အချက်အလက် များကို ထပ်မံလက်ဆင့်ကမ်းနိုင်သည့် အစွမ်းရှိသော မည်သည့်သက်ရှိကိုမဆို ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(132) Geographic Positioning System-GPS

(မြေပြင်တည်နေရာ သတင်းအချက်အလက်စနစ်)

A handheld or vehicle mounted system that uses satellite communications to determine the geographical position and other navigational information.

ဂြိုဟ်တုဆက်သွယ်ရေးစနစ်ကိုအသုံးပြု၍ မြေပြင်ပေါ်ရှိ တည်နေရာနှင့် ရွေ့လျားမှုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များရယူနိုင်ရန် အသုံးပြုသည့် ကိရိယာ များတွင် အသုံးပြုသည့် စနစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

(133) Global Environment Facility-GEF

(ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင် အထောက်အကူအပြုအဖွဲ့)

The GEF is a multilateral organization established in 1991 that provides grants to developing countries for projects that address a variety of environmental problems. The GEF is also the formally designated financial mechanism for several multilateral agreements, including the UNFCCC.

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအား ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ် တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပြီး UNFCCC အပါအဝင် နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက် များ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တရားဝင်ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့သည့် အစီအစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

(134) Global Warming (ကမ္ဘာကြီးပူနွေးခြင်း)

The progressive gradual rise of the Earth's average surface temperature.

ကမ္ဘာ့မျက်နှာပြင်ရှိ ပျမ်းမျှအပူချိန် တစ်ဖြည်းဖြည်း မြင့်တက်လာခြင်းကို ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(135) Good Governance (ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှု)

Is characterized by accountability, effectiveness, efficiency, fairness/equity, participation and transparency (FAO, Framework for assessing and monitoring forest governance, 2011).

ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုသည်မှာ တာဝန်ယူမှု၊ ထိရောက်မှု၊ စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ဝမှု၊ ညီမျှမှု၊ ပူးပေါင်းပါဝင်စေမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုစသည့် ဂုဏ်အင်္ဂါရပ်များ ပေါင်းစပ်ပါဝင်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(136) Grandfathering (ခေလေ့ထုံးတမ်းအရ ခွင့်ပြုခြင်း)

An allocation method by which the government gives allowances to entities based on their historic production, emission or consumption levels. (These allowances are allocated for free and are not sold.)

ဒေသတစ်ခုအတွင်း အစဉ်အလာအရ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်ခြင်းနှင့် စားသုံးခြင်းပမာဏကို အပေါ်မူတည်၍ အစိုးရမှ ပမာဏအတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်ရန် တရားဝင်ခွင့်ပြုသည့်စနစ်ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါခွင့်ပြုသည့်ပမာဏကို ဈေးကွက်တွင် ပြန်လည်ရောင်းချရန် ခွင့်မပြုပါ။

(137) Green House Effect (ဖန်လုံအိမ် အကျိုးသက်ရောက်မှု)

The process by which greenhouse gases in the earth's atmosphere absorb infrared radiation from the sun, reflect some of it back into space and emit some of it towards the earth. This natural process provides for relatively stable and mild temperatures on earth and in the atmosphere. However, human activity can change

the concentration of greenhouse gases in the atmosphere, which can amplify the greenhouse effect.

လေထုအတွင်းရှိ ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များမှ နေရောင်ခြည်တွင် ပါဝင်သည့် အနီအောက်ရောင်စဉ်လှိုင်းကို စုပ်ယူကာ တစ်ချို့တစ်ဝက်အား လေထုအတွင်းသို့ ပြန်လည်ထုတ်လွှတ်ပြီး အချို့အား ကမ္ဘာမြေမျက်နှာ ပြင်ဆီသို့ ထုတ်လွှတ်သည့် သဘာဝဖြစ်စဉ်ကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါသဘာဝဖြစ်စဉ်မှာ ပုံမှန်အားဖြင့် ကမ္ဘာမြေအပူချိန်နှင့် လေထုအပူချိန်တို့အား တည်ငြိမ်စွာ ထိန်းညှိလျက်ရှိသော်လည်း လူသားတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ပမာဏ တိုးမြင့်လာ စေပြီး အပူချိန်မြင့်တက်လာခြင်းအားဖြင့် ဖန်လုံအိမ်အကျိုးသက်ရောက်မှု ပိုမိုဆိုးရွား လာစေသည်။

(138) Green House Gas - GHG (မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့)

မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့သည် အင်ဗာရက်ရောင်စဉ် (infrared radiation) ကို စုပ်ယူနိုင်ခြင်း၊ လွှတ်ထုတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ၎င်းဓာတ်ငွေ့များ တည်ရှိ နေကြခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာ့မျက်နှာပြင်အနီးရှိ လေထုထဲတွင် နေမှဖြာထွက်လာသော ရောင်စဉ်တန်းများ ပိုမိုပိတ်မိနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ မရှိပါကလည်း ကမ္ဘာကြီးမှာ ပိုမိုအေးမြနေပေလိမ့်မည်။ မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့နှင့် ပတ်သက်လျှင် ရေခိုးရေငွေ့(သို့မဟုတ်) တိမ်များမှာ ထင်ရှားသော ဥပမာဖြစ်သည်။ သို့သော် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုအခြေအနေကို လေ့လာ ဆွေးနွေးသူများသည် လူသားတို့၏ပရောဂကြောင့် ပါဝင်မှုအချိုးအစား ပိုမိုများပြား လာသည့် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့များကိုသာ အလေးပေး လေ့လာနေခဲ့ကြသည်။ ၎င်း ဓာတ်ငွေ့များမှာ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်၊ ဆာလဖာဟတ် ဆာဖလူရိုက်၊ ဟိုက်ဒရို ဖလူရိုကာဗွန်နှင့် ပါဖလူရိုကာဗွန်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

(139) Gross primary productivity - GPP

(မူလကာဗွန်စုဖွဲ့မှုပမာဏစုစုပေါင်း)

သတ်မှတ်အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ဂေဟစနစ်တစ်ခုအတွင်းရှိ အပင် များမှ အလင်းမှီအစာစုဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ထုတ်လုပ်သော စုစုပေါင်း ကာဗွန်ဒြပ်ပေါင်းပမာဏ ကို ဆိုလိုသည်။

(140) Group of Eight-G8 (ထိပ်သီး (၈) နိုင်ငံပါဝင်သည့်အုပ်စု)

Group of Eight. The G8 is a forum of the largest industrialized economies. Members are Canada, France, Germany, Italy, Japan, the United Kingdom, the United States, and Russia, which joined in 1998, after several years of informal participation. While the G8 was founded to address economic issues, it has increasingly focused on climate change policy and other matters over the last several years. Also of late, the annual summit has been preceded by a meeting of members' environmental ministers, who have prepared the climate change agenda for the summit.

စီးပွားရေးထိပ်သီးနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ကနေဒါ၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ၊ အီတလီ၊ ဂျပန်၊ ဗြိတိန်၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုနှင့် ရုရှားနိုင်ငံတို့ ပါဝင်သည့် ထိပ်သီး အုပ်စုအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအဖွဲ့အား ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပြီး မူလရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်ဖြစ်သော် လည်း လွန်ခဲ့သောနှစ်များအတွင်း ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုပါ အလေးထား ဆွေးနွေးလာကြပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအသီးသီး၏ ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ ဝန်ကြီးများ ပါဝင်သောညီလာခံကိုလည်း နှစ်စဉ်ကျင်းပလျက်ရှိသည်။

(141) Group of Twenty-G20

[အဓိကနိုင်ငံကြီး (၂၀) ပါဝင်သည့် အုပ်စု]

Group of Twenty. The G20 includes the G8 members and major emerging market countries, providing a forum for finance ministers and central bank governors to address international finance issues.

G-8 အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပါအဝင် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက်ရှိသော အဓိကနိုင်ငံ (၂၀)မှ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်သည့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထိပ်သီးအုပ်စုအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအဖွဲ့တွင် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်း နိုင်ရန် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးများနှင့် ဗဟိုဘဏ်ဥက္ကဋ္ဌများ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးနိုင်မည့် ဖိုရမ် တစ်ခုသတ်မှတ်ထားသည်။

(142) G8 + 5 Climate Dialogue (G8 + 5 ရာသီဥတုဆိုင်ရာ စကားပိုင်း)

A discussion forum launched at the 2005 G8 meeting Change in Gleneagles, Scotland, incorporating the G8 countries and the large emerging economies: Brazil, China, India, Mexico and South Africa.

G8 ထိပ်သီးနိုင်ငံများအပြင် စီပွားရေးဖွံ့ဖြိုးလာသည့် နိုင်ငံများဖြစ်သော ဘရာဇီး၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ မက္ကစီကိုနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများ ပါဝင်သည့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်ပြီး၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် စကော့တလန်နိုင်ငံ၊ Gleneagles မြို့တွင် ကျင်းပသည့် G8 ထိပ်သီးအစည်းဝေးတွင် စတင်ခဲ့သည်။

(143) Harvested Wood Products

(သစ်တောမှထုတ်ယူသော သစ်ထွက်ကုန်များ)

သစ်တောမှထုတ်ယူရရှိသော သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများမှာ ကာဗွန်သိုလျှောက်ကုန်များ သကဲ့သို့ဖြစ်နေပြီး အချိန်ကာလအလိုက် ကွဲပြားစွာစုစည်းသိုလျှောက်ထားကြသည်။ ဥပမာ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများမှာ မီးသွေး၊ ဆောက်လုပ်ရေးသုံးသစ်၊ စက္ကူ၊ ပရိဘောဂ အသုံးအဆောင်တို့ ဖြစ်သည်။

(144) Heterotroph (တစ်ဆင့်စားသုံးသူများ)

An organism capable of deriving energy for life processes only from the decomposition of organic compounds, and incapable of using inorganic compounds as sole sources of energy or for organic synthesis. Most animals are heterotrophic and rely on directly or indirectly (carnivores) eating most plants that are “autotrophic.”

သက်ရှိများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ အသက်ရှင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လိုအပ်သောစွမ်းအင်ကို အော်ဂဲနစ်ဒြပ်ပေါင်းများ ပြိုကွဲခြင်းမှရရှိပြီး စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များဖြစ်သော အင်အော်ဂဲနစ်ဒြပ်ပေါင်းများကို အသုံးပြုနိုင်စွမ်း မရှိကြသည်။ တိရစ္ဆာန်အများစုသည် တစ်ဆင့်စားသုံးသူများ ဖြစ်ကြပြီး ကိုယ်တိုင်အစာချက်လုပ်နိုင်သော အပင်အများစုကို စားသုံးသည့် အသားစားသတ္တဝါများအပေါ်တွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ သွယ်ဝိုက်သော်လည်းကောင်း မှီခိုကြရသည်။

(145) High Conservation Values Area

(ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း တန်ဖိုးမြင့်မားသည့်ဧရိယာ)

A natural habitat with conservation values considered to be of outstanding significance or critical importance, requiring appropriate management to maintain.

ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း တန်ဖိုးများရှိသော သဘာဝနယ်မြေဆိုသည်မှာ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် သင့်လျော်သောစီမံအုပ်ချုပ်မှုများ လိုအပ်သည့် အရေးကြီးသောနေရာများ (သို့မဟုတ်) သိသာထင်ရှားသော နေရာကိုဆိုလိုသည်။

(146) Highest and Best Use - HBU

(တန်ဖိုးအမြင့်ဆုံးနှင့် အကောင်းဆုံးအသုံးပြုခြင်း)

An appraisal and zoning concept that evaluates all the possible, permissible, and profitable uses of a property to determine the use that will provide the owner with the highest net return on investment in the property, consistent with existing neighboring land uses.

ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများ၏ လက်ရှိမြေအသုံးချမှု နည်းလမ်းများနှင့်အညီ ပိုင်ရှင်အား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများမှ အကျိုးအမြတ်အများဆုံး ရရှိစေမည့် အသုံးပြုမှုနည်းလမ်းများကို ဆုံးဖြတ်ပေးရန်အတွက် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုအပေါ်တွင် ခွင့်ပြုနိုင်သော အကျိုးအမြတ်ရရှိစေသော အသုံးချမှု နည်းလမ်းများအားလုံးကို အကဲဖြတ်သည့် နယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတရားတစ်ခု ဖြစ်သည်။

(147) Host Country (လက်ခံဆောင်ရွက်သည့်နိုင်ငံ)

A country where a JI or CDM (or REDD) project is physically located. A project has to be approved by host country to receive CERs, ERUs or VCUs.

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်း(JI) (သို့မဟုတ်) CDM လုပ်ငန်းများ (သို့မဟုတ်) REDD လုပ်ငန်းစီမံကိန်းအား အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သည့်

နိုင်ငံကို ဆိုလိုပါသည်။ CERs, ERUs (သို့မဟုတ်) VCU များ ရရှိရန် အဆိုပါနိုင်ငံ အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်မည့်စီမံကိန်းကို အတည်ပြုရမည်ဖြစ်သည်။

(148) Hot Air (ပူနွေးသော လေထု)

Excess emission allowances that have been allocated but do not reflect realistic baseline emissions (emission reductions not additional) because of an economic collapse or declined production for reasons not directly related to efforts to curb emissions (e.g. in Eastern European Countries around 1990).

ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တိုက်ရိုက် သက်ဆိုင်မှုမရှိသော ကိစ္စရပ်များအတွက် လျော့ချထုတ်လုပ်ခြင်းများ (သို့မဟုတ်) စီးပွားရေးအခြေအနေ ကျဆင်းခြင်းကြောင့် ဓာတ်ငွေ့များ ပိုလျှံထုတ်လုပ်ခြင်းကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ထုတ်လုပ်ခွင့်ပြုသော်လည်း နိုင်ငံအလိုက်သတ်မှတ်ထား သည့် လျော့ချမည့်ပမာဏအား ကျော်လွန်ခြင်း မရှိစေရပါ။

(149) Human rights (လူ့အခွင့်အရေးများ)

Are the fundamental rights and freedoms that belong to every person in the world, based on core principles like dignity, fairness, equality, respect and autonomy, including but not limited to the rights enshrined in relevant international treaties, conventions and other instruments.

ဂုဏ်သိက္ခာရှိခြင်း၊ တရားမျှတခြင်း၊ အခွင့်အရေး တန်းတူညီတူရရှိခြင်း၊ ရိုသေလေးစားခြင်းနှင့် လွတ်လပ်ခြင်းကဲ့သို့သော ပဓာနကျသည့် အခြေခံစည်းမျဉ်း များအပေါ် အခြေခံ၍ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူတိုင်းပိုင်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ် ခြင်းများကို ဆိုလိုပါသည်။ (သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များနှင့် အခြား သော တရားဝင်စာချုပ်များတွင် ဖော်ပြပါရှိသည့် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ် ခြင်း မရှိပါ။)

(150) Implementation (အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်း)

Is understood to include on-going planning/ decision-making as well as the implementation of the activities.

လုပ်ငန်းများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနည်းတူ ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသော လုပ်ငန်းစီမံကိန်းများအား အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း များ ပါဝင်သည်။

(155) Improvement Forest Management - IFM

(တိုးတက်ကောင်းမွန်သည့် သစ်တောစီမံ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း)

Forest management activities which result in increased carbon stocks within forests and/or reduce GHG emissions from forestry activities when compared to business as usual forestry practices.

သမားရိုးကျသစ်တောလုပ်ငန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက သစ်တောများအတွင်း ကာဗွန်သိုလျှော်မှု ပမာဏတိုးပွားစေသော (သို့မဟုတ်) မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ် လွှတ်မှု လျော့နည်းစေသော သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းများကို ဆို လိုသည်။

(156) Incoming funding (ဝင်ရောက်လာသော စီမံကိန်းရန်ပုံငွေများ)

Reports from REDD+ countries and recipient institutions on funding provided by funder countries and institutions.

ရန်ပုံငွေထည့်ဝင်သည့် နိုင်ငံများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ထောက်ပံ့သော ရန်ပုံငွေများအပေါ် လက်ခံရရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် REDD+ စီမံကိန်းဆောင် ရွက်သည့်နိုင်ငံများမှ အစီရင်ခံစာများ ဖြစ်သည်။

(157) Indicators (စံချိန်စံညွှန်းများ)

Agreed list of quantitative markers for monitoring progress towards desired goals and targets. The CCB Standards include indicators under each criterion that third-party auditors must use to determine whether the project in question satisfies that particular criterion.

ရည်မှန်းချက်များပြည့်မီစေရေး အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုအဆင့်များကို စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးရန်အတွက် သဘောတူညီထားသည့် တိုင်းတာမည့်အချက်များကို ဆိုလိုသည်။ Climate, Community and Biodiversity (CCB) စံသတ်မှတ်ချက်များတွင် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ သတ်မှတ်ထားသည့် စံအချက်ကို လိုက်နာခြင်းရှိ/မရှိ တတိယအဖွဲ့၏ စာရင်းစစ်သူများမှ တိုင်းတာစစ်ဆေးမည့်အချက်များ ပါဝင်သည်။

(158) Infiltration (စိမ့်ဝင်ခြင်း)

The process by which water on the ground surface enters the soil.

မြေမျက်နှာပြင်အပေါ်မှ ရေများ မြေဆီလွှာအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သည့် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

(159) Input-based payments

(လျှော့ချသည့် ပမာဏအပေါ်/လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအပေါ် အခြေခံ၍ ငွေပေးချေမှု)

Payments that are made based on actions which are assumed to produce emissions reductions or removals increases, but where the outcome cannot be measured directly (or is very costly to measure). Input-based payment schemes are often referred to as policies and measures (PAMs).

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုပမာဏ လျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ငွေပေးချေမည်ဖြစ်သော်လည်း စီမံကိန်းရလဒ်များကို တိုင်းတာရာတွင် ကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားမည်ဖြစ်ပြီး တိုက်ရိုက်တိုင်းတာမည် မဟုတ်ပါ။ လျှော့ချမည့်ပမာဏအပေါ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအပေါ် အခြေခံ၍ ပေးချေမည့်စနစ်ကို စီမံကိန်းမူဝါဒများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (Policy & Measures) အတိုင်း ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်သည်။

(160) Institution (အဖွဲ့အစည်း)

In the database context, this implies any institution that can make a commitment, be a partner in an arrangement or implement an action.

စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များတွင် သဘောတူညီခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အတွက် လက်တွဲဖော်မိတ်ဖက်များဖြင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည့် အစုအဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သည်။

(161) Intensive agriculture

(ထုတ်လုပ်မှုတိုးတက်မြှင့်မားရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်သည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း)

An agricultural system with high productivity per unit area. Intensive agricultural systems also frequently have high input requirements per unit area, relying upon the use of mechanization, fertilizers, and agrochemicals.

တစ်ယူနစ်ဧရိယာတွင် ထုတ်လုပ်မှုပမာဏမြင့်မားသည့် စိုက်ပျိုးရေးစနစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အဆိုပါ စနစ်သည် တစ်ယူနစ်ဧရိယာအတွင်း ထည့်သွင်းအသုံးပြုရမည့် ပစ္စည်းလိုအပ်ချက်ပမာဏ (စိုက်ပျိုးရေးအတွက် အသုံးပြုသည့်ဓာတုဆေးများ၊ ဓာတ်မြေဩဇာများ၊ စက်ယန္တရားများ) များပြားသည်။

(162) Intergovernmental Panel on Climate Change - IPCC

(နိုင်ငံတကာအစိုးရအဖွဲ့များပါဝင်သည့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာအဖွဲ့)

Established in 1988 as a special body by the UN Environment Programme and the World Meteorological Organization to provide assessments to policymakers of the results of ongoing climate change research. The IPCC is responsible for providing the scientific and technical foundation for the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), primarily through the publication of periodic assessment reports (see ‘Second Assessment Report’ and ‘Third Assessment Report’). <http://www.ipcc.ch/>

အဆိုပါအဖွဲ့ကို ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ဆောင်ရွက် လျက်ရှိ သော ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ သုတေသနရလဒ်များအား အကဲဖြတ်ဆန်းစစ် ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မူဝါဒချမှတ်သူများအား အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ရန် ကမ္ဘာ့မိုးလေ ဝသအဖွဲ့ချုပ် (WMO)နှင့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပတ်ဝန်းကျင်အစီအစဉ် (UNEP) အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အထူးအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ IPCC သည် ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (UNFCCC)အတွက် သိပ္ပံနည်းကျနှင့် အတတ်ပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဖြစ် ပံ့ပိုး ပေးရန်တာဝန်ရှိပြီး အဓိကအားဖြင့် ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် အကဲဖြတ်ဆန်းစစ် သည့် အစီရင်ခံစာများ ထုတ်ဝေခြင်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

(165) IPCC 2006 Guideline for AFOLU
(AFOLU အတွက် IPCC 2006 လမ်းညွှန်ချက်များ)

The Intergovernmental Panel on Climate Change’s 2006 Guidelines for National GHG Inventories for Agriculture, Forestry and Other Land Use Volume 4 Agriculture, Forestry and Other Land Use. <http://www.ipccnggip.iges.or.jp/public/2006gl/vol4.html>.

စိုက်ပျိုးရေး၊ သစ်တောနှင့် အခြားမြေအသုံးချမှုများအတွက် အမျိုးသား အဆင့် မှန်လုံအိမ်စာတင်ငွေဆိုင်ရာ စာရင်းကောက်ယူခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ “နိုင်ငံ တကာ အစိုးရအဖွဲ့များပါဝင်သည့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲ ခြင်းဆိုင်ရာအဖွဲ့”မှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် လမ်းညွှန်ချက်ဖြစ်သည်။

(153) International Emissions Trading -IET
(အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ GHG အရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်း)

Established by Article 17 of the Kyoto Protocol. Countries with Annex B commitments can participate in IET. See also “cap and trade.”

ကျိုတိုသဘောတူညီချက် (the Kyoto Protocol)ပါ အခန်း (၁၇) အရ ချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး (ADD x B- ဖွံ့ဖြိုးပြီးနှင့် စီးပွားရေးအသွင်ကူးပြောင်းဆဲ နိုင်ငံ များ) အချင်းချင်းသာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

(152) International Energy Agency - IEA
(နိုင်ငံတကာစွမ်းအင် အေဂျင်စီ)

An intergovernmental organization founded by the organization for Economic Co-operation and Development (OECD) in 1974 that conducts analysis of energy policy and provides guidance to its member governments.

၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် စီးပွားရေးကဏ္ဍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်စေခြင်းများအတွက် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော နိုင်ငံတကာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း (Eco-nomic Co-operation and development-OECD) တစ်ခုဖြစ်ပြီး အဖွဲ့ဝင် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား လမ်းညွှန်မှုများပေးခြင်းနှင့် စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများ အား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

(163) International funding with benefits to REDD+ countries
(REDD+ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံများရရှိသည့် ရန်ပုံငွေများနှင့် အကျိုးအမြတ်များ)

Reports from funder countries and institutions on funding which is spent in-country or internally in the organization (e.g. for administrative purposes, workshops, and training) but which sup-ports activities for REDD+ countries.

နိုင်ငံအတွင်း (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းအတွင်း သုံးစွဲသည့် ရန်ပုံငွေများ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့သည့် နိုင်ငံများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ရေးသား သည့် အစီရင်ခံစာများဖြစ်သည်။ (ဥပမာ - သင်တန်းပို့ချခြင်းများ၊ အလုပ်ရုံဆွေး နွေးပွဲကျင်းပခြင်းများနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက်) REDD+ ဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံများတွင် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအား အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

(164) Invasive Species (ပြင်ပမှဝင်ရောက်လာသော မျိုးစိတ်များ)

Defined as non-native species that threaten ecosystems, habitats or species in the project zone as identified in the Global In-

vative Species Database: <http://www.issg.org/database>, from scientific literature, and from local knowledge.

စီမံကိန်းရေးရာအဖွဲ့အစည်း၊ မျိုးစိတ်များ၊ နေရင်းဒေသများ (သို့မဟုတ်) ဂေဟစနစ်များကို ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသော ကမ္ဘာ့ပြင်ပမျိုးစိတ်စာရင်း (Global Invasive Species Database) တွင် ပါဝင်သည့် ဒေသရင်းမဟုတ်သည့် မျိုးစိတ်များကို ဆိုလိုသည်။

(166) Joint Implementation Mechanism - JI

(ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်)

A facility created under the Kyoto Protocol, which allows an Annex I party to fund and/or run a project to reduce emissions in another Annex I party. The funding country can then apply the emissions reductions generated to help it to meet its own emissions target under the Kyoto Protocol (as opposed to projects located in non-Annex I countries as in the CDM).

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချရေးဆိုင်ရာစီမံကိန်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ (Annex I countries) မှ အခြားဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသို့ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ လည်ပတ်ရန် (သို့မဟုတ်) ရန်ပုံငွေ ထည့်ဝင်ရန်ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် ကျိုတိုသဘောတူညီချက်အရ ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့သည့်နိုင်ငံသည် ကျိုတိုသဘောတူညီချက် အောက်တွင် သတ်မှတ်ထားသည့် လျော့ချထုတ်လွှတ်မှုမဟာဏနှင့် ကိုက်ညီရေး အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်းများကို အသုံးပြုနိုင်သည်။

(167) Keystone Tree Species (အခြေခံကျသော သစ်ပင်မျိုးစိတ်များ)

The term used to describe tree species vital to the support of animal populations, usually by flowering or fruiting at times when other food resources are in short supply.

အခြားသော အစားအစာအရင်းအမြစ်များ လျော့ပါးသည့်အချိန်တွင် ပန်းပွင့်ခြင်းနှင့် အသီးသီးခြင်းများကြောင့် တိရစ္ဆာန်များအတွက် အစားအစာအထောက်အပံ့ဖြစ်စေရေး အဓိကကျသော သစ်ပင်မျိုးစိတ်များကို ဆိုလိုသည်။

(168) Kyoto Protocol (ကျိုတိုသဘောတူညီချက်)

A subsidiary agreement to the UN Framework Convention on Climate Change that was signed at COP-3 to the UNFCCC in Kyoto, Japan, December 1997. It specifies emission obligations for the Annex-B countries and defines the three so-called Kyoto mechanisms (or “flexible mechanisms”) JI, CDM and emissions trading. It entered into force in 2005.

ကျိုတိုသဘောတူညီချက်သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို ထပ်မံအားဖြည့်ပေးသည့် သဘောတူညီချက်ဖြစ်ပြီး ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ဂျပန်နိုင်ငံ၊ ကျိုတိုမြို့တွင်ကျင်းပသည့် ကုလသမဂ္ဂသဘောတူညီချက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ တတိယအကြိမ်မြောက် ညီလာခံ၌ သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ (Annex-B countries)အတွက် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖော်ပြထားပြီး မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့လျော့ချမှုကို အဆင်ပြေစေရန် ဈေးကွက်အခြေခံလုပ်ငန်းစဉ် (၃)မျိုးဖြစ်သည့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်း (JI)၊ ပတ်ဝန်းကျင်အား ထိခိုက်ပျက်စီးမှုမရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လုပ်ငန်းစဉ် (CDM) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ GHG အရောင်းအဝယ် လုပ်ငန်းများ (Emission Trading) ကို သတ်မှတ်ပေးထားသည်။ အဆိုပါသဘောတူညီချက်သည် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင်မှ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား တရားဝင်စတင်ခဲ့ကြသည်။

(169) Land rent (မြေယာငှားရမ်းခြင်း)

An economic term defined as the total net revenue or benefits received from a parcel of land.

မြေကွက်တစ်ကွက်ချင်းစီမှရရှိသည့် စုစုပေါင်းအသားတင်အကျိုး အမြတ်များ (သို့မဟုတ်) အခွန်ငွေများကို ဆိုလိုသည့် စီးပွားရေးဝေါဟာရ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

(170) Land Tenure (မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်)

The relationship, whether legally or customarily defined, through which people, as individuals or groups, own or hold rights to use land.

လူတစ်ဦးချင်းစီ (သို့မဟုတ်) အစုအဖွဲ့များမှ ဥပဒေအရသော်လည်းကောင်း၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ သော်လည်းကောင်း မြေယာအသုံးပြုခွင့် (သို့မဟုတ်) ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ဆိုလိုသည်။

(172) Land Use, land Use Change and Forestry - LULUCF

(မြေယာအသုံးပြုမှု၊ မြေယာအသုံးပြုမှု ပုံစံပြောင်းလဲခြင်းနှင့်သစ်တောလုပ်ငန်း)

This is an identified category of activities that can contribute to both greenhouse gas emissions and emissions removals. The other main categories are energy-related emissions (both production and consumption), agriculture and waste-related activities.

မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုနှင့် ထုတ်လွှတ်မှုဖယ်ရှားခြင်း (၂)မျိုး စလုံးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်လုပ်ငန်းများကို သတ်မှတ်ပေးသည့် ကဏ္ဍ တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အခြားသော အဓိကကျသည့်ကဏ္ဍများမှာ စွမ်းအင်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် ထုတ်လွှတ်မှုများ (ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် သုံးစွဲခြင်း)၊ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများနှင့် ဆက်နွယ် သည့်လုပ်ငန်းများပါဝင်သည်။

(171) Leakage (ယိုစိမ့်ဝင်မှု)

The unexpected loss of anticipated carbon benefits due to the displacement of activities in the project area to areas outside the project, resulting in carbon emissions. Leakage can negate some or all of the carbon benefits generated by a project. Although not often acknowledged, leakage can also be positive, if best practices are adopted outside of the project area and gain widespread use.e.g. the displacement of logging due to forest conservation activities.

သတ်မှတ်နေရာတစ်ခုတွင် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချရန် အတွက် အခြားနေရာတစ်နေရာ (သို့မဟုတ်) ကာဗွန်အစုအဝေး၊ ကာဗွန်သိုလျှောင်ကန်တွင် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု တိုးပွားလာစေသည့် ဖြစ်စဉ်ကိုခေါ်ဆိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သစ်တော VCM စီမံကိန်းတစ်ခုသည် ကောက်ပဲသီးနှံစိုက်ပျိုးသော မြေနေရာတွင် သစ်တောသစ်ပင်စိုက်ပျိုးနိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏မြေနေရာတွင် စိုက်ပျိုးသောကြောင့် လယ်သမားများသည်လည်း သဘာဝတောများတွင် ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းကာ ၎င်းတို့၏ ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးမှုများကို အစားထိုး စိုက်ပျိုးကြပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းစီမံကိန်းများဆောင်ရွက်ပါက မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုကို ကာဗွန်ငွေကြေးအဖြစ် ပြောင်းလဲတွက်ချက်သည့်အခါ အထက်ပါ ယိုစိမ့်မှုမျိုးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။

(173) Liability (တာဝန်ယူမှု)

It is the obligation of the REDD implementing project or country to ensure that the emission reductions that have been credited are permanent. This terms is mainly used in relation to the permanence of REDD (Mainly used in relation to the permanence of REDD).

အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရသည့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချခြင်း လုပ်ငန်းများ တည်မြဲစေရန်မှာ REDD အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်စီမံကိန်း (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများ ဖြစ်သည်။ REDD လုပ်ငန်းများ တည်မြဲစေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိကသုံးစွဲသည့် ဝေါဟာရတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

(174) Lidar (လိုက်ဒါ)

Lidar (Light Detecting and Ranging) is a remote sensing technology that uses laser scanning to collect height or elevation data.

အမြင့်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များကို စုဆောင်းရန် လေဆာဖြင့် ပုံရိပ်ဖော်သည့် အဝေးမှအာရုံခံသည့် နည်းပညာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

(175) Lignin (လစ်ဂနင်)

A complex chemical compound most commonly found in wood, and an integral part of the secondary cell walls of plants and some algae.

အပင်များနှင့် ရေညှိပင်များရှိ ဒုတိယဆဲလ်နံရံ၏ အတွင်းပိုင်းနှင့် သစ်သားများတွင် အများဆုံးတွေ့ရသော ရှုပ်ထွေးသည့် ဓာတုဒြပ်ပေါင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

(176) Linkage (ချိတ်ဆက်ခြင်း)

Provision for interchangeability of permits, credits, or both between and among cap-and-trade and emission- reduction- credit systems.

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ခွင့်ပြုချက်များ၊ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်ခွင့်ရရှိရန် ရယူထားသည့် ခွင့်ပြုချက် (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့အကြားနှင့်၊ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်နိုင်မှု ကန့်သတ်ချက်နှင့် ကာဗွန်ကုန်သွယ်မှုနှင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ ရရှိထားသည့် ခွင့်ပြုချက်အကြား ပြောင်းလဲနိုင်ရန် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

(177) Litter (ဖိတ်ခြပ်ထုအပိုင်းအစများ)

Forest carbon pool that includes the detritus, leaves, small dead biomass lying on the ground, and humus layers of the soil surface.

အပေါ်ယံမြေလွှာရှိ မြေဆွေးလွှာများနှင့် မြေမျက်နှာပြင်ပေါ်ရှိ သေကြေပျက်စီးနေသော ဖိတ်ခြပ်ထုများ၊ သစ်ရွက်နှင့်သစ်ပင် အစိတ်အပိုင်းများပါဝင်သည့် သစ်တောကာဗွန်သိုလျှောင်ထားရှိသည့် နေရာကို ဆိုလိုပါသည်။

(178) Livelihood (အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်း)

A means of making a living. It encompasses people’s capabilities, assets, income and activities required to secure the necessities of life.

အသက်ရှင်နေထိုင်မှုအတွက် ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းတစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ အသက်ရှင်နေထိုင်မှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ပြည့်စုံစေသည့် လူတို့၏ စွမ်းဆောင်ရည်များ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ ဝင်ငွေနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ပါဝင်သည်။

(179) Local Laws (ဒေသဆိုင်ရာဥပဒေများ)

Local laws include all legal norms given by organisms of government whose jurisdiction is less than the national level, such as departmental, municipal and customary norms.

ဒေသဆိုင်ရာဥပဒေများတွင် နိုင်ငံအဆင့် တရားစီရင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာ ထက်နိမ့်ပါးပြီး အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများမှ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခွင့်ရှိသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ (ဌာနဆိုင်ရာ၊ မြူနီစီပယ်နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များ) ပါဝင်သည်။

(180) Market Leakage (ဈေးကွက်လစ်ဟာမှု)

An increase in GHG emissions when a project changes the supply and demand equilibrium, causing other market actors to shift their activities. For example, if a large forestconservation project reduces the local timber supply so that demand is unmet, this may increase prices and pressures on forests elsewhere. See ”Leakage”.

စီမံကိန်းတစ်ခုမှ သွင်းအားစုနှင့် ရလဒ်မျှခြေအား ပြောင်းလဲစေခြင်းဖြင့် အခြားတစ်ဘက်တွင် ဈေးကွက်သစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် တိုးပွားလာသည့် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုကိုဆိုလိုပါသည်။ ဥပမာ - သစ်တောများ ထိန်းသိမ်းရေး စီမံကိန်းကြီးတစ်ခုမှ ဒေသသစ်ထောက်ပံ့မှုကို လျှော့ချလိုက်၍ သစ်လိုအပ်ချက် မပြည့်မီသောအခါ သစ်ဈေးနှုန်းများနှင့် သစ်တောများအပေါ် ခြိမ်းခြောက်မှုများ မြင့်တက်လာသည်။

(181) Marrakesh Accords (မာရကာက်ရှိ သဘောတူညီချက်)

Agreements reached at COP-7 in 2001 that set rules for implementing the more detailed provisions of the Kyoto Protocol.

Among other things, the accords include rules for establishing a greenhouse gas emissions trading system; implementing and monitoring the CDM; and setting up and operating three funds to support efforts to adapt to climate change.

၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် သတ္တမအကြိမ်မြောက် အဖွဲ့ဝင်များညီလာခံမှ ကျိုတိုသဘောတူညီချက်အတွက် ပိုမိုအသေးစိတ်သော ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချမှတ်သည့် သဘောတူညီမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ အဆိုပါ သဘောတူညီချက်တွင် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးစနစ်၊ CDM လုပ်ငန်းများအားအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေသည့် ကြိုးပမ်းမှုများကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန် လုပ်ငန်းရန်ပုံငွေ(၃)မျိုး တည်ထောင်ခြင်းနှင့် လည်ပတ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

(182) Mature (Climax) Forest (အန္တိမသစ်တော)

A Mature or climax forest is an undisturbed, stable, forest that reaches maximum development in terms of structure and species composition, determined by soil and climatic conditions.

အန္တိမသစ်တောဆိုသည်မှာ မြေဆီလွှာနှင့် ရာသီဥတုအခြေအနေအပေါ် အခြေခံသော တောဖွဲ့စည်းပုံနှင့် မျိုးစိတ်ပါဝင်မှုများအရ ဖွံ့ဖြိုးမှု အမြင့်ဆုံးအဆင့်သို့ ရောက်ရှိနေသော အနှောင့်အယှက်ကင်းပြီး တည်ငြိမ်နေသည့် တောဖြစ်သည်။

(183) Mature (Climax) Tree Species (အန္တိမမျိုးစိတ်များ)

Mature or Climax Tree Species are tree species that comprise a mature (climax) forest, with shade tolerant seedlings.

အရိပ်ဒဏ်ခံနိုင်သော အပင်ပေါက်များနှင့်အတူ အန္တိမတောများအတွင်း ပေါက်ရောက်လျက်ရှိသော မျိုးစိတ်များကို ဆိုလိုသည်။

(184) Measurement, reporting and verification - MRV

(ကာဗွန်တိုင်းတာခြင်း၊ အစီရင်ခံတင်ပြခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်း)

The collection of data and information at a national (or sub-national) level, and performance of the necessary calculations for estimating emission reductions or enhancement of carbon stocks and associated uncertainties against a reference level.

ခန့်မှန်း ကာဗွန်သိုလျှောင်မှုပမာဏ တိုးပွားလာခြင်း (သို့မဟုတ်) ကာဗွန်ထုတ်လုပ်မှု ပမာဏလျော့ချခြင်းများ၊ သတ်မှတ်ထားသော ရည်ညွှန်းပမာဏနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မသေချာမှုများအတွက် လိုအပ်သော တွက်ချက်မှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံအဆင့် (သို့မဟုတ်) တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ကိန်းဂဏန်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်များအား စုဆောင်းခြင်း၊ အစီရင်ခံခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(188) Meeting of the Parties - MOP

(အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အစည်းအဝေး)

The supreme body of the Kyoto Protocol that meets annually for negotiations, in conjunction with the UNFCCC COP.

UNFCCC အဖွဲ့ဝင်များ ညီလာခံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နှစ်စဉ်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများဆောင်ရွက်ရန် ကျိုတိုသဘောတူညီချက်ဆိုင်ရာ အမြင့်ဆုံး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲဖြစ်သည်။

(184) Meeting of the Parties to the Kyoto Protocol - MOP

(ကျိုတိုသဘောတူညီချက်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အစည်းအဝေး)

This is the meeting of state parties under the Kyoto Protocol and the body with authority to take decisions under the Protocol.

ကျိုတိုသဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်သည့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများဖြင့် ကျင်းပသည့် အစည်းအဝေးဖြစ်ပြီး၊ ကျိုတိုသဘောတူညီချက်ပါ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာရှိပါသည်။

(185) Methodology [ဆောင်ရွက်သည့်နည်းလမ်း(သို့) နည်းပညာ]

A detailed approach to determining a project baseline, greenhouse gas sources and sinks, specific additionality tests and planned monitoring processes under a standard, specific to the particular project type and circumstance.

စီမံကိန်းအမျိုးအစားနှင့် အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများနှင့်အညီ ရေးဆွဲထားသော စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်အလက်များ၊ မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့အရင်းအမြစ်များနှင့် သိုလှောင်ရုံကြီးများ၊ သီးခြားထပ် ဆောင်းစစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းအသေးစိတ်ကို ဆိုလိုသည်။

(186) Mitigation (လျော့ပါးသက်သာစေခြင်း)

The term used to describe any action seeking to reduce the amount of greenhouse gases released into the atmosphere by human-related activities. Such actions might include reducing our use of fossil fuels and changing the way we use land - such as by reducing our rate of land clearing and deforestation, and increasing our rate of reforestation.

လူတို့၏အပြုအမူများကြောင့် လေထုအတွင်းသို့ ရောက်ရှိသွားသော မှန်လုံ အိမ်ဓာတ်ငွေ့ ပမာဏအားလျော့ချရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် မည်သည့်နည်းလမ်းကို မဆို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သစ်တောများအား တိုးမြှင့်ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းနှင့် သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့် မြေများကို အပြောင်ရှင်းခြင်းအား လျော့ချခြင်းကဲ့သို့သော မြေယာအသုံးပြုသည့် နည်းလမ်းများကို ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ရုပ်ကြွင်းလောင်စာများ အား အသုံးပြုမှု လျော့ချခြင်းများ ပါဝင်သည်။

(187) Monitoring (စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်း)

The collection and archiving of all relevant data necessary for determining the baseline and project-based measuring of anthropogenic emissions by sources (or sinks) of greenhouse gases (GHG) within the project boundary (and leakage of emissions).

စီမံကိန်းဧရိယာအတွင်းရှိ မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့အရင်းအမြစ်များ (သို့မဟုတ်) သိုလှောင်ရုံများမှ လူသားတို့၏အပြုအမူများကြောင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုအား တိုင်း တာခြင်းနှင့် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အခြေခံအကြောင်းအရာများအား သတ်မှတ်နိုင်ရန်လိုအပ်သည့် သက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအား စုဆောင်းခြင်းနှင့် သိမ်းဆည်းထားရှိခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

(190) Mosaic (သစ်တောမြေယာရှုခင်း)

A regional forest landscape configuration where human populations and associated agricultural activities and infrastructure (roads, towns, etc.) are spread out across the landscape and most areas of forest within such a configured region or country are accessible.

ဒေသတစ်ခု (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံအတွင်း လူဦးရေနှင့်ဆက်နွယ်လျက်ရှိသော စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အဆောက်အဦများ ပြန့်ကျဲစွာတည်ရှိပြီး သွားရောက်ရန် လွယ်ကူသော သစ်တောများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် သစ်တောမြေယာရှုခင်းကို ဆိုလိုသည်။

(189) Mosaic Deforestation (နေရာကွက်ကြား သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း)

Mosaic deforestation occurs where population pressure and local land use practices produce a patchwork of cleared lands, where forests are accessible and where the agents of deforestation and degradation typically are present within the region containing the area to be protected.

ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် လိုအပ်သည့် သစ်တောမြေနေရာများ အပါအဝင် ဒေသတစ်ခုအတွင်းရှိ သစ်တောများသည် သွားလာရေးလွယ်ကူပြီး သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့် တောအတန်းအစား ကျဆင်းခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့်သူများ (agents) ရှိခြင်း၊ ဒေသအတွင်း လူဦးရေတိုးပွားမှုနှင့်အတူ သစ်တောများအတွင်း နေရာကွက်ကြား အပြောင်ရှင်းမြေ အသုံးပြုမှု ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နေရာကွက်ကြား ဖြစ်ပေါ်နေသည့် သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(191) Native or Natural Forests (သဘာဝတောများ)

A forest composed of indigenous trees not established by planting or/and seeding in the process of afforestation or reforestation.

သစ်တောပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအရ သစ်စေ့စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် အပင်စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် တည်ထောင်ထားခြင်း မဟုတ်သည့် ဒေသရင်းမျိုးစိတ်များ ပေါက်ရောက်လျက် ရှိသည့်တောကို ဆိုလိုသည်။

(192) Natural Regeneration (ဓမ္မတာမျိုးဆက်ခြင်း)

The recovery of a forest following disturbance, in the absence of human intervention. Resulting in increasing ecosystem functionality, vegetation species diversity and structural complexity, habitat availability etc.

သစ်တောများပျက်စီးပြီးနောက် လူတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများမပါဘဲ ပြန်လည်၍ ကောင်းမွန်လာခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဂေဟစနစ်ကောင်းမွန်လာခြင်း၊ သစ်ပင်မျိုးစိတ်များ ပေါများကြွယ်ဝလာခြင်း၊ တောဖွဲ့စည်းပုံရုပ်ထွေးခြင်း၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ နေထိုင်ရန် ကောင်းမွန်လာခြင်း အစရှိသည့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိစေသည်။

(193) Naturalised Species

(သဘာဝအလျောက်ဖြစ်ပေါ်လာသော မျိုးစိတ်များ)

A non-native species that reproduces consistently and sustains populations over more than one life cycle without direct intervention by humans.

လူတို့၏ တိုက်ရိုက်ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှု မပါဘဲ မျိုးဆက်တစ်ဆက်ထက် ပို၍တည်တံ့နိုင်ပြီး တစ်သမတ်တည်း ပေါက်ရောက်ရှင်သန်နိုင်သော ဒေသရင်းမဟုတ်သော မျိုးစိတ်များကို ဆိုလိုသည်။

(194) Nested approach (အခြေပြုချိတ်ဆက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်)

A hybrid approach to REDD accounting that includes elements of both sub national and national approaches to REDD. Under this approach countries can adopt two unique features: Firstly, the capacity to scale up from a sub national to a national approach over time. Secondly, countries have the option to account for and receive international credits at sub national and national levels simultaneously.

နိုင်ငံအဆင့်နှင့်စီမံကိန်းအဆင့် REDD+ လုပ်ငန်းစဉ် (၂)မျိုးစလုံးအား ပေါင်းစပ်ချိတ်ဆက်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်အောက်တွင် နိုင်ငံများမှ အောက်ပါအချက်(၂)ချက်အား လိုက်နာဆောင်ရွက်နိုင်သည် (၁) အခြေပြုချိတ်ဆက်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များသည် စီမံကိန်းအဆင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအား နိုင်ငံအဆင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ (၂)စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံအဆင့်နှင့် စီမံကိန်းအဆင့် (၂)မျိုးစလုံးတွင် နိုင်ငံတကာ ချေးငွေများလက်ခံရယူခြင်းနှင့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။

(195) Nesting Agreement (အခြေပြုချိတ်ဆက်ထားသော သဘောတူညီမှု)

An agreement between two or more projects or initiatives involving the accounting for, management of, or payment for the same services or impacts at different levels, to ensure the initiatives are compatible and do not double-count or claim impacts or benefits.

ဆောင်ရွက်သည့်လုပ်ငန်းများ ဆီလျော်မှုရှိစေရန်နှင့် နှစ်ကြိမ်ရေတွက်ခြင်းများ မဖြစ်ပေါ်စေရန် (သို့မဟုတ်) အကျိုးသက်ရောက်မှုများ၊ အကျိုးကျေးဇူးများကို သေချာစေရန် စီမံကိန်းအဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် တူညီသောဝန်ဆောင်မှုများ (သို့မဟုတ်) သက်ရောက်မှုများအတွက် ငွေပေးချေမှုများ (သို့မဟုတ်) စီမံကိန်းဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းတင်ပြခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းများ ပါဝင်သည့် (၂)ခု (သို့မဟုတ်) (၂)ခုထက်ပိုသော စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများအကြား သဘောတူညီမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။

(196) Net primary productivity - NPP

(မူလအသားတင်ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ဒ် ပမာဏ)

The amount of carbon retained in an ecosystem (increase in biomass); it is equal to the difference between the amount of carbon produced through photosynthesis (GPP) and the amount of energy that is used for respiration (R).

မူလအသားတင် ထုတ်လွှတ်မှုပမာဏဆိုသည်မှာ ဂေဟစနစ်တစ်ခုအတွင်း ထိန်းသိမ်းထားသော ကာဗွန်ပမာဏ (တိုးပွားလာသော ဇီဝဒြပ်ထုပမာဏ)ကို ဆိုလိုသည်။ အလင်းဓာတ်ပို့ခြင်းမှရရှိသည့် ကာဗွန်ပမာဏနှင့် စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်ခြင်းအတွက် အသုံးပြုလိုက်ရသော ကာဗွန်ပမာဏတို့၏ ခြားနားခြင်းနှင့် ညီမျှသည်။

(198) Non-Annex I Parties/Countries or Non-Annex B countries

[အုပ်စု (၁) အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သည့် နိုင်ငံများ]

Parties, mostly developing nations, that have ratified or acceded to the United Nations Framework Convention on Climate Change and are not included in Annex I of the Kyoto Protocol.

ကျိုတိုသဘောတူညီချက်၏အုပ်စု(၁)အဖွဲ့ဝင်များတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိဘဲ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂရာသီ ဥတုပြောင်းလဲခြင်း ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို လက်ခံသဘောတူညီထားသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစု ပါဝင်သည့် အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

(199) Non-Native Species (ဒေသရင်းမဟုတ်သော မျိုးစိတ်များ)

Species occurring outside their natural range, whether accidentally or intentionally introduced.

တမင်တကာသော် လည်းကောင်း၊ မတော်တဆသော် လည်းကောင်း ပေါက်ရောက်နေကျ နေရာပြင်ပတွင် တွေ့ရသော မျိုးစိတ်များကို ဆိုလိုပါသည်။

(197) Non -Timber Forest Products - NTFP's

(သစ်မဟုတ်သော သစ်တော ထွက်ပစ္စည်းများ)

Any product or service other than timber that is produced in forests. They include fruits and nuts, vegetables, fish and game, medicinal plants, resins, essences and a range of barks and fibers such as bamboo, rattans, and a host of other palms and grasses.

သစ်တောအတွင်းမှရရှိသည့် သစ်မှလွဲ၍ ကျန်ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ဆိုလိုသည်။ သစ်သီးများ၊ အစေ့များ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ၊ ငါးများခြင်းကဲ့သို့သော ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၊ သစ်စေးများ၊ အဆီများ၊ အုန်း၊ ထန်းမျိုးနှယ်ဝင်အပင်များ၊ မြက်မျိုးရင်းဝင်အပင်များ၊ ဝါး၊ ကြိမ်ကဲ့သို့သော အမျှင်များနှင့် အခေါက်များ ပါဝင်သည်။

(200) Non-Permanence Risk Analysis

(ယာယီအခက်အခဲများအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း)

The process by which a project risk assessment is conducted, and subsequently validated independently by a VCS accredited entity. Based on this assessment, the validator /verifier assigns a project risk rating and determines the percentage of the project's carbon credits to be transferred into the AFOLU Pooled Buffer Account.

မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်စံနှုန်းများအား တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုပေးသောအဖွဲ့ဖြင့် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်/အခက်အခဲများအား အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ပြီးသည့်နောက် လွတ်လပ်စွာ အတည်ပြုသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အကဲဖြတ်ခြင်းအပေါ်မူတည်၍ အတည်ပြုသူ/စစ်ဆေးသူသည် စီမံကိန်းအခက်အခဲများအား နှုန်းသတ်မှတ်ပြီး AFOLU စာရင်းထဲသို့ လွှဲပြောင်းပေးရမည့် စီမံကိန်းဆိုင်ရာ ကာဗွန်ခရက်ဒစ်ရာခိုင်နှုန်းကို ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

(201) Open Source Impacts of REDD Incentives Spreadsheet - OSIRIS v3.0 (REDD+ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းအား ကွန်ပျူတာစနစ်ဖြင့် တွက်ချက်ခြင်း)

A forest carbon model (partial equilibrium economic model) produced by a consortium of researchers released in July 2009 designed to compare future volumes and prices of emission reductions from REDD under different reference levels.

သစ်တောများအတွင်း ကာဗွန်သိုလျှော့မှုနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး တွက်ချက်ရန်အတွက် ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် သုတေသနပညာရှင်များ စုပေါင်းတည်ဆောက်ထားသည့် မိုဒယ်လ်ဖြစ်ပြီး သတ်မှတ်ထားသည့် မတူညီသော အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် REDD+ စီမံကိန်းမှ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချခြင်းအတွက် ရရှိလာမည့် ဈေးနှုန်းများနှင့် အနာဂတ်တွင် သိုလှောင်နိုင်မည့် ကာဗွန်ပမာဏများကို နှိုင်းယှဉ်ရန်အတွက် အသုံးပြုသော ကွန်ပျူတာစနစ်ဖြင့် တွက်ချက်သည့် သစ်တောကာဗွန်ပုံစံကို ဆိုလိုသည်။

(202) Orographic Precipitation (တောင်ပြန်မိုး)

Rain, snow, or other precipitation produced when moist air is lifted as it moves over a mountain range.

ရေခိုးရေငွေ့များပါဝင်သည့် လေထုတစ်ခု တောင်တန်းများအပေါ်သို့ ပင့်တင်ရွေ့လျားခြင်းခံရရာမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မိုးရေ နှင်း (သို့မဟုတ်) အခြားသော မိုးရွာကျခြင်းများကို ဆိုလိုသည်။

(203) Other Stakeholders (အခြားသော အကျိုးဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ)

The main groups potentially affected by the project activities that are not living on or adjacent to the project site.

စီမံကိန်းဧရိယာအတွင်း (သို့မဟုတ်) အနီးတွင် နေထိုင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများအားဖြင့် သက်ရောက်မှုအလားအလာရှိသော လူအုပ်စုအဖွဲ့အစည်းများကို ဆိုလိုသည်။

(204) Outgoing Funding (unspecified or multiple recipients)

(ရန်ပုံငွေများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်း)

Reports from funder countries and institutions on funding which is allocated for REDD+ activities, but for which there are no details available regarding a recipient (i.e. country or institution), or there are multiple recipients.

ရန်ပုံငွေများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ REDD+ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများအတွက် ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသော နိုင်ငံများ (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းများမှ တင်ပြသည့် အစီရင်ခံစာများကို ဆိုလိုသည်။ ရန်ပုံငွေ လက်ခံရရှိသည့်နိုင်ငံ(သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုချင်းအတွက် အသေးစိတ်ဖော်ပြခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ရန်ပုံငွေလက်ခံရရှိသူများအတွက် ဖော်ပြခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

(206) Parcelization (ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း)

The breaking up of a land area under single ownership into multiple smaller parcels, usually for resale.

ပိုင်ရှင်တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ ၎င်းပိုင်ဆိုင်သည့်မြေဧရိယာကို ပြန်လည်ရောင်းချရန်အတွက် မြေကွက်ငယ်များအဖြစ် စိတ်ပိုင်းခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(207) Pasture (စားကျက်မြေ)

Agricultural systems containing forage crops and used for grazing animals.

တိရစ္ဆာန်အစာနှင့် တိရစ္ဆာန်များ စားကျက်ချခြင်းများ ပါဝင်သည့် စိုက်ပျိုးရေးစနစ်များ ဖြစ်သည်။

(208) Payments for Environmental (Ecosystem) Services (PES)

(ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် အခကြေးငွေပေးဆောင်ခြင်း)

The voluntary payment by a (minimum one) buyer to a (minimum one) provider to “buy” an environmental service (or a land use likely to secure that service), if, and only if the provider secures

the environmental service.

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှု(သို့မဟုတ်) ထိုဝန်ဆောင်မှုအား သေချာစေသည့် မြေအသုံးချမှုတစ်ခုမှ ဝယ်ယူရာတွင် ဝယ်ယူတစ်ဦး (အနည်းဆုံး)မှ ရောင်းသူတစ်ဦး(အနည်းဆုံး)ထံသို့ မိမိသဘောအလျောက် ငွေပေးချေမှုဖြစ်ပြီး အပြန်အလှန်အားဖြင့် ရောင်းသူမှလည်း ပတ်ဝန်းကျင်ဝန်ဆောင်မှုအား သေချာစေရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(212) PES Agreement

(ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် အခကြေးငွေ ပေးဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်)

A contract made between a project coordinator with a smallholder or community group, providing the basis for the transaction of climate and other ecosystem services, and specifying rights and responsibilities of the parties over a specified duration.

စီမံကိန်းပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေး တာဝန်ခံနှင့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု (သို့မဟုတ်) လယ်ပိုင်ရှင်တို့အကြား ရာသီဥတုနှင့် အခြားသောဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ပေးချေမည့်ကိစ္စရပ်များနှင့် သတ်မှတ်ထားသော အချိန်ကာလအတွင်း အဖွဲ့ဝင်များ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ခွင့်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည့် သဘောတူစာချုပ်ဖြစ်ပါသည်။

(213) PES Period

(ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် အခကြေးငွေ ပေးဆောင်သည့်ကာလ)

The time period over which participants receive payments or other benefits and are monitored against performance targets under their PES agreements.

စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ ငွေပေးချေမှု (သို့မဟုတ်) အခြားသော အကျိုးကျေးဇူးများအား လက်ခံရရှိပြီး သဘောတူညီထားသည့် ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် အခကြေးငွေပေးဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ ရည်မှန်းချက် ပြည့်မီရေးအပေါ် စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်းခံရသည့် ကာလဖြစ်ပါသည်။

(209) Peatland(Peat Swamp Forests) [သစ်ဆွေးမြေ(စိမ့်တောများ)]

Tropical moist forests where waterlogged soils prevent dead leaves and wood from fully decomposing, which over time creates thick layers of acidic peat (organic matter).

ရေဝပ်လျက်ရှိသောမြေဆီလွှာသည် သစ်ရွက်ခြောက်များနှင့်သစ်များအား ဆွေးမြေခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးပြီး အချိန်ကာလကြာလာသည့်အမျှ အက်ဆစ်ဓာတ်ပေါက်သော မြေဆွေးအလွှာများအဖြစ်သို့ ကူးပြောင်းသွားသည့် အပူပိုင်းစွတ်စိုတောများတွင် တွေ့ရသည့် မြေအမျိုးအစားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

(210) Performance Target (ရည်မှန်းချက်ပြည့်မီခြင်း)

The level that an indicator must reach, or an outcome or activity that must be completed by participants to trigger payment or other benefits being provided.

စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သူများမှ သတ်မှတ်ထားသည့် စံချိန်စံညွှန်းအား ပြည့်မီခြင်း (သို့မဟုတ်) စီမံကိန်းရလဒ်များ (သို့မဟုတ်) လုပ်ငန်းများအား ပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ငွေပေးချေမှုများ လျင်မြန်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) အခြားသော အကျိုးရလဒ်များရရှိခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေမည့် အခြေအနေအဆင့်အတန်း တစ်ခုကို ဆိုလိုပါသည်။

(211) Permanence (တည်မြဲမှု)

A key pre-requisite for the credibility of any carbon sequestration activity, particularly tree planting; that it have in place safeguards to cover the possibility that carbon removed from the atmosphere may be released in the future, for example, due to fire, disease or logging. In practice, ongoing verification of planted trees must take place where carbon offset credits have been generated for those carbon reductions.

တည်မြဲမှုဆိုသည်မှာ ကာဗွန်သိုလှောင်ကန်များ၊ ကာဗွန်အစုအဝေးများ၏ ရေရှည်တည်တံ့မှုနှင့် ၎င်းတို့ရှိ ကာဗွန်များ သက်တမ်းကြာရှည်စွာ တည်မြဲမှုကို ဆို

လိုသည်။ ကုန်းမြေကို အခြေပြုသော ကာဗွန်စီမံကိန်းတစ်ခုတွင်(၁)သဘာဝအနှောင့်အယှက်များဖြစ်သည့် မီး၊ ရောဂါ၊ ပိုးမွှားနှင့် ပုံမှန်မဟုတ်သည့် ရာသီဥတုများကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ (၂) သစ်တောပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ရန် မရည်ရွယ်ဘဲ သစ်တောမြေနေရာများတွင် အပြောင်ရှင်းလင်းခြင်းကဲ့သို့သော လူသားတို့၏ ပရောဂမကင်းသည့် လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့်သော်လည်းကောင်း ၎င်းစီမံကိန်းမှာ အကျိုးအမြတ်ရနိုင်ခြေ နည်းပါးပါသည်။ သို့သော် သစ်တော VCM ကဲ့သို့ စီမံကိန်းများမှာ ရုပ်ကြွင်းလောင်စာများ ထွက်ရှိလာမှုကို ပြန်ဖြည့်မြဲစွမ်းအင်အဖြစ် အစားထိုးနိုင်ပြီး အမြဲတမ်းလျှော့ချမှုများကို ဖြစ်စေသည်။

(214) Photosynthesis (အလင်းဓိအစာစုဖွဲ့ခြင်း)

The process by which plants take carbon dioxide from the air to build carbohydrates, releasing oxygen in the process.

အလင်းဓိအစာစုဖွဲ့ခြင်းဆိုသည်မှာ အပင်များမှ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ဒ်ကို စုပ်ယူ၍ တည်ဆောက်ရန် လေထဲမှ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ဒ်ကို စုပ်ယူ၍ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင် အသုံးပြုပြီး အောက်ဆီဂျင်ကို ပြန်လည်ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

(215) Pioneer species (ကနဦးမျိုးစိတ်များ)

Species which colonize previously bare or disturbed land, usually leading to ecological succession. Since uncolonized land may have thin, poor quality soils with few nutrients, pioneer species are often plants with adaptations such as long roots and root nodes containing nitrogen-fixing bacteria, and tend to grow well in open high-light environments.

ဘာမှ မရှိသောမြေ/ဖျက်ဆီးခံထားရသည့်မြေတွင် ကနဦးပေါက်ရောက်လာသော မျိုးစိတ်များဖြစ်ကြပြီး များသောအားဖြင့် ဂေဟစနစ် အခြေအနေတစ်ခုမှ အခြားတစ်ခုသို့ ဆင့်ကဲကူးပြောင်းသွားစေသည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်ပါသည်။ နဂိုမူလက ဘာမှမရှိသောမြေသည် အာဟာရဓာတ်နည်းပါးပြီး အရည်အသွေးညံ့ဖျင်းသော မြေဆီလွှာများဖြစ်သောကြောင့် ကနဦးမျိုးစိတ်များသည် နိုက်ထရိုဂျင်ဖမ်းယူ ဘက်တီးရီးယားများ ပါဝင်သည့် အမြစ်အဖုများနှင့် ရှည်လျားသော အမြစ်များကဲ့သို့ အဆိုပါ

မြေဆီလွှာနှင့် လိုက်လျောညီထွေနိုင်ခြင်းရှိပြီး အလင်းရောင်ကောင်းစွာ ရရှိ၍ အလင်းပွင့်သော ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကောင်းစွာပေါက်ရောက်နိုင်စွမ်းရှိသော အပင်များဖြစ်ကြသည်။

(216) Plan Vivo (ဗီဗိုအစီအစဉ်)

A land-management plan for a specified piece of land, drawn-up by a smallholder or community group, incorporating one or more of the project interventions.

စီမံကိန်းတစ်ခု (သို့မဟုတ်) တစ်ခုထက်ပို၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အဖွဲ့အစည်း (သို့မဟုတ်) လယ်ပိုင်ရှင်မှ စာချုပ်ချုပ်ရန် ပြင်ဆင်ထားသည့် သီးသန့်မြေဧရိယာနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် မြေယာစီမံအုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်မှု အစီအစဉ်ဖြစ်သည်။

(217) Plan Vivo Certificate (ဗီဗိုအစီအစဉ်ဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်)

Climate service certificates generated by plan Vivo projects, independently issued by the Plan Vivo Foundation. Each Plan Vivo Certificate represents the reduction or avoidance of one tonne of carbon dioxide emissions equivalent, plus associated livelihood and ecosystem benefits.

ဗီဗိုအစီအစဉ် စီမံကိန်းဖောင်ဒေးရှင်းမှ သီးသန့်ထောက်ပံ့သော ဗီဗိုစီမံကိန်းများမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ရာသီဥတုတုန့်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ကို ဆိုလိုသည်။ အဆိုပါ ဗီဗိုစီမံကိန်း အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်တစ်ခုချင်းစီသည် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ဒ် ထုတ်လွှတ်မှုမဟာဏ (၁)တန်အား လျှော့ချထုတ်လွှတ်ခြင်းအပြင် ၎င်းနှင့်ဆက်စပ်သည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာနှင့် ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များအား ကိုယ်စားပြုသည်။

(218) Planned adaptation

(အစီအစဉ်ရေးဆွဲထားရှိသည့်လိုက်လျော ညီထွေဖြစ်ခြင်း)

Adaptation that is the result of a deliberate policy decision, based on an awareness that conditions have changed or are about to change and that action is required to return to, maintain, or achieve a desired state.

အခြေအနေများပြောင်းလဲခြင်း (သို့မဟုတ်) ပြောင်းလဲရမည့် အခြေအနေများအား သိရှိခြင်းနှင့် လိုချင်သည့်အဆင့်အား ရရှိရန် (သို့မဟုတ်) ထိန်းသိမ်းရန် ပြန်လည်လိုအပ်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများအား သိရှိခြင်းအပေါ် အခြေခံ၍ သတ်မှတ်သော မူဝါဒဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်၏ အကျိုးရလဒ်ပင် ဖြစ်သည်။

(219) Planned Deforestation

(အစီအစဉ်တကျသစ်တောများ ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းခြင်း အစီအစဉ်)

Planned deforestation can encompass a wide variety of activities such as: national resettlement programs, conversion of forestland to industrial-scale production of commodities such as soybeans, oil palm; urban, rural, and infrastructure development. This could include decisions by individual land owners or community groups, whose land is legally zoned for agriculture, to convert their forest(s) to crop production or biofuel plantations. These planned deforestation activities would be outlined in land planning or management documents, and could therefore be readily verified under the VCS. See unplanned Deforestation.

အစီအစဉ်တကျ သစ်တောများခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းခြင်း အစီအစဉ်တွင် အမျိုးသားအဆင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေး အစီအစဉ်များ၊ သစ်တောမြေမှ ပဲပိစပ်၊ ဆီအုန်းကဲ့သို့သော ကုန်ပစ္စည်းများအား စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်ရန် စိုက်ပျိုးမြေအဖြစ် သို့ပြောင်းလဲခြင်း၊ ကျေးလက်၊ မြို့ပြနှင့်အဆောက်အဦများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းပေါင်းများစွာ ပါဝင်သည်။ ၎င်းအစီအစဉ်များတွင် မြေပိုင်ရှင်များ (သို့မဟုတ်) အစုအဖွဲ့များမှ ၎င်းတို့ တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်သည့် သစ်တောများအား သီးနှံစိုက်ပျိုးရန် (သို့မဟုတ်) ဇီဝလောင်စာစိုက်ခင်းများအဖြစ် ပြောင်းလဲရာ

တွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်များလည်း ပါဝင်သည်။ သစ်တောများ ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းခြင်းလုပ်ငန်းများကို မြေယာစီမံကိန်း (သို့မဟုတ်) မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု အကြောင်းအရာများတွင် ရေးသားဖော်ပြထားပြီး မိမိသဘောအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်စံညွှန်းများအောက်တွင် အတည်ပြုပြီးဖြစ်သည်။

(205) Policies and Measures-PAMs (မူဝါဒများနှင့် နည်းလမ်းများ)

In REDD+, PAMs are nationally enacted policies and actions that countries undertake to reduce emissions or increase removals.

REDD+ စီမံကိန်းများဆိုင်ရာ ကာဗွန်ထုတ်လုပ်မှုလျှော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) လျှော့ချသည့် လုပ်ငန်းများအား တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံအဆင့်မူဝါဒများနှင့် နည်းလမ်းများအား ချမှတ်ပြဌာန်းခြင်း ဖြစ်သည်။

(220) Potential Project Area

(စီမံကိန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အလား အလာရှိသည့် ဧရိယာ)

Areas which fall under the applicability conditions under which project interventions can take place i.e. land which could be put under a plan vivo as part of the project. This need not be a specific area or boundary, and may be a very large area across a country or region, or many separate areas in different locations where similar conditions apply.

စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခြေအနေတွင်ရှိသော ဧရိယာများကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စီမံကိန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော ဗီဗို အစီအစဉ် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် မြေနေရာ။ အဆိုပါဧရိယာသည် သီးသန့်ရွေးချယ်ထားသည့် မြေဧရိယာဖြစ်ရန် မလိုအပ်ပေ။ တူညီသောအခြေအနေများရှိသည့် နေရာဒေသအသီးသီးမှ မြေဧရိယာခွဲများ (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ (သို့မဟုတ်) တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုအတွင်းရှိ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် မြေဧရိယာဖြစ်ရမည်။

(221) Precautionary principle

(ကြိုတင်ရေးဆွဲထားသည့် စည်းမျဉ်းများ)

Is defined in the Preamble to the Convention on Biological Diversity (1992): '[W]here there is a threat of significant reduction or loss of biological diversity, lack of full scientific certainty should not be used as a reason for postponing measures to avoid or minimize such a threat.'

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆိုင်ရာကွန်ဗင်းရှင်း (၁၉၉၂)၏ ပဏာမစကားတွင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်မှာ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပျောက်ဆုံးခြင်း (သို့မဟုတ်) သိသာစွာလျော့နည်းလာခြင်းစသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သိပ္ပံနည်းကျ တိကျသေချာစွာ မသိရှိနိုင်ခြင်းကြောင့် အဆိုပါခြိမ်းခြောက်မှုများကို လျော့ချရန် (သို့မဟုတ်) ရှောင်ရှားရန် နည်းလမ်းများအား ရွှေ့ဆိုင်းခြင်းအား အကြောင်းပြချက်တစ်ခုအနေဖြင့် မသုံးသင့်ပါ။

(222) Primary Forest (မူလတော)

See Mature (climax) forest.

(223) Principle of conservativeness

(ပြောင်းလဲခြင်းမရှိသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ)

Justification for intentionally underestimating emissions reductions or removals increases to reduce the risk of overestimation of the climate benefit. The principle is applied when MRV cannot completely, accurately and precisely measure, report and verify emissions or removals.

ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များအား ပိုမိုတွက်ချက်ခြင်းကို လျော့ချရန် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖယ်ရှားခြင်းများအား တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ လျော့တွက်ရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ MRV လုပ်ငန်းများဖြင့် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖယ်ရှားခြင်းများအား ပြည့်စုံစွာ၊ မှန်ကန်စွာနှင့် တိကျစွာ တိုင်းတာခြင်း၊ အစီခံတင်ပြခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းများ မဆောင်ရွက်နိုင်သော အခါများတွင် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အသုံးပြုမည်ဖြစ်သည်။

(224) Project (စီမံကိန်း)

A set of interventions and activities being undertaken by communities, supported by a project coordinator under a single governance structure, with consistently applied administrative, technical and social processes.

တစ်သမတ်တည်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော စီမံခန့်ခွဲခြင်းလုပ်ငန်းများ၊ နည်းပညာနှင့် လူမှုရေးလုပ်ငန်းများနှင့်အတူ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံတစ်ခု၏ အောက်တွင် စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်သူများ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများနှင့် ဆောင်ရွက်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(226) Project Crediting (စီမံကိန်းမှရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်သတ်မှတ်ခြင်း)

စီမံကိန်းမှရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်သတ်မှတ်ခြင်းတွင် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်းဆိုင်ရာ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အမှန်တကယ် လျော့ချနိုင်သည့် ကာဗွန်ပမာဏအပေါ် ငွေကြေးအားဖြင့် ပေးချေရန် ပမာဏတစ်ခုသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် CDM စီမံကိန်း Project crediting involves the issuing of credits to an emissions reduction project, e.g. a CDM project.

(225) Project Crediting Period

(စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုသည့် ကာလ)

The period of time for which net GHG emissions reductions or removals will be verified, which under the VCS is equivalent to the project lifetime.

အသားတင် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖယ်ရှားခြင်းများအား တိုင်းတာစစ်ဆေးခြင်းဆောင်ရွက်မည့် အချိန်ကာလဖြစ်ပြီး VCS တွင် စီမံကိန်းသက်တမ်းကာလဟု ခေါ်ဆိုသည်။

(227) Project Description-PD and Project Design Document -PDD
(စီမံကိန်းဆိုင်ရာဖော်ပြချက်နှင့် စီမံကိန်းပုံစံများ)

The document(s) that describe the design of a project and the ways in which it meets each of the requirements of the CCB Standards.

သစ်တော VCM စီမံကိန်းတစ်ခု မည်ကဲ့သို့ အလုပ်လုပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသော စီမံကိန်းအဆိုပြုလွှာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းစာတမ်းတွင် အများအားဖြင့် စီမံကိန်းအကြောင်း အခြေခံဖော်ပြချက်များ၊ ကြီးကြပ်ညွှန်ကြားသည့် နည်းစနစ်များ၊ ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်းများ ခန့်မှန်းခြင်း၊ ဖြစ်လာနိုင်သော လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များ ပါဝင်သည်။

(228) Project Idea Note – PIN (စီမံကိန်းသဘောတရားမှတ်စု)

A short project description (about 6 pages) that provides basic information about the project such as type, size and location of the project; estimation of the anticipated total amount of Greenhouse Gas (GHG) reductions compared to the “business-as- usual” scenario, etc.

PIN ဆိုသည်မှာ စာတမ်းတိုတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကာဗွန် credit များ ထုတ်လုပ်သည့် နည်းလမ်းများ အပါအဝင် ကောင်းကျိုးများ၊ ဆိုးကျိုးများ၊ ရလဒ်များအပါအဝင် မျှော်လင့်ခန့်မှန်းထားချက်များအား စုစည်းရေးသားထားသော အယူအဆများပါဝင်သည်။

(229) Project Intervention (စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ခြင်း)

A specific land use system implemented as part of the project that is expected to provide climate benefits, such as reforestation, or avoided deforestation.

သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းအား ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (သို့မဟုတ်)သစ်တောများ ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်းကဲ့သို့သော ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များအား ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် စီမံကိန်း အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သော အတိအကျသတ်မှတ်ထားသည့် မြေအသုံးချမှုစနစ်တစ်ခုကို ဆိုလိုသည်။

(230) Project Intervention Area (စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သည့်ဧရိယာ)

The area of land within a plan vivo or plan vivos where specified project interventions are carried out. For example, a plan vivo may be developed for a smallholding of 10 hectares within which there is cropland and degraded land. Within that plan vivo, 2 hectares will be planted with native trees under the project intervention. The project intervention area is therefore 2 hectares. The plan vivo area, or management area, is 10 hectares.

အတိအကျသတ်မှတ်ထားသည့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရသည့် ဗီဇိုအစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိသော မြေဧရိယာကို ဆိုလိုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အဆင့်အတန်းကျဆင်းနေသော မြေနှင့် စိုက်ပျိုးမြေ (၁၀) ဟက်တာအတွင်း ဗီဇိုအစီအစဉ် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဗီဇိုအစီအစဉ်တွင် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာ၌ ဧရိယာ (၂)ဟက်တာကို ဒေသမျိုးရင်းအပင်များ စိုက်ပျိုးသွားမည်ဖြစ်သဖြင့် အဆိုပါဧရိယာ (၂)ဟက်တာသည် စီမံကိန်း ဆောင်ရွက်သည့် ဧရိယာဖြစ်သည်။ ဗီဇိုအစီအစဉ်ဆောင်ရွက်သည့် ဧရိယာ (သို့မဟုတ်) စီမံအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်သည့် ဧရိယာမှာ (၁၀) ဟက်တာဖြစ်သည်။

(231) Project lifetime (စီမံကိန်းကာလ)

The time period over which project activities will be implemented.

စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် အချိန်ကာလကို ဆိုလိုသည်။

(232) Project Proponents (စီမံကိန်း အဆိုပြုသူများ)

The entities or individuals organizing, proposing or advocating a particular carbon offset project. The project proponents could be the project designer(s), developer(s) and/or investor(s), or other parties working on behalf of the project.

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုနှင့် စုပ်ယူထိန်းသိမ်းမှု ဟန်ချက်ညီသည့် စီမံကိန်းများ

အား ထောက်ခံခြင်း (သို့မဟုတ်) အဆိုပြုခြင်း၊ စည်းရုံးခြင်းများ ပြုလုပ်သောသူများ (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့များကို ဆိုလိုသည်။ ၎င်းတို့သည် စီမံကိန်းရေးဆွဲသူများ၊ မြေအသုံးချမှုပုံစံ အသစ်ပြောင်းလဲသူများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ (သို့မဟုတ်) စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများအား ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်သည့် အခြားသောအဖွဲ့များ ဖြစ်နိုင်သည်။

(233) Project start date (စီမံကိန်းစတင်သည့်နေ့)

For the purposes of the CCB Standards the ‘start of the project’ is defined as the start of implementation of activities that will directly cause the project’s expected GHG emissions reductions or removals.

CCB စံချိန်စံညွှန်းများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် စီမံကိန်းစတင်သည့်နေ့ကို စီမံကိန်းမှ မျှော်မှန်းသော မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖယ်ရှားခြင်းအပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်စေသည့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများအား စတင်အကောင်အထည်ဖော်သည့် နေ့အဖြစ် သတ်မှတ်သည်။

(234) Project zone (စီမံကိန်းဇုန်)

The project area and the land within the boundaries of the adjacent communities potentially affected by the project.

စီမံကိန်းအကျိုးဆက်များ သက်ရောက်နိုင်သည့် အနီးအနားရှိ အဖွဲ့အစည်းများ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိသော မြေနှင့် စီမံကိန်းဧရိယာကို ဆိုလိုသည်။

(235) Protected Area (ကာကွယ်ထားသော ဧရိယာ)

An area of land and/or sea especially dedicated to the protection and maintenance of biological diversity, and of natural and associated cultural resources, and managed through legal or other effective means.

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များနှင့် ၎င်းနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းနှင့် တရားဝင်(သို့မဟုတ်)

အခြားသော ထိရောက်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းများအတွက် ရည်ရွယ်ပြီး ဆောင်ရွက်သော ကုန်းမြေ (သို့မဟုတ်) ပင်လယ်ဧရိယာကို ဆိုလိုသည်။

(236) Readiness (အဆင်သင့်ဖြစ်ခြင်း)

REDD+ country actions, including capacity building, policy design, consultation and consensus building, and testing and evaluation of a REDD+ national strategy, prior to a comprehensive REDD+ implementation.

REDD+ ဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံများအနေဖြင့် REDD+ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများအား အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးအတွက် အမျိုးသားအဆင့် REDD+ မဟာဗျူဟာအား ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် သဘောတူညီမှု ရယူခြင်း၊ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှင့် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

(237) Real (စစ်မှန်ခြင်း)

With regard to carbon markets, the assurance that credited carbon benefits actually occurred.

ကာဗွန်ဈေးကွက်အရ စိတ်ချရသည့် ကာဗွန်အကျိုးအမြတ်များ အမှန်တကယ် ရရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(239) REDD Plus or REDD +

The extra consideration in reducing greenhouse emissions beyond deforestation and forest degradation (REDD) being given to sustainable forest management and afforestation/reforestation in developing countries.

သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့် သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းခြင်းမှ မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုလျော့ချရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းအပြင် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ၌ စဉ်ဆက်မပြတ် သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ သစ်တောများပြုစု ပျိုးထောင်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။

(240) REDD+ Partnership (REDD+လုပ်ငန်းများ မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်ခြင်း)

A voluntary and interim platform for country partners, with the core objective to contribute to the global battle against climate change by serving as an interim platform for the Partners to scale up REDD+ actions and finance, and to that end to take immediate action, including improving the effectiveness, efficiency, transparency and coordination of REDD+ initiatives and financial instruments, to facilitate among other things knowledge transfer, capacity enhancement, mitigation actions and technology development and transfer.

ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း ဖြစ်စဉ်များကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန် REDD+ လုပ်ငန်းများနှင့် ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စရပ်များအား အရှိန်မြှင့်တင် ဆောင်ရွက်မည့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကြားကာလဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအစဉ်တစ်ခု အနေဖြင့် အဓိကရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗဟုသုတဖလှယ်ခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည်တိုးပွားလာခြင်း၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း ဖြစ်စဉ်များအား လျှော့ချခြင်းနှင့် နည်းပညာပံ့ပိုးတိုးတက်ခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စရပ်များအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည်ရှိခြင်း၊ လုပ်ငန်းထိရောက်မှု ရှိခြင်းအပါအဝင် ချက်ချင်းဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။

(238) REDD+ S+E or REDD plus Social & Environmental Standards

(REDD+ ဆိုင်ရာ လူမှုပတ်ဝန်းကျင် စံချိန်စံညွှန်းများ)

An initiative used to provide a comprehensive framework of key issues to address with respect to the social and environmental performance of a REDD+ program. The standards provide guidance to assist with REDD+ design and also provide a mechanism for reporting on the social and environmental performance of REDD+ programs.

REDD+ စီမံကိန်းကြောင့် ကြုံတွေ့ရသည့် လူမှုရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အဓိကပြဿနာများအတွက် ပြီးပြည့်စုံသည့် မူဘောင်တစ်ခုအား ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုကို ဆိုလိုသည်။ အဆိုပါ စံချိန်စံညွှန်းများတွင် စီမံကိန်းပုံစံအား

အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် လမ်းညွှန်မှုများ ပါဝင်ပြီး REDD+ စီမံကိန်းများ၏ လူမှုရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများအား အစီရင်ခံတင်ပြရာတွင် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ်လည်း ထောက်ပံ့ပေးသည်။

(241) REDD+ units (REDD+ယူနစ်များ)

Is an emissions reduction or removal increase that can be sold in a carbon market (similar to CER and VER), and that might also include co-benefits.

CER, VER တို့နှင့်ဆင်တူသည့် ကာဗွန်ဈေးကွက်တွင် ရောင်းချနိုင်သော ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) ဖယ်ရှားမှု တိုးပွားလာခြင်းတို့ဖြစ်ပြီး ပူးတွဲအကျိုးအမြတ်များ ရရှိခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်။

(242) Reduced Impact Logging

(သစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်စေသော ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို လျှော့ချခြင်း)

Logging techniques that result in significantly less damage to the surrounding forest and forest ecosystem. Examples of RIL include directional felling, trimming of inter-crown vines, and careful road planning.

သစ်ထုတ်လုပ်ရာတွင် စနစ်တကျ အစီအစဉ်ဆွဲဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကြီးကြပ်ညွှန်ကြားခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်းတို့သည် သစ်တောထွက်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ်တွင် ကျရောက်နေသော ဆိုးကျိုးများကို လျှော့ချနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တိုးတက်သော သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံတစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။

(243) Reducing Emissions from Deforestation & Forest Degradation -REDD (သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့် အတန်းအစားကျဆင်းခြင်းမှ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချခြင်း)

An initiative to cut greenhouse gas emissions associated

with forest clearing by the inclusion of "voided deforestation" in carbon market mechanisms. More simply, payment in return for the active preservation of existing forests.

လက်ရှိပေါက်ရောက်နေသော သစ်တောများကို ဖယ်ရှားခြင်းမပြုဘဲ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းများ၊ ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းများဆောင်ရွက်သော သစ်တောကာဗွန်စီမံကိန်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းမှ ထုတ်လွှတ်လိုက်သော ကာဗွန်များကို လျော့ချခြင်းဖြင့် ရရှိလာသော မက်လုံးများ(ဥပမာ-ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်) ကြောင့် ၎င်းသစ်တောအား အခြားသော မြေအသုံးချမှုသို့ ပြောင်းလဲသွားနိုင်မှု အခြေအနေကို လျော့ကျစေမည့် စီမံကိန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဤစီမံကိန်းသည် သစ်တော၏ အကျယ်အဝန်းနှင့် များစွာသက်ဆိုင်နေသည်။ သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းမှုမှ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုကို လျော့ချခြင်းဖြင့် သစ်တော၏ ဇီဝဒြပ်ထုများ၊ ထွက်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ဆုံးရှုံးမှုလျော့နည်းစေသည်။ ဤစီမံကိန်းမှာ ဧရိယာအတိုင်းအတာ မလိုပေ။ ကာဗွန်ဈေးကွက် ယန္တရားတွင် “တရားဝင်မဟုတ်သော သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း” အပါအဝင် သစ်တောများ အပြောင်ရှင်းခြင်းမှ ထုတ်လွှတ်လျက်ရှိသော မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ပမာဏအား လျော့ချရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် သုံးသော REDD+ ဆိုသော အသုံးအနှုန်းနှင့် မရောထွေးစေချင်ပါ။ REDD+ တွင် REDD စီမံကိန်းပုံစံများအပြင် သစ်တောထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ထာဝစဉ်ရေရှည် တည်တံ့စေခြင်းနှင့် သစ်တောကာဗွန် သိုလှောင်မှုတိုးပွားစေခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

(244) Reference Area (ရည်ညွှန်းဧရိယာ)

As pertaining to a forest carbon project, a larger area with similar conditions, agents and drivers used for comparison over time.

သစ်တောစီမံကိန်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အချိန်ကာလအလျောက် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်ရန် တူညီသော အခြေအနေများနှင့်အတူ ကြီးမားသည့် ဧရိယာများရှိပြီး စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ရသည့် အကြောင်းရင်းများ၊ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သူများ (agents) တည်ရှိနေမှု တူညီသည့် ဧရိယာကို ဆိုလိုသည်။

(245) Reference Scenarios (ရည်ညွှန်းသည့် အကြောင်းအရာ)

Please refer to "Baseline Scenario."

“အခြေခံအကြောင်းအရာ”ကို ရည်ညွှန်းပါသည်။

(246) Reforestation (သစ်တောပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း)

Reforestation is the direct human-induced conversion of non-forested land to forested land through planting, seeding and/or the human-induced promotion of natural seed sources, on land that was forested but that has been converted to non-forested land.

သစ်တောမြေအဖြစ်သို့ ရည်ရွယ်ပြောင်းလဲခြင်း ဖြစ်သည်။ သစ်တောတည်ထောင်ခြင်းနှင့် ကွာခြားသည်မှာ ထိုကဲ့သို့ ပြန်လည်တည်ထောင်သော မြေသည် လွန်ခဲ့သောအတိတ်က သစ်တောများ တည်ရှိခဲ့ပြီး အခြားသော မြေအသုံးချစိုက်ပျိုးမှုများကြောင့် တောများ ပျက်စီးသွားရာမှာ ပြန်လည်တည်ထောင်သော မြေဖြစ်သည်။ ၎င်းနေရာများကို ပြန်လည်ပျိုးထောင်ရာတွင် အပင်စိုက်ခြင်း၊ သဘာဝအတိုင်း ပြန်လည်ပေါက်ရောက်နိုင်ရန် အားပေးကူညီခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။

(252) Regional Greenhouse Gas Initiative

[RGGI (ဒေသတွင်းမှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ကုန်သွယ်ခြင်း စဉ်းလုပ်ငန်းများ)]

A cap-and-trade scheme introduced in ten US Northeast and Mid-Atlantic states, beginning in 2009.

၂၀၀၉ ခုနှစ်မှစ၍ အမေရိကန်အရှေ့မြောက်နှင့် အတ္တလတ်တိတ်အလယ်ပိုင်းပြည်နယ် (၁၀)ခုတွင် စတင်ဆောင်ရွက်သော ကန့်သတ်ချက်နှင့် ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ စီမံကိန်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

(248) Remote Sensing (အဝေးမှ စူးစမ်းခြင်း)

A method of measuring deforestation and/or forest degradation by a recording device that is not in physical contact with the forest, such as a satellite.

သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့် သစ်တောအတန်းအစား ကျဆင်းခြင်းအား သစ်တောများအတွင်းသို့ သွားရောက်တိုင်းတာခြင်း မဟုတ်ဘဲ ပြိုဟ်တုဓာတ်ပုံများဖြင့် တိုင်းတာသည့် နည်းလမ်းကို ဆိုလိုသည်။

(248) Removals (ဖယ်ရှားခြင်း)

This is the opposite of an emission of greenhouse gas and occurs when greenhouse gases are removed from the atmosphere, for example, by trees during the process of photosynthesis.

အလင်းမီအာစာစုဖွဲ့ခြင်း ဖြစ်စဉ်အတွင်း သစ်ပင်များအားဖြင့် လေထုအတွင်း မှ မှန်လိုအိမ်ဓာတ်ငွေ့များကို ဖယ်ရှားခြင်း (သို့မဟုတ်) မှန်လိုအိမ်ဓာတ်ငွေ့များ ထုတ်လွှတ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် သဘောတရားကို ဆိုလိုသည်။

(249) Resiliency (ပြန်လည် ဖြစ်တည်နိုင်စွမ်းရည်)

The capacity of a system to absorb disturbance and reorganize while undergoing change so as to retain essentially the same function, structure, and ecosystem services.

ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်တူညီသော လုပ်ငန်းတာဝန်များအား ထိန်းသိမ်းရန်အပြင် ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ကြုံတွေ့နေရမှုကို အသိအမှတ်ပြုကာ အနှောင့်အယှက်၊ အဟန့်အတားများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည့် စနစ်တစ်ခု၏ စွမ်းရည်ကို ဆိုလိုသည်။

(250) Respect (ရိုသေလေးစားခြင်း)

Taken to include not undermining or prejudicing rights.

ရပိုင်ခွင့်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တစ်စုံတစ်ရာ ထိခိုက်စေခြင်းမရှိသော ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(251) Respiration (စွမ်းအင်ထုတ်ခြင်း/အသက်ရှူခြင်း)

The process by which animals and plants use up stored foods (mostly complex carbohydrates) by combustion with oxygen

to produce energy for body maintenance.

အပင်များနှင့် တိရစ္ဆာန်များမှ ၎င်းတို့၏ အသက်ရှင်ရပ်တည်မှုအတွက် အောင်ဆီဂျင်နှင့် ရှုပ်ထွေးသည့် ကာဗွန်ဒြပ်ပေါင်းများတို့ ဓာတ်ပြုခြင်းဖြင့် စွမ်းအင် ထုတ်လုပ်သည့် ဖြစ်စဉ်ကို ဆိုလိုသည်။

(253) Rhizosphere (သက်ရှိမိမိမီးခုံမျိုးကွဲများ ပေါကြွယ်ဝသည့် သစ်ပင်အမြစ် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိနေရာ)

The area immediately around plant roots, including the roots itself that comprises intense microbial activity, where plants, microorganisms, other soil organisms, and soil structure and chemistry, interact in complex ways.

အပင်များ၊ အလွန်သေးငယ်သည့် သက်ရှိများ၊ အခြားသော မြေဆီလွှာအတွင်းရှိ သက်ရှိများ၊ မြေဆီလွှာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအကြား ရှုပ်ထွေးစွာ အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်သော အဏုဇီဝသက်ရှိများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အပင်အမြစ်များနှင့် ၎င်းတို့ပတ်ပတ်လည်ရှိ ဧရိယာကို ဆိုလိုသည်။

(254) Rights holders (ရပိုင်ခွင့်ရှိသူများ)

Those whose rights are potentially affected by the REDD+ program, including holders of individual rights and Indigenous Peoples and others who hold collective rights.

တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီအလိုက် ရပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် အခြားသော ရပိုင်ခွင့်ရှိသူများ အပါအဝင် REDD+ စီမံကိန်းများဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်ရှိသူများကို ဆိုလိုသည်။

(255) Risk buffer (ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချနိုင်မည့် ကြားခံ)

A reserve of climate services generated by Plan Vivo projects but not eligible to be sold as Plan Vivo Certificates, to protect against unexpected losses of carbon stocks or increases of emissions.

ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုပမာဏ တိုးပွားလာခြင်း (သို့မဟုတ်) မမျှော်လင့်ထားသော ကာဗွန်ဆုံးရှုံးမှုများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ဗီဇိုအစီအစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ထွန်းလာသော ရာသီဥတုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ရှိသော်လည်း ဗီဇိုအစီအစဉ်ဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်အဖြစ် ရောင်းချရန် သင့်လျော်ခြင်းမရှိသော အခြေအနေကို ဆိုလိုသည်။

(256) Risk Classification or Class

(ခြိမ်းခြောက်မှုများအား အတန်းအစားခွဲခြားခြင်း)

Under the VCS, one of four categories (low, medium, high, or unacceptably high/fail) representing the general level of nonpermanence risk associated with a given project.

VCS ၏အောက်တွင် စီမံကိန်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ယာယီခြိမ်းခြောက်မှုများ ဆိုင်ရာ ယေဘုယျအဆင့်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြသည့် အခန်းကဏ္ဍ (၄)ရပ် (နိမ့်သော၊ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော၊ မြင့်သော(သို့မဟုတ်) ရုတ်တရက် မြင့်တက်ခြင်း/ နိမ့်ကျခြင်းများဖြစ်သော)တွင် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်သည်။

(257) Secondary Forest (ပြန်ပေါက်တော)

A forest or woodland area which has re-grown after a major disturbance but is not yet at the end point of succession (climax forest), usually distinguished by differences in ecosystem functionality, vegetation species diversity, structural complexity, etc.

အနှောင့်အယှက် တစ်စုံတစ်ရာ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် ပြန်လည်၍ ဖြစ်ထွန်းလာသော တောဖြစ်ပြီး ဂေဟစနစ်အရည်အသွေး၊ အပင်မျိုးစိတ် ကွဲပြားခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ ရှုပ်ထွေးခြင်းကဲ့သို့သော ကွဲပြားခြားနားမှုများဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပြီး အန္တိမတော (တောမြင့်)အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိခြင်း မရှိသေးသော တောကို ဆိုလိုသည်။

(260) Sequestration (စုပ်ယူသိုလှောင်ခြင်း)

The process of increasing the carbon content of a carbon pool other than the atmosphere.

လေထုထဲသို့ ရောက်ရှိခြင်းထက် ကာဗွန်သိုလှောင်ကန်တွင်ရှိသော ကာဗွန်ပမာဏ တိုးပွားလာသည့်ဖြစ်စဉ်ကို ဆိုလိုသည်။

(261) Silviculture (သစ်တောပြုစုခြင်းပညာ)

The practice of controlling the establishment, growth, composition, health, and quality of forests to meet diverse needs and values of landowners.

မြေပိုင်ရှင်များ၏ ကွဲပြားခြားနားသော လိုအပ်ချက်များနှင့် သတ်မှတ် တန်ဖိုးများရရှိရန် သစ်တောများ၏ အရည်အသွေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ကျန်းမာသန်စွမ်းခြင်း၊ ကြီးထွားခြင်း၊ တည်ထောင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သစ်တောပြုစုသည့် နည်းလမ်းများကို ဆိုလိုသည်။

(262) Social Justice (လူမှုရေးဆိုင်ရာမျှတမှု)

Is understood to mean ‘respect, protection and fulfillment of human rights’.

လူမှုရေးဆိုင်ရာ မျှတမှုဆိုသည်မှာ ရိုသေလေးစားခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြည့်မီခြင်းများကို ဆိုလိုသည်။

(263) Soil Organic Carbon - SOC

(မြေဆီလွှာအတွင်းရှိ အော်ဂဲနစ်ကာဗွန်)

The carbon pool that includes all organic material in soil, but excluding the coarse roots of the belowground biomass pool.

မြေကြီးအောက်ပိုင်း ဇီဝဒြပ်ထုသိုလှောင်ရုံများရှိ အမြစ်များပါဝင်ခြင်းမရှိဘဲ မြေဆီလွှာအတွင်းရှိ အော်ဂဲနစ်ပစ္စည်းအားလုံး ပါဝင်သော ကာဗွန်သိုလှောင်ကန်ကို ဆိုလိုသည်။

(264) Stakeholder (အကျိုးဆက်စပ် ပတ်သက်သူများ)

An individual, group or body that has a legitimate stake or interest in the project and is either participating in or likely to be affected or influenced by the project.

စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင်ရှိသော (သို့မဟုတ်) စီမံကိန်း လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းရှိသော သူများ၊ စီမံကိန်းနှင့် တရားဝင်သက် ဆိုင်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်(သို့မဟုတ်) အသင်းအဖွဲ့ကို ဆိုလိုသည်။

(258) Standard Operating Procedures (SOPs)

စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အချိန်၊ နေရာ စသည်တို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်ဆိုသည့် လမ်းညွှန်ချက် များ ဖြစ်သည်။

(265) Stern Report/Review [စတင်းအစီရင်ခံစာ (သို့) ဝေဖန်ချက်]

The Stern Review on the Economics of Climate Change is a 700-page report commissioned by the British government. The Review, by the economist Lord Stern of Brentford, was released on 30 October 2006 and discusses the effect of climate change and global warming on the world economy. The review concludes that 1% of global gross domestic product (GDP) per annum needs to be invested in order to avoid the worst effects of climate change. Failure to do so could risk lowering.

ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ တာဝန်ပေးမှုဖြင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စီးပွားရေး ကဏ္ဍအပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုအပိုင်းကို စတင်းမှ ဝေဖန်သုံးသပ် ထားသည့် စာမျက်နှာ (၇၀၀)ပါသည့် အစီရင်ခံစာ ဖြစ်သည်။ ဘောဂဗေဒပညာရှင် လော့စတင်း၏ ဝေဖန်ချက်စာမျက်နှာကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၃၀)ရက် နေ့တွင် ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး ကမ္ဘာကြီးပူဇွန်လားခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာစီးပွားရေးအပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဆွေးနွေးထားသည်။ ၎င်း၏ အစီရင်ခံစာတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည့် ဆိုးကျိုးများ ကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် ကမ္ဘာကြီး၏ စုစုပေါင်းထုတ်ကုန် (၁)ရာခိုင်နှုန်းအား ပြန်လည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြပါရှိသည်။

(259) Stratification (အလွှာခွဲခြားခြင်း)

သစ်တောဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ထင်ရှားသည့် အုပ်စုအလိုက် ခွဲခြားသော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ၎င်းအလွှာများကို ပြင်ပအသွင်အပြင် လက္ခဏာများအရ ခွဲခြားထားသော်လည်း ကာဗွန်ကုန်စည်များနှင့် စီးဆင်းမှုများမှာ အတူတူပင်ဖြစ် သည်။ အလွှာခွဲခြားခြင်းသည် နေရာဒေသအပေါ်တွင် မူတည်ကာ သဘာဝတောများ ၏ ထင်ရှားသော ပုံစံများအလိုက် အမျိုးအစားခွဲခြား ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကာဗွန် သို မှီးထားနိုင်သော အပင်၏ အသက်အရွယ်အစားအလိုက် ခွဲခြားခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင် သည်။

(266) Structural adjustment (ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း)

Term used to describe the policy changes implemented by the International Monetary Fund (IMF) and the World Bank in developing countries. These policy changes are conditions for getting new loans from the IMF or World Bank, or for obtaining lower interest rates on existing loans.

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော မူဝါဒပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းများ ကို ဖော်ပြရန် သုံးစွဲသည့် ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ အဆိုပါမူဝါဒ ပြောင်းလဲခြင်းလုပ်ငန်း စဉ်များမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ ချေးငွေအသစ်များ ရရှိရေးအတွက် (သို့မဟုတ်) လက်ရှိချေးငွေများအပေါ်တွင် အတိုးနှုန်းသက်သာစေ ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ဖြစ်သည်။

(267) Sustainable Forest Management

(စဉ်ဆက်မပြတ် သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု)

The management of forest areas designated for the production of timber in such a way as to effectively balance social, economic and ecological objectives.

စဉ်ဆက်မပြတ် သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် သစ်တောမှရှိသော ဝန်ဆောင် မှုများ၊ ထွက်ကုန်များအား လတ်တလော လိုအပ်ချက်များကို ပြည့်စုံစေပြီး ရေရှည်

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်ပါ အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ကာ တစ်ကမ္ဘာလုံးအဆင့်၊ အမျိုးသားအဆင့်၊ ဒေသအဆင့်များအထိ လူမှုရေး၊ ဂေဟစနစ်နှင့် စီးပွားရေး အခြေအနေများကိုပါ ကိုက်ညီစေသော စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဖြစ်သည်။

(269) Target Forest (ရည်မှန်းထားသော သစ်တော)

A forest ecosystem which defines the goals of a forest restoration program in terms of tree species composition, structure, and biodiversity levels etc.; usually the nearest surviving patch of primary forest, remaining in the landscape, at a similar elevation, slope, aspect etc. to those of the restoration site.

ပါဝင်ပင် အခြေအနေ၊ တောဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အဆင့်အတန်းအားဖြင့် သစ်တောပြန်လည် ထိန်းသိမ်းခြင်း အစီအစဉ်ဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ ချမှတ်ထားသည့် သစ်တောဂေဟစနစ်ကို ဆိုလိုသည်။

(270) Technical Specification (နည်းပညာဆိုင်ရာ ဖော်ပြချက်)

A section of the PDD that describes technical aspects of each specific project intervention to take place in a Plan Vivo project, including the methodology used to quantify climate services, assessment of risks, leakage and additionality, the management and monitoring system to be adopted, and description of likely ecosystem impacts.

စီမံကိန်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဂေဟစနစ် သက်ရောက်မှုများအား ဖော်ပြခြင်း၊ စီမံကိန်းဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် စီမံအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုနှင့် စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ စနစ်များ၊ ယိုစိမ့်လစ်ဟင်းမှုနှင့် ထပ်ဆောင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ဘေးအန္တရာယ်များအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၊ ရာသီဥတုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု အရေအတွက် သတ်မှတ်ရန် အသုံးပြုသည့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ပညာရပ်များ အပါအဝင် ဗီဇီစီမံကိန်းများတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်း တစ်ခုချင်းစီ၏ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ သဘောထားအမြင်များကို ဖော်ပြထားသည့် PDD ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

(271) Territories (ပိုင်နက်နယ်မြေများ)

Are particularly relevant for Indigenous Peoples and refers to the total environment of the areas which peoples concerned occupy or otherwise use (ILO Convention 169).

ပိုင်နက်နယ်မြေများသည် အထူးသဖြင့် ဒေသခံလူမျိုးစုများနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ဒေသခံများ ပိုင်ဆိုင်သော (သို့မဟုတ်) အခြားသော အသုံးပြုမှုများရှိသည့် ဧရိယာများ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကိုယ်စားပြုသည်။

(272) Thinning (ပင်ကျပ်နုတ်ခြင်း)

The common term for the process of judiciously removing certain individual trees to improve the remaining quality and tree vigor in the plantation or forest; thinning can reduce the risk of a reversal of carbon sequestration due to fire, windthrow, insect infestations and disease.

စိုက်ခင်း (သို့မဟုတ်) သစ်တောအတွင်း အချို့သောအပင်များကို ခုတ်လှဲခြင်းဖြင့် ကျန်အပင်များ သန်စွမ်းစွာပေါက်ရောက်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ မီးအန္တရာယ်၊ လေဒဏ်၊ ပိုးမွှားဒဏ်နှင့် ရောဂါကျရောက်မှုဒဏ်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ကာဗွန်ဆုံးရှုံးမှု အန္တရာယ်ကို ပင်ကျပ်နုတ်ခြင်းအားဖြင့် လျော့ချနိုင်သည်။

(273) Threatened species

(ခြိမ်းခြောက်ခံရသော မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ရှိသော မျိုးစိတ်များ)

The term ‘threatened’ is used to describe species at risk of extinction, specifically those falling into IUCN’s threat categories of Critically Endangered (CR), Endangered (EN) and Vulnerable (VU). The IUCN Red List of Threatened Species is the most comprehensive global standard on the status and distribution of globally threatened species. Individual species are assigned threat categories by a network of specialist groups which convene workshops to compile and review the best available information on species. The

categorization of species is based on a set of explicit quantitative criteria and standards which are subject to review and continuous appraisal. Many national and local governments have developed complementary listings of threatened species, many of which contribute towards or are informed by the IUCN Red List. These are often available in national or regional reports, legislation or related policies. Where species have not been evaluated by IUCN Red List or national lists, the criteria for global (IUCN, 2001) or regional (IUCN, 2003) assessments could be used to assign a threat category to them. <http://www.iucnredlist.org>. Additional national or regional listings should also be used where these may differ from the IUCN Red List.

မျိုးသုဉ်းလုနီးပါး အန္တရာယ်ရှိသောမျိုးစိတ်(Critically Endangered-CR)၊ မျိုးသုဉ်းရန်အန္တရာယ်ရှိသော မျိုးစိတ် (Endangered-EN) နှင့် မျိုးသုဉ်းရန်အန္တရာယ် ကျရောက်နိုင်သော မျိုးစိတ် (Vulnerable-VU) ဟူ၍ သဘာဝဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့ (IUCN) ၏ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်အဆင့်အတွင်းရှိ မျိုးစိတ်များစာရင်းတွင် ပါဝင်သော မျိုးသုဉ်းရန်အန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသည့် မျိုးစိတ်များကို ဆိုလိုသည်။ IUCN မှ ထုတ်ပြန်ထားသော မျိုးသုဉ်းရန်အန္တရာယ် အဆင့်အတွင်းရှိ မျိုးစိတ်များစာရင်း (The IUCN Red List of Threatened Species) သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်အဆင့်အတွင်းရှိ မျိုးစိတ်များ၏ အခြေအနေနှင့် ပျံ့နှံ့မှုတို့အပေါ်တွင် ပြီးပြည့်စုံစွာဖော်ပြထားသည့် စံသတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။ မျိုးစိတ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များအား ပြုစုရန်နှင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်အတွက် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပ၍ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များမှ မျိုးစိတ်တစ်ခုချင်းစီအား မျိုးသုဉ်းတော့မည့် မျိုးစိတ်များစာရင်းတွင် ထည့်သွင်းသတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်သည်။ စဉ်ဆက်မပြတ် အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်ခြင်းများနှင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းသိသာသည့် စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များအပေါ်တွင် အခြေခံ၍ မျိုးစိတ်များအား ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့် အစိုးရအဖွဲ့များသည် မျိုးသုဉ်းမည့်အန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသည့် မျိုးစိတ်များအား ပြည့်စုံစွာစာရင်းပြုစုပြီး မျိုးစိတ်အများစုမှာ The IUCN Red List မှ အချက်အလက်များ ရယူထားခြင်း (သို့မဟုတ်) The

IUCN Red List နှင့် ကိုက်ညီစေခြင်းများ ဆောင်ရွက်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ မျိုးစိတ်စာရင်းများကို နိုင်ငံအဆင့် (သို့မဟုတ်) ဒေသအဆင့် အစီရင်ခံစာများ၊ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများ (သို့မဟုတ်) သက်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများတွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ The IUCN Red List (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံအဆင့် မျိုးစိတ်စာရင်းများတွင် သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသော မျိုးစိတ်များအား ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ (IUCN-2001) (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံအဆင့် (IUCN-2003) အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်ခြင်းများဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကို အသုံးပြု၍ သတ်မှတ်နိုင်သည်။

(274) Throughfall (သစ်ပင်ရွက်အုပ်များအပေါ် ရွာကျခြင်း)

The process by which precipitation has fallen through the vegetative (forest) canopy, including rain or fog that collects on leaves and branches.

သစ်ရွက်များနှင့် သစ်ကိုင်းများအပေါ် ကျရောက်သော မိုးစက်များ (သို့မဟုတ်) မြူများအပါအဝင် ရွက်အုပ်များအပေါ် မိုးရွာကျခြင်း ဖြစ်စဉ်ကို ဆိုလိုသည်။

(275) Tier (အဆင့်သတ်မှတ်ချက်)

The IPCC Good Practice Guidance tiers are levels of methodological complexity: Tier 1 is the most basic and uses global default values for carbon stocks; Tier 2 is intermediate and uses national values; and Tier 3 is most demanding in terms of complexity and data requirements, and uses site-specific values for carbon stocks. See also Box 8.1.

IPCC ၏ ကောင်းမွန်သည့် လက်တွေ့လမ်းညွှန်ချက် အဆင့်များမှ နည်းပညာဆိုင်ရာ ရှုပ်ထွေးမှုအဆင့်များကို ဆိုလိုသည်။ အဆင့်(၁)သည် အခြေခံအကျဆုံးဖြစ်ပြီး ကာဗွန်ပမာဏနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်တန်ဖိုးများကို အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆင့် (၂)သည် ကြားအဆင့်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအဆင့် သတ်မှတ်တန်ဖိုးများကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ အဆင့် (၃)သည် အချက်အလက်လိုအပ်မှုနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုအများဆုံးဖြစ်ပြီး နေရာဒေသအလိုက် သတ်မှတ်တန်ဖိုးများကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။

(276) Traditional knowledge (ရိုးရာအသိပညာ)

“...the manifestations of indigenous peoples+ sciences, technologies and cultures, including human and genetic resources, seeds, medicines, knowledge of the properties of fauna and flora, oral traditions, literatures, designs, sports and traditional games and visual and performing arts” (UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples).

လူနှင့်မျိုးရိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ သစ်စေ့များ၊ ဆေးဝါးများ၊ အပင်နှင့် တိရစ္ဆာန်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ နှုတ်အမူအရာများ၊ စာပေ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ အားကစားများ၊ ရိုးရာကစားနည်းများနှင့် အနုပညာရပ်များ အပါအဝင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် သိပ္ပံပညာရပ်များ၊ နည်းပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများကို ဆိုလိုသည်။

(268) Transaction Cost (လုပ်ငန်းကုန်ကျစရိတ်)

ဈေးကွက်တစ်ခုတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ကုန်ကျစရိတ်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စီမံကိန်းအတွက် တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသော ကုန်ကျစရိတ်၊ စီမံကိန်းဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများကို အမျိုးသားအဆင့်အနေဖြင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း/ရယူခြင်း၊ ဝန်ထမ်းများအား လိုအပ်သော စွမ်းဆောင်ရည်ရရှိရန် သင်တန်းပေးခြင်း၊ စီမံကိန်းအတွက် မှန်ကန်သော နည်းဗျူဟာများ ချမှတ်နိုင်ရန် ဈေးကွက်တွင် တစိုက်မတ်မတ် ညွှန်ကြားဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

(277) Transparency and Transparent

(ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိခြင်း)

Mean that decisions taken and their enforcement are done in a manner that follows rules and regulations. It also means that information is freely available and directly accessible to those who will be affected by such decisions and their enforcement. It also means that enough information is provided and that it is provided in easily understandable forms and media (OECD, Citizens as partners, 2001).

စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုက်နာ၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ခြင်းများကို ဆိုလိုသည်။ အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် တွန်းအားပေး ဆောင်ရွက်ခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သက်ရောက်သော သူများကို သတင်းအချက်အလက်များ လွတ်လပ်စွာရရှိနိုင်ပြီး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် တိုက်ရိုက်အလွယ်တကူ အဆင်ပြေစေခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ လုံလောက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ထောက်ပံ့ပေးပြီး လွယ်ကူစွာ နားလည်နိုင်သော ပုံစံများနှင့် ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများဖြင့် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(278) Tree Cover (သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု)

See "Crown Cover"

“ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု” တွင် ကြည့်နိုင်ပါသည်။

(279) United Nations Framework Convention on Climate Change

- UNFCCC (ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်)

An international agreement that was established in 1992 at the Rio Earth Summit. It is the overall framework guiding the international climate negotiations. Its main objective is "stabilization of greenhouse gas concentrations in the atmosphere at a level that would prevent dangerous anthropogenic (manmade) interference with the climate system". The Kyoto Protocol is a Protocol to the UNFCCC.

၁၉၉၂ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ညီလာခံတွင် အသက်ဝင်လာသည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လမ်းညွှန်ထားသည့် မူဘောင်လည်းဖြစ်သည်။ သဘောတူညီချက်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ လူသားတို့၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် ကမ္ဘာ့လေထုတွင် ရာသီဥတုစနစ်အား ပြောင်းလဲစေမည့် လေထုထဲရှိ ဖန်လိုအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ပမာဏကို ဘေးအန္တရာယ်

မဖြစ်စေမည့် ပမာဏတစ်ခုတွင် တည်ငြိမ်စေရန် ဖြစ်သည်။ ကျိုတိုသဘောတူညီချက်သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို ထပ်မံအားဖြည့်ပေးသည့် သဘောတူညီချက် ဖြစ်သည်။

(280) Unplanned (unsanctioned) Deforestation

(တရားဝင်ခွင့်ပြုခြင်း မရှိသော လုပ်ရပ်များကြောင့် တောပြုန်းတီးခြင်း)

Unplanned or unsanctioned deforestation generally occurs as a result of socioeconomic forces that promote alternative uses of forested land, and the inability of institutions to control these activities. Examples include population growth, road expansion and other infrastructure developments often leads to subsistence food production and fuel wood gathering taking place on lands not designated for such activities.

တရားဝင်ခွင့်ပြုခြင်းမရှိသော လုပ်ငန်းများကြောင့် တောပြုန်းတီးခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သစ်တောမြေများကို အခြားသော မြေအသုံးချမှုများအဖြစ်သို့ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်စေလိုသော လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ တွန်းအားများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ အဆိုပါလုပ်ဆောင်မှုများကို ထိန်းချုပ်နိုင်စွမ်း မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပွားရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူဦးရေတိုးပွားလာခြင်း၊ လမ်းဖောက်ခြင်းနှင့် အခြားသော အဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ခြင်းတို့သည် အဆိုပါလုပ်ဆောင်မှုများအတွက် သတ်မှတ်ထားခြင်း မဟုတ်သော မြေများပေါ်တွင် အစားအစာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ထင်းလောင်စာစုဆောင်းခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပွားစေသည်။

(281) Validation (အတည်ပြုခြင်း)

A process by which an independent third-party organization, which has been certified to evaluate projects according to a specific standard, thoroughly reviews the design, methodologies, calculations and strategies employed in a project, ensuring the project follows the rules of the chosen standard.

သီးသန့်စံနှုန်းတစ်ခုအရ စီမံကိန်းများကို အကဲဖြတ်ရန် ဖွဲ့စည်းထားသည့် လွတ်လပ်သည့် တတိယပါတီအသင်းအဖွဲ့များမှ စီမံကိန်းအား သတ်မှတ်ထားသည့်

စံနှုန်းများနှင့်အညီ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်မည့် ပုံစံ၊ နည်းပညာများ၊ တွက်ချက်ခြင်းများနှင့် မဟာဗျူဟာများကို အသေးစိတ် ပြန်လည်သုံးသပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

(282) Verification (အတည်ပြုစစ်ဆေးခြင်း)

The periodic independent review and ex-post determination of the monitored reductions in anthropogenic emissions by sources of greenhouse gases or increases in carbon stocks (carbon benefits) that have occurred as a result of a project activity during the verification period.

စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးနေသည့် ကာလအတွင်း စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ကာဗွန်ပမာဏတိုးပွားလာခြင်း (သို့မဟုတ်) လူတို့ကြောင့် မှန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ အရင်းအမြစ်များမှ ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်ခြင်းများကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်လျှော့ချခြင်းများအား အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် သုံးသပ်ခြင်းနှင့် အချိန်လွန်မှ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

(286) Voluntary Carbon Market-VCM

(မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်ဈေးကွက်)

ဤကာဗွန်ဈေးကွက်တွင် carbon credits များ ရောင်းဝယ်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ အများအားဖြင့် ကာဗွန်ခန့်မှန်းသော (ချိန်ခွင်လျှော့ညှိသော) စီမံကိန်းမျိုးဖြစ်သည်။ VCM ဈေးကွက်တွင် မိမိတို့၏ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုကို လျှော့ချစရာမလိုသော ဝယ်ယူသူများလည်း ပါဝင်ကြသည်။ မိမိတို့ထုတ်လွှတ်မှုများကို မိမိတို့စိတ်ကြိုက် ချိန်ညှိကြသည်။ Kyoto Protocol အဖွဲ့ဝင် စက်မှုနိုင်ငံကြီးများ၏ သဘောတူလက်ခံခြင်းမျိုး ပါဝင်သည့် သတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရသော ကာဗွန်ဈေးကွက်မျိုးနှင့် မတူပေ။ အကယ်၍ ၎င်းနိုင်ငံကြီးများသည် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီအောင် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု မလျှော့ချနိုင်ပါက ကာဗွန်ခန့်မှန်းသော လုပ်ငန်း (ကာဗွန်ချိန်ညှိမှု)အတွက် အခကြေးငွေပေးရမည် ဖြစ်သည်။

(284) Voluntary Carbon Standard – VCS

(မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်စံနှုန်းများ)

The Climate Group, the International Emissions Trading Association, the World Economic Forum and the World Business Council for Sustainable Development developed the Voluntary Carbon Standard to provide a robust, global standard and program for approval of credible voluntary offsets.

စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ကုန်သွယ်သည့်အဖွဲ့၊ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးဖိရမ်နှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ကောင်စီတို့မှ ယုံကြည်ရဖွယ်ရှိသည့် မိမိသဘောအလျောက် ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခြင်းများကို အတည်ပြုရန်အတွက် ခိုင်မာသည့် ကမ္ဘာ့စံနှုန်းနှင့် အစီအစဉ်တစ်ရပ်ကို အထောက်အကူပြုစေရန် မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းသတ်မှတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။

(285) Voluntary Carbon Unit - VCU

(မိမိသဘောအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်ပမာဏ (ယူနစ်))

The name of carbon offset credits specifically verified to the Voluntary Carbon Standard, one of the leading independent standards established to demonstrate integrity in projectbased emission reductions in the unregulated voluntary carbon market.

စည်းမျဉ်းများနှင့် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ထားခြင်း မရှိသော မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ရောင်းဝယ်သည့် ကာဗွန်ဈေးကွက်တွင် စီမံကိန်းများမှ ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်းများအား သရုပ်ပြဆောင်ရွက်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့် စံသတ်မှတ်ချက် တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကာဗွန်သိုလှောင်ခြင်းအတွက် ပေးအပ်သည့် Credits များကို မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ကာဗွန်ရောင်းဝယ်ခြင်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးရမည့် ဖြစ်ပါသည်။ Carbon Standards System ဆိုသော စနစ်အောက်တွင် ကုန်သွယ်မှုပြုသော ကာဗွန်ခရက်ဒစ် ပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ VCM စီမံကိန်းများတွင် ကာဗွန်ရောင်းဝယ်သည့်အခါ မှတ်ပုံတင်စာရင်း ပြုလုပ်ထားရပါသည်။

(183) Voluntary (verified) Emission Reduction -VER

(မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချခြင်း)

The general name given to carbon offset credits in the voluntary carbon market. These are tradable credits for greenhouse emission reductions generated to meet voluntary demand for carbon credits by organizations and individuals wanting to offset their own emissions.

Voluntary Emission Reductions နှင့် Verified Emission Reductions တို့အား VERs များဟု ခေါ်ကြသည်။ Voluntary Carbon Market တွင် ရောင်းဝယ်သော Carbon Credits များ ဖြစ်ကြသည်။ အမှန်တကယ် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု လျော့ချရာတွင် ကိုယ်စားပြုနိုင်ရန် သိပ္ပံနည်းကျလေ့လာ အတည်ပြုထားပါသည်။

(287) Voluntary REDD+ Database (မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ဆောင်ရွက်သည့် စီမံကိန်းများဆိုင်ရာသတင်း အချက်အလက်)

A publicly available voluntary database of REDD+ financing, actions and results.

စီမံကိန်း ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ခြင်း၊ စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ၊ ရလဒ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူသိရှိနိုင်သည့် မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ဆောင်ရွက်သည့် (REDD+) စီမံကိန်းများဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ဆိုလိုသည်။

သစ်တောဦးစီးဌာနနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အပူပိုင်းဒေသ
သစ်နှင့်ပတ်သက်သည့် အဖွဲ့အစည်း (ITTO) တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်
REDD+ စီမံကိန်းမှ ထုတ်ဝေသည်။